रातो खबर

Ratokhabar weekly

साप्ताहिक

वर्ष ४, अङ्क ६, पूर्णाङ्क १५२ | २०७५ साउन २ गते बुधबार | Wednesday, 18 July 2018 | www.eratokhabar.com | मूल्य रु. १०

प्रचण्डका नेता–कार्यकर्ता नेकपातिर

■ रातो खबर संवाददाता/काठमाडौं

तत्कालीन नेकपा (माओवादी केन्द्र) नेकपा (एमाले) मा विलय भएको भन्दै उक्त पार्टीका नेता-कार्यकर्ताहरू नेकपामा प्रवेश गरेका छन्। यसैबीच कैलालीमा तत्कालीन माओवादी केन्द्रका नेता-कार्यकर्ताहरू नेपाल कम्युनिस्ट पार्टी कैलालीमा प्रवेश गरेका हुन्। जनयुद्धको लक्ष्य भुलेर प्रचण्डले घात गर्दै संसद्वादमा पतन भएको भन्दै नेकपामा प्रवेश गरेको उनीहरूले बताएका छन्। उनीहरूलाई कैलालीको बर्दगोरियामा आयोजित कार्यक्रममा नेकपा कैलालीका सेक्रेटरी गणेश ढकालले पार्टी प्रवेश गराएका हुन्। पूर्वमाओवादी केन्द्रका स्थानीय नेताहरू हरिराम चौधरी, भल्भनसामङ्गल चौधरीलगायत २९ जना नेकपामा प्रवेश गरेका हुन्।

सागरनाथमा फेरि बम विस्फोट

■ रातो खबर संवाददाता/सर्लाही

सर्लाहीको सागरनाथ बन परियोजना परिसरमा बम विस्फोट भएको छ। सर्लाही जिल्लाको बागमती नगरपालिका १० स्थित उक्त परियोजनामा शुक्रबार बिहान दुईपटक बम विस्फोट भएको जानकारी स्थानीय बासिन्दाले दिएका छन्। उक्त बन परियोजनामा केही महिनाअगाडि पनि बम विस्फोट भएको थियो। उक्त बन परियोजनाले सुकुमबासी बस्तीबाट उठाउन मुख्य भूमिका निर्वाह गर्दै आएको स्थानीय बासिन्दाको भनाइ छ।

केसीको अनशन, मानवअधिकारवादी र केपी सरकार

■ रातो खबर संवाददाता/काठमाडौं

विगत १८ दिनदेखि जुम्लामा वरिष्ठ चिकित्सक प्राध्यापक डाक्टर गोविन्द केसी अनशन बसिरहेका छन्। यसअघि १४ पटक काठमाडौंमा अनशन बसिसकेका केसी पछिल्लो क्रममा जुम्लामा अनशन बस्न पुगेका हुन्। उनी किन जुम्लामा अनशन बस्न गए भन्नेबारेमा 'आठ वर्षअघि सरकारले मेडिकल शिक्षामा स्नातक तह सञ्चालन गर्ने उद्देश्यले जुम्लामा खोलेको कर्णाली स्वास्थ्य विज्ञान प्रतिष्ठानमा अहिलेसम्म स्नातक तह अर्थात् एमबीबीएस कार्यक्रम सञ्चालन नगरेको र विशेषज्ञ, चिकित्सक तथा पर्याप्त भौतिक पूर्वाधार अभाव रहेको' ले भन्ने गरिएको छ। अहिलेसम्म पुग्दा उनले सुरु गरेको उक्त अनशनलाई लिएर नेपाली काङ्ग्रेस, नेपालका केही मानवअधिकारवादी, नागरिक समाज तथा चिकित्सकहरू समर्थन गर्दै सडकमा उत्रिएका छन्। केसीको बेवास्ता गरेको ओली सरकारले असार ३२ गते मात्र वार्ता गर्नका लागि शिक्षा मन्त्रालयका सचिवको संयोजकत्वमा वार्ताटोली निर्माण गरिसकेको छ।

ओली सरकार अहिले केसीको अनशनबाट सुरु भएको परिस्थितिलाई सुल्ट्याउनको साटो फस्दै गएको छ। यो सरकारले शिक्षा र स्वास्थ्य क्षेत्रमा भन्नै विकृति बढाएको कुरा सही हो तर केसीले स्वास्थ्य क्षेत्रमा उठाएका समस्या र अनशनलाई अहिले एक क्षेत्रबाट अति नै महत्वका साथ उठाइएको छ। त्यसको पछाडिको कारण के हो ? उनले उठाएका मागहरूको एउटा पाटो उनकै भनाइमा माथेमा आयोगको रिपोर्ट कार्यान्वयन गर्ने हो। केदारभक्त माथेमाले २९ जुन २०१५ मा बुझाएको उक्त रिपोर्टमा भएका सबै कुराहरू जनताको हितमा छैनन्। पहिलो कुरा माथेमा आयोगले रिपोर्ट तयार पार्दै गर्दा संविधान बनेको थिएन। शिक्षासम्बन्धी राज्यको नीति तय भएको थिएन। त्यसैले त्यहाँ स्वास्थ्य शिक्षामा राज्यको नीति कस्तो हुने भन्ने स्पष्ट नभई शुल्क लगाउने कुरा समावेश गरिएको छ। माथेमा रिपोर्टले स्वास्थ्य शिक्षाको शुल्क निर्धारण गरेको छ। यो शुल्क निर्धारणअनुसार पनि सर्वसाधारण नेपालीका छोराछोरीले स्वास्थ्य शिक्षा पढ्न नपाउने कुरा स्पष्ट नै छ। अहिले आएर त भन् नेताका नाममा खोलिएका स्वास्थ्य प्रतिष्ठानमा नै एमबीबीएस पढ्नका लागि ६८ लाखसम्म लिइएको छ।

कुरा यति मात्र हो- केसी

... बाँकी पृष्ठ ७ मा

राजबन्दीहरूको भव्य अभिनन्दन

क्रान्तिकारीहरूले जेलको मोर्चा पनि जित्नैपर्छ – विरही

■ रातो खबर संवाददाता/काठमाडौं

नेपाल कम्युनिस्ट पार्टीका पूर्वी कमान्ड इन्चार्ज तथा पीबीएम अनिल विरहीले क्रान्तिकारीहरूले जेल तथा हिरासतको मोर्चामा पनि विजय हासिल गर्नुपर्ने बताउनुभएको छ। तीन महिनाभन्दा लामो हिरासत भोगेर असार २४ गते रिहा हुनुभएका नेकपाका केन्द्रीय सदस्य किरण राई, पार्टीका धनकुटा इन्चार्ज माधव गौतम, अर्का नेता दिप्सन लिम्बू र नवराज भट्टराईको स्वागत तथा अभिनन्दन कार्यक्रममा प्रमुख वक्ताका रूपमा मन्तव्य राख्दै उक्त कुरा बताउनुभएको हो। नेकपा पूर्वी कमाण्डद्वारा असार २७ गते मोरङमा आयोजित सभामा विरहीले कुरा बताउनुभएको हो। मन्तव्यका क्रममा उहाँले पार्टीको जेलनीतिबारे प्रस्ट पार्नुभएको थियो।

कार्यक्रममा नेकपाका केन्द्रीय सदस्यसमेत

रहनुभएका मेची ब्युरो इन्चार्ज सुमन र अर्का केन्द्रीय सदस्य तथा मधेसी राष्ट्रिय मुक्ति मोर्चाका अध्यक्ष देवनारायण शाहले पार्टी नीतिबारे मन्तव्य राख्नुभएको थियो। कार्यक्रममा राजनीतिक

बाँकी पृष्ठ ७ मा

शाहलाई मुक्त गराउन नेकपाले सङ्घर्ष गर्ने

■ रातो खबर संवाददाता/

नेपाल कम्युनिस्ट पार्टीका पोलिटब्युरो सदस्य तथा पूर्वी कमान्ड इन्चार्ज अनिल विरहीले आफ्नो पार्टीका केन्द्रीय सदस्य देवनारायण शाहलाई तत्काल रिहा गर्न सरकारसँग माग गरेका छन्। शाहलाई बिनाकारण गिरफ्तार गरिएको भन्दै तत्काल रिहा नगरे सङ्घर्षको कार्यक्रम घोषणा गर्ने उनले बताएका छन्। इन्चार्ज विरहीले विज्ञप्तिमा भनेका छन्, 'सामाजिक दलाल पुँजीपति वर्गको वर्तमान सरकारले नागरिकका सामान्य मौलिक अधिकारमाथि प्रतिबन्ध लगाउँदै आएको छ। उसले धर्ना, जुलुस, वाक् तथा प्रकाशन अधिकार पनि कुण्ठित गरेको छ। देशभरि शान्तिपूर्ण प्रदर्शनका विरुद्ध निषेधाज्ञा जारी गरेको छ। नागरिकलाई देशव्यापी हिँडडुल, भेटघाट, छलफलमा समेत प्रतिबन्ध लगाएको छ। त्यसै क्रममा हाम्रो पार्टीका केन्द्रीय सदस्य तथा मधेसी राष्ट्रिय मुक्ति मोर्चाका केन्द्रीय अध्यक्ष क. देवनारायण शाहलाई असार २८ गते मोरङका सङ्गठनका कमरेडहरूसँग भेटघाट गरिरहेको अवस्थामा सुनसरी, इटहरीबाट गिरफ्तार गरी परिवार र आफन्तसँग सम्पर्क गर्नसमेत नदिई बेपत्ता पारिरहेको छ।'

यस्तै विज्ञप्तिमा भनिएको छ, 'हाम्रो पार्टी अधिनायकवादी दलाल सरकारको त्यसप्रकारको कदमको घोर निन्दा गर्दछ र क. देवनारायण शाहको बिनासर्त तत्काल रिहाइको माग गर्दछ। अन्यथा सरकारी ज्यादतीको कडा प्रतिवाद गरिनेछ। त्यसप्रकारको ज्यादतीको प्रतिवाद गर्न हामी अन्य राजनीतिक दल, नागरिक समाज, अधिकारकर्मी, सञ्चारजगत् र जनतासँग अपिल गर्दछौं। साहको तत्काल रिहाइ नभएमा पार्टीले सङ्घर्षका कार्यक्रम घोषणा गर्न बाध्य हुनेछ र त्यसबाट उत्पन्न परिणामको जवाफदेही पनि वर्तमान दलाल सरकार नै हुनेछ।' शाहलाई बिहीबार दिउँसो सुनसरीको सदरमुकाम इनरुवाबाट गिरफ्तार गरिएको हो।

नेकपाका पोलिटब्युरो सदस्य पुनमाथि भूmट्टा मुद्दा

■ रातो खबर संवाददाता/काठमाडौं

नेपाल कम्युनिस्ट पार्टीका पोलिटब्युरो सदस्य ओमप्रकाश पुनलाई विस्फोटक पदार्थको भूmट्टा मुद्दा लगाएर म्याद थपी बर्दिया प्रहरीले हिरासतमा राखेको समाचार प्राप्त भएको छ। नेता पुनलाई गत बुधवार दिउँसो सर्वोच्च अदालतले रिहा गरे पनि प्रहरीले अदालत परिसरबाटै पुनः गिरफ्तार गरेर बर्दिया पुऱ्याएको थियो। नेता पुनलाई असार १९ गते मङ्गलबार बेलुका काठमाडौंको लाजिम्पाटस्थित बाटोमा हिँडिरहेको अवस्थामा नेपाल प्रहरीको केन्द्रीय अनुसन्धान ब्युरो (सीआईबी) ले गिरफ्तार गरेको थियो।

नेकपाका कार्यकर्ता थापा गिरफ्तार

नेपाल कम्युनिस्ट पार्टी झापाका सदस्य दिलिप थापालाई प्रहरीले गिरफ्तार गरेको छ। थापालाई

असार ३२ गते झापा शिव सताक्षीस्थित माईधारबाट प्रहरीले गिरफ्तार गरेको हो। ओलीको सरकारले दमन र धरपकड बढाएको

बाँकी पृष्ठ ७ मा

सरकार भर्सेज सडक : को हो तानाशाह ?

देश/परिवेश

■ धर्मेन्द्र

भन्ने गरिन्छ, 'ज्यामितीय स्वयमूसिद्ध तथ्यहरूले मानिसका स्वार्थहरूलाई प्रभाव पार्ने हुन्थ्यो भने निश्चित रूपमा त्यसलाई खण्डन गर्ने प्रयत्न गरिन्थ्यो' (लेनिनको उद्धरण)। प्रधानमन्त्री केपी ओलीको निर्देशनमा गृहमन्त्री बादलले संसद्मा बोल्दै भनेका छन्, 'सरकार लोकतन्त्रको अभ्यास गरिरहेको छ।' तर सडकमा तानाशाहीको अभ्यास भैरहेको छ। सत्य र तथ्यमाथिको तोडमरोडको नमुना वा सापेक्षित सत्यमाथिको कठोर उजागर, योभन्दा सायदै पाउन सकिन्छ। विषयको उद्घाटनले समय र परिस्थितिअनुसार भिन्न अर्थ र सन्दर्भ दिने हुन्छ। उल्लिखित लेनिनको उद्धरण बारम्बार पढेका कुनै समयका माओवादी बादलका लागि लोकतन्त्र र शाहीतन्त्रको भेदबारे अनभिज्ञता हुने कुरा थिएन। तानाशाही व्यवस्थाको प्रतिनिधित्व गर्ने दलाल पुँजीवादी सत्ताको संसदीभत्र रोस्टममाथि उभिएर बोल्दा माओवादी बादलका लागि होइन, एउटा अवसरवादी, अर्थवादी, सुधारवादी र संशोधनवादी बादलका लागि अथवा सर्वहारा राजनीतिबाट अभिजात वर्गमा बदलिएका बादलका लागि शिक्षा, राजनीति र मानवअधिकारका विषयमा सुधारको माग गर्दा तानाशाहको बिल्ला भिराउने, यति तोडमरोड, यति भद्दा प्रस्तुति असम्भव हुने भएन। यहाँ बादलको नाम केवल व्यक्तिका रूपमा आएको होइन, गृहमन्त्री उभिएर संसद्बाट जे बोलिन्छ त्यसले सिङ्गो संसदीय व्यवस्थाको प्रतिनिधित्व गर्छ। तसर्थ यहाँ केही सैद्धान्तिक विषय मात्र चर्चा गर्न खोजिएको छ।

को हुन् यो सरकारका तानाशाहहरू ? काठमाडौंदेखि जुम्ला पुगेर अनशन बस्ने डा. गोविन्द केसी, देशमा मानवअधिकार रहनुपर्छ भन्ने मानवअधिकारकर्मीहरू, बहुलवादी संविधानको उल्लङ्घन गर्दै सरकारले 'साम्यवादी' शासन गर्न खोज्यो भन्दै आरोप लगाउने नेपाली काङ्ग्रेस ! यिनै हुन् वर्तमान 'वाम' गठबन्धन सरकारका तानाशाहहरू।

अहिले वाम गठबन्धन सरकारका तानाशाहहरू वर्गीय भेदका कारणले होइन एउटै वर्गभित्र, एउटै उद्देश्यका लागि र एउटै सत्ताको मजबुतीका लागि लडिरहेका समधर्मी पात्रहरू हुन्। डाक्टर गोविन्द केसीले उठाएका मागहरू आजका होइनन्। नेपाली काङ्ग्रेसको सरकार हुँदा पनि ती मागहरू थिए, विगतको एमाओवादी-एमाले र एमाओवादी-काङ्ग्रेसको नेतृत्वमा सरकार बनेको समयमा पनि ती मागहरू

क्रमशः पृष्ठ ५ मा

सम्पादकीय

असारे विकास र केपी सरकार

नेपालको परम्परागत संसदीय व्यवस्थाले दलाल पुँजीवादको स्वरूप धारणा गरे पनि उसको काम गर्ने तौरतरिकामा पुराना विशेषताहरू पनि देखिने गरेको पाइन्छ। केपी शर्मा ओली सरकारमा आसीन भएर मूल रूपमा चुनावी गठबन्धनले स्पष्ट बहुमत ल्याएपछि नै उनीहरूले दिएको नारा 'समृद्ध नेपाल सुखी नेपाली' का कारण जनतामा यो सरकारले पञ्चायती नाराजस्तै विकासको मूल फुटाउँछ भन्ने थियो । केपीले चुनावअघि र पछि पनि विकास र समृद्धिको खुबै भाषण दिएर हँसाएका थिए। आमजनतामा साँच्चै हो कि भन्ने पनि परेको थियो भने ओलीका कार्यकर्ताहरूले जोडतोडले ताली बजाएका थिए।

चुनाव सकियो । केपीकै नेतृत्वमा सकार बन्यो । यति मात्र होइन, दुईतिहाइ बहुमतको सरकार बनाउने भूत सवार केपीले अरूलाई पनि सरकारमा ल्याएर आरामदायी मात्र नभएर दुईतिहाइ बहुमतको सरकार बन्यो। यसले सीधासादा जनतामा झनै आशा पलाएको थियो। यहाँका बुद्धिजीवी, केही पत्रकारहरूले केपी सरकार बलियो, दरिलो, दुईतिहाइ बहुमत भएकाले यो देशमा विकासले कायापलट गर्नेछ, देशमा समृद्धि ल्याउँछ, बेरोजगारी समस्या समाधान हुन्छ, भारत र चीनसँगको सम्बन्ध सन्तुलित हुन्छ । चीनले नेपालमा पैसाको खोलो बगाउँछ... यस्ता अभिव्यक्ति र लेखहरूले नेपालका ठूला आकारका कर्पोरेट हाउसद्वारा सञ्चालित सञ्चारमाध्यमहरू र पत्रिकाहरूका पानाका पाना भरिएका थिए। विद्युतीय सञ्चारमाध्यमहरूमा झनै बढी स्थान दिइयो। रेडियो, फ्रिक्वेन्सी मोडुलेसनका त कुरै नगरौँ। वातावरण कस्तो भएको थियो भने केपी र उनका सरकारका विरुद्ध बोल्न कसैले पाउँदैन।

यति हुँदाहुँदै पनि यो सत्ताका विरुद्ध खडा रहेका, वास्तविक समाजवादका लागि लडेका शक्तिहरूले यो सरकार र संसदीय दलाल पुँजीवादी सत्ताका विरुद्ध आफ्ना आवाजहरू उठाइरहेका थिए। त्यस समयमा यहाँका नागरिक समाज, बुद्धिजीवी, पत्रकारहरूले केपी सरकारको विरोध गर्नेहरूको विरोध गरिरहेका थिए । अहिले पासा पल्टिएको छ । केपी सरकारका हिजोका समर्थकहरू पनि यो सरकारले गरेको व्यावहार, गलत निर्णय, अझ त्यसमा पनि उसको नीति तथा कार्यक्रम, बजेटलाई लिएर चौतर्फी विरोध भैराखेको छ।

अहिले केपी सरकारलाई गोविन्द केसीको भूतले सबैभन्दा बढी सताइरहेको छ । त्यसपछि यो सरकारको गृह मन्त्रालयले गरेको निषेधित क्षेत्र घोषणा भालुको कन्पट समाएको जस्तो भएको छ। त्यसपछि केपीले चुनावका क्रममा उनले गरेका चुनावी भाषणले गरेको छ। केपीले चुनावमा जेजे गर्छु भनेका थिए उनले अहिले सरकारमा रहँदा कुनै पनि कुरा पूरा गरेका छैनन्।

त्यसैले सामाजिक सञ्जालमा उनका चुनावी भाषणहरूले दिनदिनै स्थान पाउन थालेका छन् । उनको पानीजहाज, घरघरमा ग्याँसको पाइप, रेल, वृद्धभत्ताका श्रव्यदृश्यहरू सामाजिक सञ्जालमा खुबै आइरहेका छन्। यसरी दिनदिनैजसो आएका र सेयर गरिएका यी टुक्राहरूले केपी ओली कम्पनीलाई कति धेरै दिक्क बनायो भने उनको पार्टीका एकजना सांसदले सामाजिक सञ्जालमा वर्षा र पानीजहाजको कुरा गर्नेलाई सीधै साइबर क्राइमको मुद्दा हाल्नुपर्ने भनी संसद्मा नै तितो ओकल्नुपरेको थियो । तर पनि केपीको पानीजहाज, रेल अनि ग्याँस पाइपका कुराहरू सञ्जालबाट हटेका छैनन्।

हुनत पञ्चायतकालकै रोग हो । तर पनि संसदीय व्यवस्थाको पुनर्स्थापनासँगै नेपाललाई असारे विकासले ग्रस्त बनाइरहेको छ। नेपालको प्रत्येक वर्षको आर्थिक बजेट पछिल्लो ३ महिनामा सक्ने परम्परा नै बनिसकेको छ। त्यसमा पनि असार मसान्तमा सबैभन्दा बढी विकासका लागि छुट्याइएको बजेट सक्ने गरिएको छ। अछिल्लोक्रममा प्रत्येक वर्ष जेठ १५ गतेका दिन बजेट भाषण गरिने गरिएको छ। सामान्यतः पुँजीवादी व्यवस्थामा नयाँ आर्थिक वर्षभन्दा पहिला नै अघिल्लो वर्षको बजेट सकिसक्नुपर्ने हुन्छ।

तर केपी ओलीको सरकारले पछिल्लो तीन महिनामा ५० प्रतिशतभन्दा बढी खर्च भएको छ । असारमा मात्र १७ प्रतिशत विकास बजेट खर्च भएको छ। यस्तो आर्थिक विनियोजनले विकास पनि झाराटराइ मात्र हुने गर्दछ। अहिले भीषण वर्षा भैराखेको छ। वर्षाले सहर र गाउँ सबैतिरका बाटाघाटामा पानीको खोलो बग्ने गरेको छ। त्यही खोलो बगेको बाटोमा अहिले केपी सरकारले पिच गरिराखेको छ। यसरी गरिएको पिचको आयु स्वतः कम हुने भैहाल्यो । त्यसैले यसरी गरिएका पिचहरू घाउको पाप्रा उप्किएझैँ उप्किएका छन्। यसरी वर्तमान सरकारले गरेका विकास र उसको हैसियत एउटै बन्दै गएको छ– दुवै उप्किरहेका छन्।

लेखकहरूलाई सूचना

१. समसामयिक विषयका लेखरचना Preeti font मा टाइप गरेर ratokhabar@gmail.com मा पठाउनुहोला
२. अन्य सञ्चारमाध्यममा प्रकाशित वा प्रकाशनार्थ पठाएका रचना रातो खबरमा प्रकाशित गरिनेछैन कुनै पुस्तकमा प्रकाशित रचना नपठाउनुहोला
३. १२ देखि १५ सय शब्द नबढाईकन रचना पठाउनु पर्नेछ अन्यथा छाँटकाट गर्न सकिनेछ
४. अप्रकाशित रचना फिर्ता गर्ने प्रावधान छैन
५. प्रकाशित रचनाको राजनीतिक, वैचारिक तथा वैयक्तिक जबाफदेही लेखकमै हुनेछ

– रातो खबर साप्ताहिक

सत्ताको वर्गीय स्वरूप

axdtsf] ;/sf/, sxL u5{eGg]ed lyof] t/ hgtfsf] Tof] cfzf / rfxgfljk/Lt hfg yfnkl5 hgtfdf lg/fzf / cljZjf; kbf xg yfnsf]5 . xfdLn]rgfjs};dodf eg]sf lyof}Fo ;n]hgtfsf] lxt ubg, /fi6sf] lxt xbg, a? l;+xb/af/sf] /fi63ft / hg3ftsf] bnfn k|[Q ufpF:t/;Dd k¥ofpg]sfdnf0{j}wflgstf lbg]dfq xf]. cfh 36gfqmddfn]Tof]s/f ;xL ;flat u/]sf]5 .

उमा भुजेल

सत्ता भन्नासाथ, कार्यपालिका, व्यवस्थापिका र न्यायपालिकाको समुच्च रूप हो । समाजमा वर्गविभाजन भएको हुँदा सत्ता पनि स्वाभाविक रूपमा नै वर्गीय हुन्छ । सत्ता एउटा वर्गले अर्को वर्गलाई दबाउने यन्त्र हुने हुँदा जब समाजमा निजी सम्पत्तिको उदय भयो त्यसपछि सत्ताको जन्म र विकास भएको पाइन्छ । समाज विकासको नियमलाई हेर्दा पनि दास समाजमा सत्ता, दास मालिकका पक्षमा र दासहरूको विरुद्धमा, सामन्ती समाजमा सामन्तका पक्षमा, भूदास र किसानको विरुद्धमा र पुँजीवादी समाजमा पुँजीपति वर्गको हितमा र अरू सबै (किसान, मजदुर, उत्पीडित) को विरुद्धमा प्रयोग हुँदै आएको छ । वर्तमान नेपालको सन्दर्भमा केन्द्रित हुनुपर्दा यहाँको अहिलेको सत्ता दलाल पुँजीपतिवर्गको हातमा रहेको छ । जब पुँजीवाद साम्राज्यवाद अर्थात् एकाधिकार पुँजीवादमा पतन भयो त्यसले साना देश र कमजोर अर्थतन्त्रको घाँटी निमोठ्यो र उनीहरूलाई आफ्नो उत्पादित मालको व्यापार गर्ने र त्यसबापत निश्चित कमिसन दिन थाल्यो । आज विश्वका सबै पुँजीपतिहरू एकाधिकार पुँजीवादको स्थानीय एकाइ वा कारिन्दा भएका छन् । त्यसरी स्वतन्त्र अर्थतन्त्र र पुँजीपति वर्गको अन्त्य भएको छ र एकाधिकार पुँजीवादको माल बेचेर कमिसन खाने वर्ग (दलाल पुँजीपति वर्ग) को उदय भएको छ । एकातिर देशमा दलाल पुँजीवादी व्यवस्था र जनताबीचको अन्तरविरोध प्रधान बनेको छ भने अर्कोतिर निगम पुँजीवादको जन्म भएको छ जसको कारण विश्वमा उदारीकरण, भूमण्डलीकरण, निजीकरण र व्यापारीकरण बढ्दो छ । विश्वलाई एउटै डालोमा राखेर सबै पक्षमा हस्तक्षेप भइरहेको छ जसको कारण अति केन्द्रीकरण भएको छ। विश्वमा एकाधिकार पुँजीवाद झन्झन् उत्कर्षतिर गइरहेको छ । एकाधिकार पुँजीवादको अनिवार्य परिणाम युद्ध भएकाले पुँजीवाद सङ्कटतिर धकेलिइरहेको छ। युद्ध, हस्तक्षेप र शोषण बढ्दै गएको छ।

देशमा रहेको दलाल पुँजीवादी व्यवस्थाका कारण, सीमित मान्छे सुख, सयल र आनन्द मनाइरहेका छन् भने बहुसङ्ख्यक मानिस कष्टपूर्ण जीवन बिताइरहेका छन्। विश्वमा विकास भएको पुँजीवादका कारण देशको अर्थतन्त्र चौपट हुँदै गएको छ जसको कारण सीमित व्यक्तिमा विश्वको सम्पत्ति केन्द्रित हुँदै गएको छ भने जनता झन्झन् गरिब बन्दै गइरहेका छन् । एकाधिकार पुँजीवादका कारण राष्ट्रिय पुँजी विकास हुन नसक्ने मात्र होइन, सडकमा सुत्ने अवस्था

देखापर्दछ । जल, जमिन, जडीबुटी, कृषिलगायत विकासका कैयौँ सम्भावना बोकेको मुलुक नेपाल परनिर्भर र पराधीन बन्दै गएको छ जुन कुरा हामी निर्यात र आयातको सन्तुलन मिलाउन सकिरहेका छैनौँ । त्यसको अन्तर फराकिलो परेको छ। आयात ९१ प्रतिशत हुँदा निर्यात ९ प्रतिशत रहेको छ । आयात र निर्यातको सन्तुलन मिलाई विकास गर्न सकेपछि मात्र आत्मनिर्भर र स्वाधीन बन्न सकिन्छ। आज देशका ठूला उद्योगधन्दा सबै ध्वस्त भएका छन् । त्यतातिर कसैलाई सोच्ने फुर्सदै नै छैन । देशमा रोजगारीको व्यवस्था नहुँदा कामका लागि करिब ७ लाख युवा विदेशी भूमिमा काम गर्न बाध्य छन्। हरेक दिन ठूलो सङ्ख्यामा देशबाट बाहिरिने क्रम बढ्दो छ। यसले के प्रश्न उब्जाएको छ भने कतै युवाविहीन मुलुक त बन्ने होइन ? सरकार गम्भीर बनेको देखिँदैन। देशमा बेरोजगारको सङ्ख्या ह्वात्तै बढ्ने देखिन्छ । भ्रष्टाचार कमिसन र घुसघोरी बढ्दो छ । जनता महँगी, कालोबजारियाका कारण हैरान परेका छन् । राष्ट्रियताका विषयमा कुरा गर्दा त स्वाभिमानी नेपालीहरूको लाजले शिर झुकाउनुपर्दछ। राजनीतिक, आर्थिक, सामाजिक, सांस्कृतिक, धार्मिक सबै क्षेत्रमा हस्तक्षेप रहेको छ। यसमा नेपालका शासक वर्ग गर्वले शिर ठाडो पारेर हिँड्दछन् । यसैलाई गर्वको विषय बनाउँछन् । हाम्रो देशका शासकहरू नेपाल र नेपालीबाट होइन, नेपाल र नेपालीको हितमा चलेको छैन। यथार्थमा भन्नुपर्दा अमेरिकी साम्राज्यवाद र भारतीय साम्राज्यवादको नीति/निर्देशनमा र उनीहरूकै हितलाई केन्द्रमा राखेर चलाइएको र चलेको छ। प्रभुलाई खुसी बनाउनु, नीति र निर्देशन मान्नु यहाँका शासकहरूले आफ्नो धर्म र कर्तव्य ठान्ने देखिन्छ। जुन धर्म र कर्तव्य पूरा गरेबापत आफ्नोआफ्नो ठाउँमा कुर्सी सुरक्षित रहन्छ र जसको परिणामस्वरूप पुँजी प्राप्त हुन्छ अनि धनाढ्य वर्गमा परिणत हुन्छन्। नेपालको वर्तमान अवस्था र वास्तविकता यस्तो रहेको छ।

यति बेला संसदीय व्यवस्था सुदृढ भएको, शान्ति, समृद्धि र विकासको कुरा गरिरहेका छन् किनकि स्थानीय र केन्द्रको चुनाव सकिएको छ । कथित् वाम-गठबन्धनको बहुमतको सरकार बनेको छ। जसले जनताबाट चुनिएको, जनताद्वारा अनुमोदित गरेको भन्दै गर्वले छाती फुलाएका छन्। अब हाम्रो तागतलाई कसैले हल्लाउन सक्दैन, रोक्न सक्दैन, सबैभन्दा राम्रो गरेर देखाउँछौं। जनतामा केही आशा पनि पलाएको देखिन्थ्यो किनकि जनता जहिले पनि परिवर्तन आओस् भन्ने सोचाइ र चाहना राख्छन् । अब कम्युनिस्टको सरकार आयो । त्यसमा पनि बहुमतको सरकार, केही गर्छ भन्ने भ्रम थियो तर जनताको त्यो आशा र चाहनाविपरीत जान थालेपछि जनतामा निराशा र अविश्वास पैदा हुन थालेको छ । हामीले चुनावकै समयमा भनेका थियौँ, यसले जनताको हित गर्दैन, राष्ट्रको हित हुँदैन, बरु सिंहदरबारको राष्ट्रघात र जनघातको दलाल प्रवृत्ति गाउँ स्तरसम्म पुऱ्याउने कामलाई वैधानिकता दिने मात्र हो । आज घटनाक्रममाले त्यो कुरा सही साबित गरेको छ । जनताले बुझ्दैछन् अझ बुझ्न आवश्यक छ, विषको बोट रोपेर त विष नै फल्छ नि। विषको बोट रोप्ने अनि अमृत फलोस् भनेर आस गरेर हुँदैन। जे रोप्यो त्यही फल्यो।

आज जनताको जीवनस्तर, झन्भन्दा झन् कष्टकर बन्दै गएको छ । जतातत‍ै भ्रष्टाचारी, घुसघोरी, महँगी ह्वात्तै बढेको छ । बिहानीले दिनको झल्को दिन्छ भनेझैँ जब चुनावको विषय उठ्यो, सङ्घीयताको विषय उठ्यो प्रारम्भमा नै, जसरी सङ्घीयताको आधारभूत मूल्य-मान्यतामा नै नटेकी, भूगोलका आधारमा सङ्घीय संरचना निर्माण गर्न थालियो । साथै शक्तिका आधारमा केन्द्रहरू निर्धारण गर्न थालियो। त्यही समयदेखि नै जनतामा एकता भावभन्दा विकेन्द्रित भावना पैदा गऱ्यो । क्षेत्रीयता र भेगीय मनोविज्ञान र सोचाइ पैदा गरिदियो। कतिसम्म उत्कर्षमा पुग्यो भने एउटा ठाउँ र अर्को ठाउँका जनताबीच सङ्घर्ष नै भयो । कतिपय ठाउँमा त चुनावमै जनता भाग लिन गएनन्। आजसम्म त्यो भेद मेटिनुको सट्टा बढ्दै जाने देखिन्छ । साथै माथिदेखि तलसम्म जुन संरचना खडा गरियो र सँगै जुन जारी सङ्ख्यामा कथित जनप्रतिनिधिहरू रहेका छन्, त्यसको सेवासुविधा उपलब्ध गराउँदा, ठूलो आर्थिक भार पर्न जाने हुन्छ। देशको अर्थतन्त्र कमजोर र खस्किँदो अवस्थामा रहेको बेला यो सेवासुविधा उपलब्ध गराउने कुराले ठूलो चुनौती खडा गरेको छ । आफैँले निर्माण गरेको संरचना र कथित प्रतिनिधिका कारण आफैँ भार थेग्न नसकी ढल्ने अर्थात् पुरिने खतरा बढेको छ। अर्को ध्यान दिने कुरा के छ भने केन्द्रको अधिकारलाई तलतिर केन्द्रित गर्ने भने पनि केन्द्र र प्रदेश, प्रदेश र स्थानीयबीचको काम, कर्तव्य र अधिकार स्पष्ट पार्न र हुन नसक्दा ती सबै निकायहरू काम गर्न सकिरहेका छैनन् । बरु माथिले तल र तलले माथि देखाउँदा जनता अन्योल र अकर्मण्यतामा पर्ने देखिन्छ। उनीहरूबीच पनि अन्तरविरोध बढ्ने देखिन्छ। यो सरकारले लिएको गलत नीति र कार्यक्रमका कारण जनतामा तीव्र असन्तुष्टि बढेको छ। उनीहरू जे भन्छन् त्यो गर्दैनन्, जे गर्दैनन् त्यो भन्छन् । उनीहरूमा भनाइ र गराइबीचमा फरक हुन्छ भन्ने कुरा परिणामले देखाएको छ । चुनावको बेला शान्ति, समृद्धि र विकास निर्माणका नारा लगाएका थिए । आज ठीक उल्टो भइरहेछ । एक हजार रुपैयाँ कर तिर्ने जनताले २० हजार तिर्नुपर्ने भयो । हिजो एक ठाउँमा दर्ता गरेर हुने संस्था आज तीन ठाउँमा गर्नुपरेको छ।

> *जुनसुकै ठाउँमा काम गर्दा पनि घूस नदिई काम नहुने जनगुनासो बढ्दो छ । जनताप्रति उत्तरदायित्वभन्दा आफू र आफ्नैलाई मुख्यतः पुँजी केन्द्रित गर्न थालेका छन् । कतिपय त गाडी र घोडाको जोहो गर्दैछन् । कतिपय जनताबाट उठाएको पैसा बोकी विदेश भ्रमणमा व्यस्त छन् । राष्ट्रियताको विषय ।न् गम्भीर बनेको छ ।*

जनताको प्रत्यक्ष जनजीवनसँग जोडिएका सामानहरूको भाउ ह्वात्तै बढेको छ । दिनदहाडै छोरीचेलीहरू सामूहिक बलत्कारको सिकार भएका छन्। कैलालीकै घटना लिऊँ, १२ कक्षामा पढ्दै गरेको, विद्यार्थीलाई बोक्सीको आरोपमा चरम यातना दिइएको छ। त्यस्तो अवस्थामा जनताको प्रतिनिधि भन्नेहरू मूकदर्शक भएका छन् र अझ दोषीलाई कडा कारबाही गराउनुको साटो आफैँ साक्षी बसेर दोषीलाई छुटाएका छन्। यो कति दुःखद् र गैरजिम्मेवारीपन हो ? जुनसुकै ठाउँमा काम गर्दा पनि घूस नदिई काम नहुने जनगुनासो बढ्दो छ । जनताप्रति उत्तरदायित्वभन्दा आफू र आफ्नैलाई मुख्यतः पुँजी केन्द्रित गर्न थालेका छन् । कतिपय त गाडी र घोडाको जोहो गर्दैछन्। कतिपय जनताबाट उठाएको पैसा बोकी विदेश भ्रमणमा व्यस्त छन्। राष्ट्रियताको विषय झन् गम्भीर बनेको छ । नेपालका प्रधानमन्त्री केपी ओली र उनका भारतीय समकक्षी मोदीले संयुक्त रूपमा अरुण तेस्रोको शिलान्यास गर्नुका साथै सुरक्षा खतरा बढेको भन्दै अन्तर ष्ट्रिय सुरक्षा मान्यताविपरीत भारतीय सेना नेपाली भूमिमा प्रवेश गराउनु, सिमानामा भारतीय सुरक्षाकर्मीले जनतामाथि ज्यादती गरिरहनु, सिमाना मिचिइरहँदा पनि केपी ओली मूकदर्शक भएका छन् । ओलीको नक्कली राष्ट्रवाद उदाङ्गिएको छ । यी घटनाक्रमले इतिहासमा भएका राष्ट्रघातका सबै नजिर तोडेको छ । यसका कारण जनता छिटो र छोटो समयमा भ्रमबाट मुक्त हुँदैछन् र भन्दैछन्, 'जुन जोगी आए पनि कानै चिरेको ।' जुन सरकारमा आए पनि उस्तै । काङ्ग्रेस र यो कथित वामपन्थीको गठबन्धन सरकारमा के फरक भयो त ? जनताको बीचमा महत्वपूर्ण प्रश्न बनेर उब्जिएको छ।

हाम्रो पार्टीले स्पष्ट पारिसकेको छ- हेर्दा फरक बाटो र फरक धारजस्तो देखिए पनि दुवै धार : काङ्ग्रेसको लोकतान्त्रिक धार र कथित वामपन्थी गठबन्धनको मूल स्रोतचाहिँ एउटै दलाल पुँजीवाद नै रहेको छ। एमाले, माके र काङ्ग्रेस सबैले दलाल पुँजीपतिवर्गका हितहरूको प्रतिनिधित्व गर्छन् । उनीहरूका बीचमा वैचारिक चिन्तन, राजनीतिक कार्यक्रम र अर्थनीतिमा कुनै अन्तर छैन । ती सबै एकाधिकार पुँजीवाद साम्राज्यवादका नेपाली प्रतिनिधि, स्थानीय एकाइ हुन्। उनीहरूबीचको अन्तर केवल साम्राज्यवादलाई कसरी चाकरी गरेर आशीर्वाद थाप्ने र कसले जनतालाई धेरभन्दा धेरै भ्रम दिएर लुट्ने भन्ने कुर्सी झगडा मात्र हो।

काङ्ग्रेस र कथित वामपन्थी गठबन्धनको सरकार फरक थिएनन्, मूल एउटै, धार दुईटा बगेजस्तो देखिन्थ्यो । मूल नै खराब भएपछि धारामा पानी शुद्ध र सफा खोज्नु त झनै मूर्खतासिवाय केही होइन। आज फेरि जनतालाई मूर्ख बनाउने काम भएको छ । वास्तवमा भन्नुपर्दा कथित वामपन्थी गठबन्धनको जुन सरकार छ त्यो वास्तवमा कम्युनिस्टको सरकार थिएन। कम्युनिस्टको आवरणमा वास्तविक कम्युनिस्ट क्रान्तिकारी र क्रान्तिकारी आन्दोलनलाई रोक्न र सिध्याउन साम्राज्यवादीको षड्यन्त्रमा ल्याइएको साथै निर्माण गरिएको सरकार हो। त्यसैले जनता र राष्ट्रको हितमा यो सरकारले काम नगर्ने कुरा सत्य थियो। त्यसैले जनताले बिस्तारै विकल्प खोज्न थालेका छन् । इतिहासले के पुष्टि गरिसकेको छ भने जनता जहिले पनि अग्रगमन र परिवर्तनका पक्षमा हुन्छन्। जुन पार्टी जनता र राष्ट्रका पक्षमा सोचेको र अगाडि बढेको ठान्दछन्, देख्छन्, जनताले उसैलाई साथ दिन्छ। अहिले पनि योभन्दा पृथक हुनेछैन । आज जनताले विकल्प खोज्दैछन्, नेपाल कम्युनिस्ट पार्टीले लिएको विचार र जनसत्ताप्रति आशावादी बन्दैछन्, विश्वास पलाउँदैछ।

वर्तमान अवस्थामा जुन स्थिति पैदा भएको छ यसले जनसत्ताको आवश्यकता र महत्व बढाएको छ । त्यसैले गर्दा पनि जनसत्तालाई कसरी बुझ्ने र कसरी अगाडि बढाउने भन्ने कुरा निकै महत्वपूर्ण विषय बनेको छ । जनसत्ता भनेको के हो ? जनसत्तालाई बुझ्दा जे हो त्यही बुझाउनुपर्दछ। यसलाई न न्यूनीकरण गरेर बुझ्नु हुन्छ, न त अवमूल्यन गरेर बुझ्नु नै हुन्छ। न यसलाई निरपेक्षतामा लिनु हुन्छ। त्यसैले हामीले जुन जनसत्ताको कुरा गरिरहेका छौँ, निर्माण गर्न खोजिरहेका छौँ त्यसको साइनो र सम्बन्ध धेरै टाढासम्म जोडिएको छ। यसका बहुआयामिक पक्षहरू छन् र दूरगामी महत्व छ । आज सत्ताको कुरा गरिरहँदा यसको बहुआयामिक र दूरगामी महत्व राख्ने पक्षहरू छन् । तत्कालको सन्दर्भमा जनताको सेवा, सुरक्षा, न्याय र विकास निर्माण गर्ने कुरा त छँदैछ, त्यसरी मात्र बुझ्दा अपुग हुन्छ।

पहिलो, जनसत्ता हाम्रो कार्यनीति हो भने वैज्ञानिक समाजवाद हाम्रो रणनीति हो । रणनीति कार्यनीतिसँग जोडिने कुरा र रणनीतिलाई कार्यनीतिले सेवा गर्ने कुरा सत्य हो । त्यसैले अहिले निर्माण गर्दै गरेको जनसत्ता

बाँकी पृष्ठ ३ मा

संसदीय व्यवस्थाको लोकतन्त्र र जनअधिकार

एकराज भण्डारी
वरिष्ठ अधिवक्ता

नयाँ संविधानको घोषणापछि यतिखेर नेपालमा पहिलोचोटि बहुमतको सरकार बनेको छ । त्यो पनि जनयुद्धको नेतृत्व गरेको विद्रोही कम्युनिस्ट पार्टी र संवैधानिक राजतन्त्रका पक्षमा उभिएर जनयुद्ध दबाउन लागेको तत्कालीन सरकारी कम्युनिस्ट पार्टीसमेत एक भएर बनेको नेपाल कम्युनिस्ट पार्टी (ने.क.पा.) को नेतृत्वको सरकार छ । संविधान जनयुद्ध र जनआन्दोलनको म्यान्डेटअनुसार बनेन भन्नेहरूलाई सरकारी नेता तथा मन्त्रीहरू सीधै जबाफ दिन्छन्- यो संविधान, संविधानसभाबाट प्रचण्ड बहुमतले बनेको समाजवाद उन्मुख, मानवअधिकार, स्वतन्त्र न्यायापलिकासहितको संसारमा उत्कृष्ट संविधान हो । बहुलवादमा आधारित संसदीय व्यवस्था समाजवादको अघिल्लो चरण हो, जनयुद्ध र जनआन्दोलनको मर्म र भावना यही थियो भन्न पनि पछि पर्दैनन् यसका पक्षधरहरू । तर यति भन्दै गर्दा मौलिक हक, मानवअधिकार एवम् सुशासनका बारेमा सरकार कसरी अगाडि बढिरहेको छ भन्ने थुप्रै दृष्टान्त छन् । तीमध्ये मौलिक हकका सम्बन्धमा तत्काल देखिएका केही दृष्टान्त उल्लेख गर्दा यहाँ सान्दर्भिक नै हुनेछ ।

संविधानसभाको २०६४ सालको निर्वाचनमा सुनसरी क्षेत्र नं. १ बाट निर्वाचित सदस्य हुन् धरानका किरण राई । यतिखेर नेपाल कम्युनिस्ट पार्टीका केन्द्रीय सदस्य पनि हुन् उनी । जनयुद्ध र जनआन्दोलनको म्यान्डेटअनुसार संविधानसभामार्फत जनताको गणतान्त्रिक संविधान बनाउने भन्ने चुनावी घोषणापत्रमार्फत जनतालाई आश्वस्त बनाउँदै उनी निर्वाचित भएका थिए । पहिलो संविधानसभाको अवसानपछि उनलाई फेरि बन्ने संविधानसभाबाट जनताको गणतान्त्रिक संविधान नबन्ने लागेपछि उनले तत्कालीन ए.ने.क.पा.(माओवादी) बाट विद्रोह गरे । यतिखेर उनी नेपाल कम्युनिस्ट पार्टीको एकीकृत जनक्रान्तिको सिद्धान्त एवम् नाराका साथ नेपाली क्रान्ति सम्पन्न गर्न अगाडि बढिरहेको कुरा बताउँछन् । उनले नेपालको संविधानअनुसारको दलालहरूद्वारा सञ्चालित संसदीय व्यवस्था नमान्ने बरु आफ्नो पार्टीले यसको विकल्पमा वैज्ञानिक समाजवादी व्यवस्था ल्याउने भन्दै जनतामाझ हिँडिरहेको कुरा बताउँछन् । उनको यो राजनीतिक अभियान वर्तमान सरकारलाई आपराधिक क्रियाकलाप लागेछ । २०७४ साल चैत ५ गते धरानमा आफ्ना राजनीतिक कार्यक्रम सम्पन्न गर्दै गर्दा उनलाई प्रहरीद्वारा पक्राउ गरियो । सार्वजनिक स्थानमा प्रहरीसँग वादविवाद गरी अशान्ति फैलाएको भनी प्रमुख जिल्ला अधिकारीसमक्ष सार्वजनिक अपराध गरेको मुद्दा लगाई २५ दिन प्रहरीको हिरासतमा राखेर केही रकम धरौटी लिई छोडिएको कागज बनाइयो । तर फेरि उनलाई कार्यालय परिसरबाटै पक्राउ गरी धनकुटा पुऱ्याइयो । त्यहाँ पनि सोही विषयकै सार्वजनिक अपराध गरेको भन्दै मुद्दा लगाई २५ दिनपछि फेरि केही रकम धरौटी लिई छोडिएको कागज बनाएर चैत २९ गते उदयपुर प्रहरीसमक्ष पुऱ्याइयो । त्यहाँ पनि जिल्ला अदालतबाट वैशाख २७ मा तारेखमा राख्ने आदेश भयो । सरकारलाई अदालतको आदेश पनि मान्य भएन । तत्काल पक्राउ गर्न जिल्ला अदालतको परिसर घेरेर बस्यो प्रहरी । उनीलगायत उनीजस्तै राजनीतिक विचार राख्ने अरू तीनजना सहकर्मी पनि उनीसँगै थुनामा थिए त्यहाँ । प्रहरीले पक्राउ गर्न खोजेपछि ती सबै अदालतपरिसरबाट बाहिर नजाने भन्दै अड्डी कसेर बसे । तर प्रहरी प्रशासनका अगाडि नागरिकको के पो चल्थ्यो ? राती १० बजेतिर उदयपुर जिल्ला अदालत परिसरबाटै पक्राउ गरेर उनीसमेतका चारजना राजनीतिककर्मीहरूलाई वैशाख २८ गते मोरङको उर्लाबारी पुऱ्याइयो । त्यहाँ पनि प्रहरीसँग वादविवाद गरी सार्वजनिक अपराध गरेको मुद्दा लगाएर हिरासतमा राखियो । विराटनगर उच्च अदालतले जेठ ८ गते थुनामुक्त गर्ने आदेश दियो तर त्यहाँ पनि उच्च अदालतको परिसरबाटै प्रहरीले पक्राउ गरी सुनसरीको धरान प्रहरी कार्यालय पुऱ्यायो उनीहरूलाई । त्यहाँ पनि सार्वजनिक मुद्दा लगाई २५ दिनपछि केही रकम धरौटी लिई पुनः कार्यालय परिसरबाटै पक्राउ गरी झापा प्रहरी कार्यालयमा पुऱ्याइयो । यसबीच सर्वोच्च अदालतमा उनीहरूको हकमा बन्दी प्रत्यक्षीकरणको रिट दर्ता भयो । सर्वोच्च अदालतमा उनीहरूको हकमा बन्दी प्रत्यक्षीकरणको रिट दर्ता भयो । सर्वोच्च अदालतमा मुद्दा चलिरहेकै अवस्थामा प्रमुख जिल्ला अधिकारीले केही रकम धरौटी लिई त्यहाँबाट पनि पुनः पक्राउ गरी इलाम जिल्ला प्रहरी कार्यालय पुऱ्याइयो । त्यहाँ पनि सार्वजनिक मुद्दामा अनुसन्धान गर्ने भन्दै थुनामा राखियो । सर्वोच्च अदालतले झापाका प्रमुख जिल्ला अधिकारीलाई बन्दीबारे के, कसरी, किन थुनामा राखिएको भनी कारण सोधी पठाउँदा आफूहरूले धरौटीमा छोडिसकेको भनी तथ्य नै ढाँटेर प्रमुख जिल्ला अधिकारीले जबाफ दिए । तर उनीहरू इलाम जिल्ला प्रहरीमा थुनामा रहेको जानकारी अदालतलाई भएपछि सर्वोच्च अदालतबाट उनीहरूलाई तुरुन्त सर्वोच्च अदालतमा उपस्थित गराउन आदेश भयो । तर सर्वोच्च अदालतमा उपस्थित नगराई बन्दीहरूलाई असार २४ गते अर्थात् बिनाकारण आस्थाका आधारमा पक्राउ गरेर साढे ३ महिना थुनी छोडियो ।

उदयपुरका बलबहादुर पुलामी र बाबुराम सुवेदीलाई झूट्टा मुद्दा लगाइएकोमा अदालतले तारेखमा छाड्ने आदेश गरेकोमा अदालत परिसरबाटै पक्राउ गरी रातारात मोरङ पुऱ्याएर फेरि पनि प्रहरीसँग वादविवाद गरी सार्वजनिक अपराध गरेको भन्ने मुद्दा लगाई थुनामा राखियो । हालै मात्र उच्च अदालत विराटनगरको आदेशले उनीहरू रिहा भएका छन् ।

> lagfsf/0f kqmfp ul/G5, ygfdf /flvG5 clg cbfntn] ygfdQm ug{ cfb]z lbbf klg ygfdQm ul/Bg, cfb]z dflgBg, agfj6L 36gf agfP/ d2f nufOG5 . ck|ToIf ¿kdf ;+bLo Joj:yflj?4 ljrf/ cleJolQm lbg, sfo{qmd ug{;ª\u7g agfpg, /fhgLlt ug{ /f]s nufOG5 eg] /fHo Pjd ;/sf/df o:tf sfo{n]/fhgLlts c;xdltnfO{cfk/flws sfo{3f]if0ff ul//x]sf]efg xG5 . ck/fwnfO{/fhgLltLs/0f ug{t ;+bLo Joj:yfsf]cfwf/e't rl/q g}xf].

नेपाल कम्युनिस्ट पार्टी इलामका केही नेता, कार्यकर्ता तथा केही व्यक्तिहरूलाई सार्वजनिक अपराध मुद्दा लगाई २५ दिन थुनामा राखी प्रमुख जिल्ला अधिकारीबाट प्रतिव्यक्ति हजार/हजार रुपैयाँ धरौटी माग गरियो । सरकारको यस्तो हर्कत थाहा पाएर उनीहरूले धरौटी नदिई महिनौँ दिनदेखि कारागारमा बस्नु परिरहेको यथार्थ पनि छ ।

काठमाडौँको एउटा कलेजको हलमा एउटा गैरसरकारी संस्थाले आयोजना गरेको राजनीतिक बहसबारेको सार्वजनिक अन्तरक्रिया कार्यक्रमबाट नेपाल कम्युनिस्ट पार्टीका पुराना एवम् वरिष्ठ नेताहरू ईश्वरी दाहाल (काका), मकर गुरुङ, अन्य नेताहरू पदम राई, भरत बम, धीरेन्द्रा उपाध्याय, ओम पुनलगायत ४३ जना नेता-कार्यकर्तालाई पक्राउ गरी बिनाकारण प्रहरी हिरासतमा यातनाका साथ राखी केहीलाई भोलिपल्ट र केहीलाई प्रहरीसँग वादविवाद गरी सार्वजनिक अपराध गरेको भन्ने मुद्दा लगाई थुनामा राखियो र सर्वोच्च अदालतबाट बन्दी प्रत्यक्षीकरणको रिट जारी हुँदा पनि केहीलाई छोडियो । पदम राईलगायत केहीलाई अन्य जिल्ला पठाएर विभिन्न झूट्टा मुद्दा लगाई थुनामा राखियो ।

उल्लिखित दृष्टान्तहरू केही प्रतिनिधिमूलक मात्र हुन् । यस्ता घटनाहरू देशभर घटिरहेका छन् । बिनाकारण राजनीतिक आस्थाकै आधारमा प्रहरीको पक्राउमा परिने, यातना पाइने, थुनामा बस्नुपर्नेजस्ता क्रियाकलाप नेपालको यतिखेरको लोकतान्त्रिक गणतन्त्र, त्यसमा पनि समाजवादउन्मुख भनिएको व्यवस्थामा सरकारलाई छूट छ ? सरकारले संविधान, कानुन, मानवअधिकारका आधारभूत सिद्धान्तहरूको पालना गर्नुपर्छ कि पर्दैन ? नागरिकलाई आस्थाका आधारमा थुनामा राख्ने, बिनाकारण सत्ताको आडमा यातना दिने सरकार एवम् पदाधिकारीहरू जनताप्रति उत्तरदायी हुनुपर्छ कि पर्दैन ? राज्य स्वयम्ले संविधान, कानुन एवम् मानवअधिकारका आधार भूत सिद्धान्त मान्दैन भने के नागरिकले मात्र मान्न बाध्य हुनुपर्छ ? आफूले नमान्ने अनि नागरिकले मान्नैपर्छ भन्ने नैतिकता यस्तो राज्यसत्ता, सरकार तथा पदाधिकारीलाई कहाँबाट रहन्छ ? यतिखेरको अहम् प्रश्न हो यो । नेपालको संविधानमा प्रत्येक व्यक्तिलाई सम्मानपूर्वक बाँच्न पाउने हक हुने कुरा उल्लेख गरिएको छ । प्रत्येक नागरिकलाई वैयक्तिक स्वतन्त्रताबाट वञ्चित गरिनेछैन । विचार र अभिव्यक्तिको स्वतन्त्रता हुनेछ भन्दै अदालतले दिएको आदेश वा निर्णयको सबैले गम्भीरताका साथ पालना गर्नुपर्ने भन्नेसमेत उल्लेख गरिएको छ । तर सरकार, सरकारी निकाय तथा यसका पदाधिकारीहरूबाट संविधानका यी मौलिक हकसम्बन्धी प्रावधानहरूको पालना भइरहेको छैन । त्यसैले यी उल्लिखित कुराहरू त संविधानमा लेखेर देखाउने हात्तीका दाँतजस्ता मात्रै हुन् । २०४७ सालको संविधानमा पनि नागरिकलाई विचार र अभिव्यक्तिको स्वतन्त्रता हुने अदालतको आदेश निर्णय सबैले मान्नुपर्ने प्रावधानहरू थिए । तर ती प्रावधानहरू त्यसबेला पनि राजतन्त्र नमान्नेहरूका लागि मान्य थिएनन् । त्यसैले ती पनि हात्तीका दाँतजस्तै थिए । २०४७ को संविधानमा राजतन्त्र असंशोधनीय हुने भन्ने उल्लेख गरियो । वास्तवमा यही प्रावधान नै हात्तीको चपाउने असली दाँत थिए । जसका कारण सशस्त्र जनयुद्ध भयो । यतिखेरको नेपालको संविधानमा पनि संसदीय व्यवस्था असंशोधनीय हुने भन्ने कुरा जो केही नागरिकले बुझ्न नसक्ने भाषामा उल्लेख गरिएको छ । यो संविधानमा पनि चपाउने दाँत यहीँतिर छन् । यस कुराको चर्चा गर्दा अहिलेका सत्तासीनहरू, सत्ताका पक्षधर वकिल, पत्रकार, प्राध्यापक बुद्धिजीवीहरू पनि यो संविधान संशोधनीय छ भन्ने तर्क गर्छन् तर संसदीय व्यवस्थाको सट्टा अरू कुनै खासगरी जनता पूर्ण रूपमा सार्वभौमसत्ता सम्पन्न हुने व्यवस्था वा वैज्ञानिक समाजवादी व्यवस्था ल्याउन यो संविधानको प्रतिनिधिमूलक संस्थाबाट संशोधन हुनसक्छ त भन्ने कुरामा भने मौन देखिन्छन् ।

मुटु हुने प्राणीका लागि मुटु मुख्य अङ्ग हो । मुटुमा चोट नपरुन्जेलसम्म मात्र सहज हुन्छ । मुटुमै प्रहार हुन थाल्यो भने जबरजस्त प्रतिकारमा उत्रन्छ प्राणी । २०४७ सालको व्यवस्थाको मुटु भनेको राजसंस्था नै थियो । जब माओवादीले जनगणतन्त्रको एजेन्डासहित जनयुद्ध सुरु गऱ्यो अर्थात् मुटुमै प्रहार गऱ्यो । तत्कालीन राज्यव्यवस्था पनि त्यसका विरुद्ध खनियो । यतिखेरको संवैधानिक राज्यव्यवस्थाको मुटु भनेको संसदीय व्यवस्था नै हो । यतिखेर पनि संसदीय व्यवस्था (जसलाई दलालहरूले सञ्चालन गरेको भनिन्छ) को विकल्प वैज्ञानिक समाजवादी व्यवस्था हुने र त्यसका लागि एकीकृत जनक्रान्तिको सिद्धान्त र व्यवहारबाट अगाडि बढ्ने भन्दै आफ्नो सङ्गठन एवम् पार्टीको झन्डा, नारा, योजना, कार्यक्रमसहित निरन्तर क्रान्तिमा अगाडि बढ्ने आह्वान गर्दै निर्वाचन बहिष्कारलगायत केही कार्यक्रमहरू जब दिन थाल्यो नेपाल कम्युनिस्ट पार्टीले तब वर्तमान राज्यसत्ता र यसका पक्षधरहरू झस्कन थाले । मुटुमै प्रहार हुने खतरा देखापरेपछि अनि यसका विरुद्ध राजनीतिक आस्थाकै आधारमा धरपकड सुरु हुन थाल्यो । संसदीय व्यवस्थाका विरुद्ध जाने नागरिकहरूका लागि संविधानमा उल्लिखित विचार अभिव्यक्ति स्वतन्त्रताको हकलगायत मौलिक हक लागू नगर्ने व्यवहार स्वयम् सरकारले गरिरहेको कुरा जोकोही राजनीतिको ककहरा जानेको मानिसले सहजै अनुमान गर्ने कुरा हो । किरण राईजस्ता थुप्रै नेपाल कम्युनिस्ट पार्टीका नेता-कार्यकर्तालाई बिनाकारण पक्राउ गरिन्छ, थुनामा राखिन्छ अनि अदालतले थुनामुक्त गर्ने आदेश दिँदा पनि थुनामुक्त गर्दिँदैन, आदेश मानिँदैन, बनावटी घटना बनाएर मुद्दा लगाइन्छ । अप्रत्यक्ष रूपमा संसदीय व्यवस्थाविरुद्ध विचार अभिव्यक्ति दिन, कार्यक्रम गर्न सङ्गठन बनाउन, राजनीति गर्न रोक लगाइन्छ भने राज्य एवम् सरकारमा यस्ता कार्यले राजनीतिक असहमतिलाई आपराधिक कार्य घोषणा गरिरहेको भान हुन्छ । अपराधलाई राजनीतीकरण गर्ने त संसदीय व्यवस्थाको आधारभूत चरित्र नै हो । जसरी कि जनयुद्धलाई यतिखेर अपराधीकरणतर्फ लैजाने प्रयत्नहरू भइरहेको देखिन्छ । दलालहरू, भ्रष्टाचारीहरू, राष्ट्रघातीहरूले उन्मुक्ति पाइरहेको मात्र हैन, स्वयम् संसदीय व्यवस्था नै यिनीहरूले चलाइरहेको अनुभूति भइरहेको छ । त्यसैले यस्ता हर्कतका विरुद्ध विद्रोह गर्ने जनअधिकारको दमन गरेर हनन गर्ने ताकत मानवइतिहासमा आजसम्म कसैले पनि पैदा गर्न सकेको छैन ।

२०४७ सालको संविधान पनि मौलिक हकका लागि संसारकै उत्कृष्ट भन्ने गरेका थिए त्यसका समर्थकहरूले । जब राजाले कु गरे त्यसपछि थाहा भयो संविधानभित्रको मौलिक हकको गुह्य कुरा । यतिखेर पनि संसदीय व्यवस्थाका पक्षधरहरूले त्यही कुरा दोहोऱ्याइरहेका छन् । अझ त्यसमा पनि आमूल परिवर्तनको एजेन्डाका साथ जनयुद्धको नेतृत्व गर्दै संसद्मा पसेकाहरूले त झन् देशमा राजनीतिक व्यवस्था परिवर्तन भइसक्यो, अब व्यवस्था हैन अवस्था परिवर्तन गर्नुपऱ्यो भन्दै संसदीय व्यवस्थाका पक्षमा खडा भएर नयाँ मुल्लाह साबित भएका छन् ।

संसदीय व्यवस्थामा लोकतन्त्र भनेको विधि, प्रक्रिया, संविधानको सर्वोच्चता, कानुनीराज मानवअधिकार हो भन्ने गरिन्छ । त्यसो हो भने जनताका पक्षमा त्यसको कार्यान्वयन किन गर्दिँदैन ? सार्वजनिक स्थानमा जनताले शान्तिपूर्ण जनसरोकारका विषयमा विरोधका कार्यक्रमहरू गर्न नपाउने कस्तो लोकतन्त्र हो यो ? के लोकतन्त्र भनिने व्यवस्थामा यी देखाउनका लागि मात्र राखिएका हात्तीका दाँत मात्र हुन् ? नागरिकप्रति यस्तो कठोर व्यवहार किन ? यतिखेरको नेपालको सन्दर्भमा हेर्ने हो भने यसबाट त आफूले बनाएको संविधानको संसदीय व्यवस्थाप्रति आफैँलाई विश्वास नभएको पुष्टि हुन्छ । सरकार आफूले संविधान नमान्ने अनि नागरिकलाई संविधानको पालना गर्नुपर्छ भनेर निरङ्कुशता लाद्ने योभन्दा निरङ्कुशता अरू के हुनसक्छ ? यस्तो निरङ्कुश पद्धतिको जनताले विकल्प खोज्नु उसको नैसर्गिक अधिकार हो । जनअधिकार, मानवअधिकार र पूर्ण सार्वभौमसत्ताका निम्ति विकल्पको खोजी गर्न जनता तयार हुनैपर्दछ ।

सत्ताको वर्गीय ...

पूर्ण रूपमा विजय प्राप्त गरिसकेपछि निर्माण गरिने वैज्ञानिक समाजवादी व्यवस्थाको प्रारम्भिक रूप अर्थात् भ्रूण हो । दोस्रो, हामी क्रान्तिकालमा छौँ । पूर्ण रूपमा सत्ता प्राप्त नगरेको सन्दर्भमा जनसत्ता मूल सङ्घर्षको साधनका रूपमा व्यक्त हुने गर्दछ । तैपनि माथि केन्द्रमा हस्तक्षेपकारी, तल कार्यकारी भूमिका रहनेछ तर पार्टीको विस्तार र पार्टी बलियो हुँदै जाँदा कार्यकारी भूमिकामा रूपान्तरित हुँदै जानेछ । सधैँ सङ्घर्षको साधनका रूपमा रहिरहनेछैन । तेस्रो, सत्ताका सन्दर्भमा अर्को महत्वपूर्ण पक्ष कसरी वैज्ञानिक प्रभावकारी र सशक्त बनाउने भन्ने हुँदो रहेछ । आज जनसत्ता सञ्चालनमा जति सफल हुन सक्छौँ भोलि त्यत्ति नै सत्ता सञ्चालन प्रभावकारी र सक्षम बन्ने हुन्छ । त्यसैले अहिले जनसत्ता निर्माणको आवश्यकता र महत्व अहम् रहेको छ । जनसत्ताको आवश्यकता र महत्वको सन्दर्भमा कुरा गरिसकेपछि तत्काल जनसत्ताका कामलाई कसरी अगाडि बढाउने र व्यवस्थित गर्नेबारे जोड गर्न आवश्यक छ ।

वर्तमान परिवेशमा सत्तासम्बन्धी कामलाई अगाडि बढाउँदा पहिलो प्राथमिकता वैचारिक-राजनीतिक पक्षलाई बुझाउनुपर्दछ । वैचारिक-राजनीतिक रूपमा स्पष्ट भएर मात्र अरू प्रक्रियामा अगाडि बढाउन र बढ्न सकिन्छ । अझ ठोसमा भन्दा विचारको हतियारद्वारा जित्नु भनेको अर्को अर्थमा युद्ध जित्नुजस्तै हो । त्यसैले, तत्कालीन अवस्थामा हेर्दा जनसत्ताको आवश्यकता र महत्व बुझाउने अनि रणनीतिक दृष्टिले हेर्दा वैज्ञानिक समाजवाद कस्तो हुन्छ, के हुन्छ भन्ने बुझाउने । कुन अर्थमा दलाल पुँजीवादी व्यवस्था, साम्राज्यवादी व्यवस्था भिन्न छ भन्ने कुरा स्पष्ट पार्नुपर्दछ । अहिलेकै सन्दर्भमा के पनि स्पष्ट पार्नुपर्छ भने माके-एमालेले भनेको समाजवाद र नेपाल कम्युनिस्ट पार्टीले भनेको वैज्ञानिक समाजवादका बीचमा भिन्नता के छ ? यी विषयमा आमजनता, मध्यमवर्ग, बुद्धिजीवी, राष्ट्रवादी र विरोधीलाई समेत यसका बारेमा बुझाउनुपर्दछ । यो व्यवस्था गलत छ । जनसत्ता र वैज्ञानिक समाजवाद सही छ भन्ने बनाउनुपर्छ । दोस्रोमा सङ्गठनात्मक पक्ष हो । सङ्गठनात्मक काम भनेको महत्वपूर्ण काम हो । सङ्गठन भनेको बल हो । सङ्गठनबिना कुनै पनि नीति र योजना लागू गर्न सकिँदैन । त्यसकारण जनसत्ता निर्माणको कामलाई तीव्रतामा लैजानुपर्दछ ।

हाम्राअगाडि सङ्गठन निर्माणका दुई तरिका छन् : अहिले हामीले प्रयोग गरेको तरिका भनेको माथिबाट संरचना खडा गर्दै तलतिर जाने छ, तलबाट निर्माण गर्दै माथि ल्याउने होइन । त्यसैले पहिला जनसत्ताको संरचना तल (जमिन) सम्म पुऱ्याउन जोड लगाउनुपर्दछ । सङ्गठन निर्माण गर्दै जोड गर्ने महत्वपूर्ण पक्ष, एकीकृत जनक्रान्तिको कार्यदिशाले निर्देश गरेझैँ गाउँ मात्र होइन, सहरमा पनि जनसत्ता निर्माण गर्नुपर्छ । जे होस्, गाउँदेखि सहरसम्म, माथिदेखि तलसम्म सबै ठाउँमा जनसत्ता निर्माण गरिनुपर्दछ । हाम्रो सत्ता निर्माण हुनु भनेको दलाल सत्ता कमजोर हुनु हो । जति हाम्रो सत्ता निर्माण हुन्छ, बलियो बन्छ, त्यति दलाल पुँजीवादी सत्ता कब्जा र ध्वस्त हुन्छ । तेस्रो, सत्ताले सङ्घर्षका विषयमा पनि आफ्नो कामलाई केन्द्रित गर्न आवश्यक छ । सङ्घीयताका बारेमा छलफल गर्दा होस् वा व्यावहारिक रूप दिँदा हरेक क्षेत्र र ठाउँ, आम र विशिष्ट छुट्ट्याउनुपर्दछ । त्यसो गर्दा आमविषय केन्द्रले जोडिदिने हुन्छ, स्वायत्त प्रदेश र जिल्लाहरूले त्यहीँको विशिष्ट मुद्दामा केन्द्रित हुनुपर्दछ । त्यसका साथसाथै गाउँ र सहरको सङ्घर्षको तालमेल र सङ्घर्षको उठानमा छनोट गर्नुपर्दछ । गाउँ र सहरमा उस्तै नहुन सक्छ । बलियो आधार क्षेत्र र श्वेतइलाकामा एकै नहुन सक्छ । जे होस् यी कुरालाई ख्याल गर्दै अगाडि बढ्नुपर्छ । प्रचारको क्षेत्रलाई व्यापक बनाउनुपर्दछ । अपिलद्वारा पर्चा, वालपेन्टिङ, होर्डिङ बोर्ड इत्यादि तरिकाद्वारा सत्ताको विषयलाई व्यापक बनाउनुपर्छ । चौथो, आर्थिक विषय महत्वपूर्ण विषय हो । आर्थिक आधार हो, राजनीतिक उपरिसंरचना हो ।

यसको महत्व र व्यापकतातिर अहिले जान चाहेको होइन । जनसत्ता निर्माणसँगै आर्थिक केन्द्रित गर्ने, बजेट निर्माण प्रणालीमा अगाडि बढ्नुपर्छ । जति सक्छौँ, यो प्रक्रियालाई अगाडि बढाउनुपर्दछ । सत्ता भन्नासाथ आर्थिक पाटो पनि जोडिएको हुन्छ । बिस्तारैबिस्तारै उत्पादनप्रक्रियामा पनि अगाडि बढ्नुपर्छ, बरु दुईवटा कुखुरा र एउटा खसी नै किन नहोस् । पाँचौँ, विकास निर्माणकार्यलाई पनि अगाडि बढाउन जरुरी हुन्छ, चाहे एक किलोमिटर बाटो किन नहोस्, एउटा भवन किन नहोस्, बिस्तारै विकासको पूर्वाधार बनाउँदै लग्नुपर्दछ । छैटौँ, न्यायको कामलाई, जनताको न्यायलाई सशक्त प्रभावकारी बनाउनुपर्दछ जसले गर्दा अन्यायमा परेका जनतालाई न्याय दिलाउन सकियोस् ।

प्रचण्डको खराब स्कुलिङ र कम्युनिस्ट पार्टी निर्माणको प्रश्न

रूपेश

नयाँ जनवादी राज्यसत्ता स्थापना गर्न जनयुद्धको बाटोमा अघि बढौँ भन्ने मूल नाराका साथ सञ्चालन गरिएको जनयुद्धसँग जोडिएको तत्कालीन ने.क.पा. (माओवादी) रूप र सार दुवै फेरिएर एमाओवादी बनेसँगै उक्त पार्टीमा हुर्किएको आर्थिक जीवनबारे मसिनो अध्ययन, विश्लेषण र खराबीहरूको समाधानसहित संश्लेषण नगर्ने हो भने आजको अवस्थामा कुनै पनि हालतमा सच्चा कम्युनिस्ट पार्टी निर्माणको काम असम्भव हुन जानेछ । विगतको करिब एक दशकको सशस्त्र सङ्घर्ष वा सफल माओवादी आन्दोलनको अभियान र एक दशककै हाराहारीको विसर्जन, पलायन, आत्मसमर्पण र दक्षिणपन्थी संशोधनवादी धारामा नवसंशोधनवादी यात्रा हुँदै भएको माओवादी आन्दोलनका प्रमुख नेतृत्वमा रहेका प्रचण्ड-बाबुरामलगायतको पतनले माओवादी आन्दोलनसँग जोडिएर धेरै प्रश्न उठेका छन् । जनयुद्ध जनताको मुक्तिका लागि लडिएको युद्धराजनीति थियो वा उद्यम/व्यवसाय थियो ? जसबारे विसद् विश्लेषण आवश्यक पर्दछ जो यहाँ चर्चा गरिनेछैन । यहाँ मात्र आर्थिक जीवनमा देखापरेका खराबीबारे विशेष चर्चा गरिएको छ । माओवादी आन्दोलनमा देखापरेका वैचारिक, राजनीतिक र सांस्कृतिक खराबी र विसर्जनभन्दा डरलाग्दा आर्थिक खराबीबारे पनि शान्तिप्रक्रियायता (विशेष २०६२) पार्टी समितिहरू र जनस्तरबाट कैयौँ प्रश्नहरू उठ्दै आएका थिए । प्रतिक्रान्तिको भग्नावशेषबाट क्रान्तिकारी कम्युनिस्ट पार्टीको गठन र पुनर्गठनका कठिन कार्यभारहरू अघि बढाउँदै गर्दा विगतमा सोही धार र स्कुलबाट आएका नेता र कार्यकर्ताको ठूलो पङ्क्तिले ती आर्थिक खराबीसँग सम्बन्धित सवालहरूको उचित जबाफ र समाधान दिन सक्नुपर्छ । माओवादी चालू संसदीय व्यवस्थाको फासिवादका विरुद्ध एउटा निश्चित विचार, मूल्य र सैद्धान्तिक मान्यता एवम् प्रस्तावहरूका आधारमा नेपाली समाज र राज्यव्यवस्थाको अग्रगामी रूपान्तरण गर्न स्थापित संस्था, पार्टी र अभियान थियो । त्यो संस्था स्थापनायता खासखास घोषित लक्ष्य लागू गर्दै जानेक्रममा विशेषतः शान्तिप्रक्रियायता कतिपय महत्वपूर्ण राजनीतिक प्रस्तावहरूबाट पछि हट्न पुगेको थियो र आखिरीमा एउटा सानो हिस्सा सुधारिएको (नयाँ कलेवरमा) संसदीय व्यवस्थामा पतन हुन पुगेको माओवादीका प्रमुख नेतृत्वमा रहेका प्रचण्ड-बाबुराममा देखापरेको विचलन, विसर्जन, पुँजीवादी चिन्तन, राष्ट्रिय एवम् वर्गीय आत्मसमर्पणवादी सोचाइका कारण उनीहरूले देशीय संसद्वादी धार र वैदेशिक साम्राज्यवादीहरूसमक्ष आफ्नो हार स्वीकार गरी आत्समर्पण गरेको छन । माओवादी आन्दोलनमा देखापरेको उक्त विचलन र विसर्जन कम्युनिस्ट आन्दोलनमा मात्र होइन, यसका अन्य कैयौँ सवालहरूमा पनि थुप्रै विसङ्गति र विकृतिहरू बोकेर देखापरेको थियो । जब उनीहरु सही विचार र कार्यदिशाबाट पलायन हुन पुगे तब तिनको आर्थिक जीवनमा पनि अकल्पनीय खराबीहरू छरपस्ट देखिन पुग्यो । कतिपय सवालमा त्यस्ता आर्थिक खराबीहरू नेपालका पुराना संसद्वादी दल र तिनका नेतामा समेत देखापरेको थिएन । जनयुद्धको समय माओवादी अभियन्ताहरूलाई निजी सम्पत्तिबारे खासै चिन्ता थिएन । बरु पार्टीमा बुझाएका पनि थिए । शान्तिप्रक्रियामा आएयता केही अति दुःखमा थिए । केही हिस्सा वा प्रतिशत भने अभिजातवर्गमा नै परिणत हुन पुगेका थिए । यो माओवादी आन्दोलनको पछिल्लो शान्तिप्रक्रियको एक दशकको परिणामको कटु यथार्थ हो । विगतमा सामूहिकतामा जोड दिने माओवादी संस्कृति शान्तिप्रक्रियासँगै क्रमशः निकृष्ट निजी स्वार्थको राजमार्गमा ओरालो लागेको देखिन्थ्यो । जनयुद्धका नायक प्रचण्डमा विलासी जीवन, सुखसुविधा कति नराम्रोसँग देखियो भन्ने विषयमा रचनात्मक आलोचनाको चेतनाले लैस जनसांस्कृतिक महासङ्घमा आबद्ध जनकलाकार योद्धाहरूले आफ्नो रचनामा एक कार्यक्रम २०६३ मा भएको जिल्ला सदस्यहरूको केन्द्रीकरणमा कलामार्फत व्यङ्ग्य गर्दा ग्रहण गर्नुका साटो नेतृत्वलाई बढी हमला भएको जबाफ उनले दिएका थिए । त्यसयता संसदीय राजनीतिको दैनिकीमा प्रवेश गरेसँगै उनले ती नकारात्मक आर्थिक जीवनमा गुणात्मक छलाङ नै मार्न पुगे । भ्रष्टाचारविरुद्ध जुझारु अभियान नै चलाएको माओवादीले २०६३ फागुन १ गते त उक्त पार्टीका प्रमुख नेता प्रचण्डले खुल्लामञ्चबाट यतिसम्म भन्न भ्याएका थिए- संसारमा भ्रष्टाचार नगर्ने पार्टी छ भने त्यो माओवादी हो । अब हामी छिट्टै जिल्ला सदस्यसम्मको सम्पत्ति पार्टीकरण र सर्वहाराकरणको नीति ल्याउँदैछौँ । जब उनको काठमाडौँ प्रवेश भयो अनि ती वाचा सबै संसदीय हावाले उडाइदियो । जिल्ला सदस्यको सर्वहाराकरणको त कुरै छाडौँ, कैयौँ केन्द्रीय सदस्यहरू पो निजीकरणको राजमार्गमा दौडने प्रतिस्पर्धामा देखापरे । पुराना संसद्वादीकै लहरमा सरकारमा छँदा वा संविधानसभामा रहँदा माओवादीको नाम भ्रष्टाचारमा नराम्रोसँग जोडिने अवस्थासम्म पुगेको थियो ।

शान्तिप्रक्रियासँगै एमाओवादीमा कस्तो आर्थिक सूचक देखिन थाल्यो भने जमिनदारको छोरो होइन, व्यापारव्यवसाय चलाउने पुँजीपति होइन, रोजगारी पनि छैन तर तिनीहरूको भन्दा माथिल्लो जीवनस्तर जिउने नेता र केही कार्यकर्ता देखापर्दै थिए । माओवादी नेताहरू सत्तामा त पुगेकै थिएनन्, पुरानो संसदीय दलाल पुँजीवादी सत्ताको (राज्यको) आंशिक अङ्गमा उसैको कारिन्दा वा नोकर बनी सरकार, राजनीतिक नियुक्ति, संविधानसभामा सामेल भए । त्यहाँ उनीहरूमा सत्ता र शक्तिको दुरुपयोग देखापऱ्यो । चाहे त्यो जनसेनाको रकमको अपारदर्शिता होस् वा सगरमाथा चढ्ने बहानामा राज्यको दुरुपयोग गर्ने चिन्तन र संस्कारमा किन नहोस् । चिनियाँ व्यापारी प्रकरण, पोखरा विमानस्थलको कमिसन प्रकरण, सरकार गठनमा भएका आर्थिक चलखेल, आईएनजीओसँगको अनुचित सांठगाँठ र शान्ति समिति नामका स्थानीय समितिहरू, स्थानीय तहमा भएको दलीय संयन्त्र आदि यसको सबुतका रूपमा देख्न सकिन्थ्यो ।

जनयुद्ध थालनीयता माओवादीको आर्थिक जीवनमा निम्न विशेषताका समस्याहरू उजागर भएका थिए :

आलोक प्रवृत्तिमा व्यक्त आर्थिक समस्या

सांस्कृतिक रूपमा कम्युनिस्ट आचरणको विकासमा जोड दिनु व्यक्तिगत सम्पत्ति र परिवारसम्बन्धी विचार नीतिको विकास र कार्यान्वयनमा विशेष ध्यान दिनु क्रान्तिकारीहरूको जिम्मेवारी थियो । स्मरण रहोस्, जनयुद्धको ऐतिहासिक पहलपछि पनि यो सवालमा झन् बढी सर्वहाराकृत हुनुको सट्टा बढी अराजक हुँदै गएर फजुलखर्ची, नोकरशाही र तलबी मानसिकताको विकासको खतरा बढेको थियो । यसको नियन्त्रणका लागि सिङ्गो पार्टीले समयमै सही आमनीतिका आधारमा दृढतापूर्वक अगाडि बढ्न जरुरी ठानेर पार्टीले तत्कालीन समयमा (२०५७ मङ्सिर) मा शुद्धीकरण अभियानबारे विशेष सर्कुलर नै जारी गरेको थियो । तत्कालीन समयमा आलोक प्रवृत्तिमा सुरुमा निम्नपुँजीवादी आर्थिक अराजकतावादी चिन्तनले क्रमशः विकास गर्दै नोकरशाही पुँजीवादी चिन्तनमा विकास गर्दै गयो । आफ्नो इच्छा र स्वार्थअनुसार कार्यकर्तालाई पैसा बाँड्ने र भौतिक उत्पेरणाद्वारा कब्जामा राख्ने प्रयत्न, खानपिन र बसाइमा नोकरशाहको जस्तो गर्न जनताबाट जबर्जस्ती पैसा असुल गर्ने प्रक्रिया हुँदै सारतः सर्वहाराकरणतिर होइन, वर्ग उठाउनेतिर उद्यत हुनु आलोक प्रवृत्तिका आर्थिक खराबीका विशेषताहरू थिए ।

> x/]s sfddf vfln cfly{s :jfoQtf{dfq s]Gbl/t/fVg] cy{sf nflu h:tf] klg sfd ug{tof/ xg] ljrf/ / l;4fGtnf0{Psflt/ ldNsf0lbg] bz{g / ljrf/n] vfg lbFg eGg;Dd kl5 gkg[ljz]ftf cy{fbsf ¿kdf b]vf kb{g . ;4flGts dNo / dfGotf x/fPkl5 bn, sfo{stf{/ pQm kf6L{sf] g]tfaf6 hgtfn]¿kfGt/0fsf]cfzf s;/L ug{;Sb5g . hg bz{df 0dfgbf/ ;dx 5g, kf6L{5g / To;sf]g]tf sfo{stf{5g eg]Tof]bz / Toxfsf hgtfsf]xfnt s]xG5 <

जनयुद्ध सन्तुलनको चरणमा पुग्दा व्यक्त आर्थिक समस्या

जनयुद्धको करिब ६ वर्षको विकासक्रमसँगै पार्टी, सेना र जनसत्ता एवम् जनआधारमा व्यापक विकास भएको थियो । सकारात्मक विकाससँगै केही समस्याका भ्रूणहरू देखिन थालेका थिए । जनयुद्धको विकाससँगै पार्टीको भौतिक र सर्वहाराकरणको प्रश्न एउटा सामान्य थेगो बन्न जाने र पार्टीका खासखास नेता र कार्यकर्ताको जीवनस्तर र दिनचर्या जनसमुदायको भौतिक अवस्थाभन्दा कैयौँ गुणामाथिको रबाफपूर्ण र सम्पन्न वर्गको जस्तो हुँदै जाने डरलाग्दो चुनौती विकासको छोटो अवधिमा देखिँदै आएको थियो । लवाइखुवाइ, हिँडडुल, पारिवारिक भरणपोषण, शिक्षालगायत व्यवस्थापनका सबै पक्षमा सामान्य आर्थिक अराजकता देखापरेको थियो । यसले भविष्यमा आर्थिक विसङ्गति र भ्रष्टाचारको विकराल रूप लिन नपाओस् भन्ने हेतुले पार्टीले विशेष शुद्धीकरण अभियान सञ्चालन गरेको थियो । पहिलो वार्ताकाल पार गर्दै जनयुद्धले गुणात्मक विकास गरेसँगै पार्टीमा देश र जनताको मुक्तिका निम्ति त्याग, तपस्या र बलिदानद्वारा जनताको सेवा गर्ने उद्देश्यले होइन, भौतिक साधन र स्रोतको उपभोगका निमित्त नेतृत्वमा पुग्ने वा पूर्णकालीन कार्यकर्ता बन्ने गलत प्रतिस्पर्धात्मक समेत सानो अंशमा देखापरेको थियो । यसको ज्वलन्त उदाहरण जनयुद्धको थालनीयताका कष्टसाध्य दिनहरूमा निकै दुःख र फारोतिनो गरेर जनताको सेवामा समर्पित कतिपय नेता तथा कार्यकर्ताहरूको समेत जीवनस्तर क्रमशः विलासी र फजुलतिर उठ्दै गएको थियो ।

प्रवासको भद्दा संस्कृति

जनयुद्ध रणनीतिक प्रत्याक्रमणको चरणमा प्रवेश गर्दै गर्दा पार्टीको हेडक्वार्टर प्रवास अर्थात् भारतमा केन्द्रित थियो । जतिबेला प्रवास भारतमा विकास भएर गएको नेतृत्वको भारीभरकम सञ्जाललाई दृढतापूर्वक तोड्न तथा कडा परिश्रम र क्रान्तिकारी मान्यताअनुसार देशभित्र जनताको बीचबाट कार्य सञ्चालन विधि र कार्यशैलीको विकास हुनु पर्दछ भन्ने कुरालाई तत्कालीन रणनीतिक प्रत्याक्रमणको राजनीतिक प्रस्तावमा निकै जोड दिइएको थियो । नयाँ स्थितिमा सङ्गठनात्मक र कार्यशैलीमा शुद्धीकरणको प्रक्रिया पार्टी हेडक्वार्टर र सर्वोच्च नेतृत्व पङ्क्तिबाट नै अगाडि बढ्न जरुरी छ भनिएको थियो । यसको अर्थ के थियो भने प्रवासमा मूल नेतृत्वमै व्यवस्थापन, कार्यशैली, आर्थिकलगायत गम्भीर समस्याहरू देखापरेका थिए । यसलाई घुमाएर प्रवासको भद्दा संस्कृतिको संज्ञा दिइएको थियो ।

वर्ग उत्थानबारे

२०६२ सालमा सम्पन्न माओवादीको चुनबाङ बैठकमा प्रस्तुत राजनीतिक प्रतिवेदनमा पार्टीमा डरलाग्दा आर्थिक समस्याहरूलाई इङ्गित गर्दै वर्गउत्थानबारे एक उपशीर्षकमा त्यसबारे विश्लेषण गरिएको थियो । त्यसमा भनिएको छ, 'पुरानो सत्ता भत्काएर नयाँ सत्ता (विकासको जुनसुकै स्तरमा भए पनि) निर्माणपछि स्वाभाविक रूपमा समाजमा भएका सबै खराबीहरूले पार्टी र आन्दोलनमा प्रवेश गर्दछन् । सत्तामा पदप्रतिष्ठा, आर्थिक र भौतिक साधनस्रोतको प्रचुरता रहेको हुन्छ । त्यो भौतिक परिवेशले सर्वहारा रूपान्तरणतिर अगाडि बढ्दै गरेको मानिसलाई समेत नोकरशाही पुँजीवादको दिशातिर धकेल्न बल गर्दछ । .....हामीले भोलि फौजी रूपले काठमाडौँ कब्जा गरिसकेपछि पनि यी समस्याहरू घट्ने होइन, झन् बढ्ने कुरा निश्चित छ । जसको निदानको निम्ति पार्टीले विशेष शुद्धीकरण अभियानको आवश्यकता बोध गरी आचारसंहितासहित तमाम आर्थिक विसङ्गति र खराबीहरूका विरुद्ध सङ्घर्ष गर्ने निर्णय नै गरेको थियो ।

जब चुनबाङ बैठकले माओवादी आन्दोलनमा २०५७ सालको दोस्रो राष्ट्रिय सम्मेलनमा भ्रूणका रूपमा हुर्किएको नवसंशोधनवादी धार वा विचलनको निर्णायक उत्कर्ष पार गरेको थियो त्यसयता वैचारिक, राजनीतिक, सांस्कृतिक, आर्थिकलगायत तमाम क्षेत्रमा फोहोरका डङ्गुरहरू थुप्रिन थालेका थिए जुन फोहोर विगतका संसद्वादीलाई समेत जित्नेसम्मका रहेका थिए । यसरी एउटा निश्चित विचार र राजनीतिमा विचलन आइसकेपछि त्यसले निजको आर्थिक एवम् सांस्कृतिकलगायत क्षेत्रमा समेत खराबीहरू निम्त्याउने गर्दछ । एमाओवादी पार्टीको आर्थिक जीवनमा पनि विगत जनयुद्धकालको तुलनामा हेर्दा कैयौँ डरलाग्दा पलायन एवम् आर्थिक विचलनहरू देखापरेका थिए । यसलाई बेलैमा पहिचान गरी नेपालको कम्युनिस्ट आन्दोलनको पुनर्गठनलाई सार्थकता दिन सकिएला ।

एमाओवादीभित्र निम्न विशेषताका आर्थिक विसङ्गतिहरू देखापरेका थिए :

१. नोकरशाही तरिकाले २/४ जनाले संस्थापन पक्षका नाममा पार्टीकोष छाडा तरिकाले उपभोग गर्ने ।
२. पार्टीको नीति र निर्णयविपरीत नेतादेखि कार्यकर्तासम्म अनेकौँ बहानामा आर्थिक निजी लाभको कारोबारमा तल्लीन हुने ।
३. आवश्यकताका नाममा ठेकेदार, तस्कर र दलालसँग अनावश्यक साँठगाँठ गर्ने एवम् व्यावसायिक पार्टनरसिपसम्म गरी कमिसन खाने ।
४. पार्टी, निकट सङ्गठनको नाम बेचेर टेन्डर लिने र कमिसन खाने ।
५. पार्टीको सामूहिक निर्णयबेगर केही मानिसको इच्छाअनुसार सम्पत्ति जोड्ने एवम् विशेष सुविधा उपयोग गर्ने ।
६. सर्वहाराकरणको नीतिविपरीत केही मान्छेको बसाइका निम्ति करोडौँको घरजग्गा खरिद गर्ने, करोडौँ अनुत्पादक पुँजी जोड्ने, अर्कोतिर हजारौँ पूर्णकालीन कार्यकर्ता दैनिकी चलाउन नसकेर भौँतारिनुपर्ने ।
७. पार्टीका नाममा अर्थ सङ्कलन गर्ने, सके सबै खाने, नसके जतिसक्दो पचाउनतिर लाग्नु । संस्थागत गर्न नसक्नु ।
८. केही हजार/लाख सम्पत्ति पार्टीकरण गरेको बहानामा विलासी जीवन बिताउने र नयाँ परिवेशको पगरी गुथ्ने ।
९. विचार राजनीतिक उत्प्रेरणाले प्रशिक्षित गर्न बहस गर्नेभन्दा पनि भौतिक सुखसुविधा र प्रलोभन बाँड्ने र सही बहसलाई समेत प्रभावित गर्नु ।
१०. विचार बहसका कारण भिन्न मतका पक्षमाथि जनताबाट स्वेच्छिक सहयोग सङ्कलनमा समेत पार्टी सत्ताको दुरुपयोग गरी रोक्नु र आर्थिक एवम् भौतिक नाकाबन्दीको अभ्यास गर्नु ।
११. माओवादी जनसत्ता विघटन भएको, पुरानो सत्ता रूपान्तरण पनि नभएकाले सही न्याय दिन नसक्ने सङ्क्रमणकालीन फाइदा उठाउँदै जनताको न्यायको काममा आर्थिक लेनदेन गर्ने, कतिपय सवालमा त सही न्याय दिनेभन्दा आर्थिक केन्द्रित हुने सोचाइ देखिएको थियो ।
१२. पार्टी केन्द्रदेखि तलसम्म आय-व्यय अनुमोदन प्रायः समाप्त पारिदिने ।
१३. विकास निर्माणलगायत काममा ठेकेदारसँग निश्चित रकम लिएर गुणस्तरमा ध्यान नदिने ।
१४. उत्पादन र श्रमकार्यमा पटक्कै भाग नलिने ।
१५. सहकारीहरू सिद्धान्तअनुसार त कुरै छाडौँ, निजी कम्पनीअनुसार पनि सञ्चालन गरिएन, बरु थाहै नदिएर खरिदबिक्री गर्ने काम भए ।
१६. जनसेनाको स्थायी बसाइको आयव्यय सार्वजनिक नगर्नु, आईएनजीओसँग महिला सञ्जालमा सहवरण गरी गुजारा चलाउनु ।
१७. आफ्ना छोराछोरी निजी विद्यालयमा जसरी पनि पढाउनैपर्ने, पारिवारिक जीवनस्तर श्रमिक किसान जनताभन्दा माथि हुनैपर्ने र क्रान्तिकारीको ब्याज खानैपर्ने पाखण्डपूर्ण समस्यामा फस्नु ।
१८. पार्टीमा एकजना लागेपछि अरूले उत्पादनकार्य पटक्कै नगर्ने, सबै पार्टी निर्भर हुन खोज्ने ।
१९. जनता र शुभचिन्तक एवम् पार्टी सदस्यसँग लिएको सापटी रकम फिर्ता नगर्नु, गरिहाले पनि ढिलाढाला गर्दै टार्दै जानु ।
२०. शान्तिप्रक्रियामा आएका साम्राज्यवादी डलरको प्रभावमा परेर द्वन्द्वपीडित शब्दको गलत ढङ्गले प्रयोग गर्नु ।
२१. नीति उत्पीडित, गरिब र निमुखाको लिने तर भोगचलन भने पुँजीवादीको गर्ने ।
२२. पार्टी निकटका पत्रपत्रिकाको विज्ञापन सङ्कलनमा पार्टीनाम र नेताको नाम जोड्ने, मोटो रकम सङ्कलन गर्ने र त्यसमा पुँजीवादको बजार नीतिअनुरूप कमिसन खाने कार्य गर्नु ।
२३. विद्यार्थी, मजदुरलगायत सङ्गठनले आन्दोलनको उठान गर्ने र अधिकारको सवाल संस्थागत गर्नु त कता हो कता, उल्टै आर्थिक प्रलोभनमा फस्दै बार्गेनिङ गर्नु ।
२४. विगत कालमा कब्जा गरिएका वा पार्टीले किसानहरूको हितमा सङ्घर्ष चलाएका जमिन र सम्बन्धित जमिनदार र दलालसँग मिलोमतो गरी किसानको हित र पार्टीनीतिको उल्लङ्घन गर्नु ।
२५. खर्च घटाउने र आम्दानी बढाउनेभन्दा भैपरीमै रमाउने । यी आर्थिक विसङ्गति मात्र होइन, यसले पार्टीभित्र सम्पन्न नवधनाढ्य वर्ग र विपन्नहरूको अलगअलग वर्ग बन्न पुगेको थियो भने केन्द्रदेखि तलसम्म केही सीमित व्यक्ति जो पदीय मुख्य नेतृत्व र ओहोदामा थिए ती टाठाबाठाहरूको दिनप्रतिदिन सम्पन्न हुँदै जाने स्थिति बन्नु । अर्कोतिर कार्यकर्ताहरूको ठूलो पङ्क्ति बेरोजगार, अभाव, चरम उत्पीडनको सिकार बन्ने, पारिवारिक सङ्कटको घेरामा पर्दै जाने स्थिति देखापऱ्यो । शान्तिप्रक्रियासँगै पार्टीको एउटा हिस्सा कसरी हुन्छ, पैसाका निम्ति नेपाली उखानमा जस्तै सित्तैँमा चुक पनि धार्नी खाने भनेजस्तै भ्रष्टाचार, तस्करी, कमिसनमा लागेका थिए । माथिका आर्थिक खराबीहरू तत्कालीन एमाओवादीमा व्यक्त भएका थिए । तर उक्त पार्टीमा विगतकालमा लामो समय काम गरेका नेता तथा कार्यकर्ताले त्यस पार्टीको गलत विचार र राजनीतिक कार्यदिशासँग सम्बन्धविच्छेद गरे पनि आर्थिक खराबीका कैयौँ विशेषताहरूबाट अझै मुक्त भैनसकेको अवस्थामा निर्मम सङ्घर्षद्वारा मात्र ती खराबीहरूमाथि विजय हासिल गर्न सकिनेछ ।

यीलगायत कैयौँ आर्थिक विचलन र विसङ्गतिहरूले घेरिएको थियो एमाओवादीको आर्थिक जीवन । परिवर्तनका निम्ति गरिएको बलिदानलाई किनबेच गरी विचार र मान्यताबाट च्यूत बन्दै अन्ततः संसदीय व्यवस्थामा साष्टाङ्ग दण्डवत् गर्न पुगेको एमाओवादी राजनीतिक रूपले एमालेकरण मात्र होइन, आर्थिक क्षेत्रबाट पनि व्यक्तिगत स्वार्थीहरूको दलाल पुँजीवादी एवम् संशोधनवादी झुण्ड बन्न पुगेको छ । सर्वहारावर्गको हुँकार गर्नेहरूमा कति धेरै कमजोरी देखापरेका थिए भने मुख्य नेतृत्वमा नै गम्भीर समस्या देखिएको थियो जब कि माओवादी नेतृत्व सत्तामा त पुगेकै थिएन । उनीहरूले पछिल्लो समय पनि पार्टी समर्थकलाई विचार राजनीतिबाट भन्दा पनि सत्ताको प्रयोगबाट सरुवा, रोजगारी, बढुवा, स्थानीय निकाय र प्रदेशको पदको वितरणको आश्वासनदेखि विकासे कार्यक्रमको भुलभुलैयाका प्रलोभनहरू बाँड्नेसम्मका गतिविधिमा उद्यत देखिए । उनीहरू क्रान्ति र जनतालाई एकातिर थन्क्याएर पार्टीका नाममा करोडौँको स्थायी सम्पत्ति जोड्नतिर लागेका थिए र आत्मरति गर्दै भन्दथे- हामीले झोलाको पार्टी कार्यालयलाई करोडौँ र अर्बौंको बिल्डिङसम्म ल्याइपुऱ्यायौँ... आदिआदि ।

आफ्नो नेतृत्वमा

बाँकी पृष्ठ ५ मा

प्रचण्डको ...

राज्यसत्ता हात नपर्दै जनसेनाको करोडौँ हिसाब पारदर्शी गर्न नसक्ने, पार्टीको समितिमा आयव्यय विवरण पेस गर्न नसक्नेले राज्यसत्ता र मुख्य पद नै पाएको अवस्थमा त्यो राज्यको आर्थिक जीवनले के नियति बेहोर्नुपथ्र्यो होला ? गम्भीर प्रश्न खडा भएको छ । यो अवस्थाले नेपालको पुरानै पार्टीको गल्ती दोहोरिने, समाजवादी आन्दोलनको रोग निवारण नहुने सङ्केत गरेको सहजै बुझ्न सकिन्छ । केही मानिसको गल्तीका कारण एउटा अग्रगामी व्यवस्थाले नै बलिदान गर्नुपर्ने अवस्था सुखद होइन । केही मानिसको भ्रष्ट, पाखण्डी विचलनको रक्षा गर्न पार्टी र समाजवादी आन्दोलनले किन क्षति बेहोर्ने ? आज माओवादी आन्दोलनको पुनर्गठनको यात्रा पार गर्दै नेपाल कम्युनिस्ट पार्टीको नयाँ कार्यभार अघि बढाउँदै गर्दा सच्चा कम्युनिस्ट पार्टी निर्माणको कार्यभार पूरा गर्ने नेता तथा कार्यकर्ता दुवैले यो प्रश्नको वैज्ञानिक समाधान दिने गरी यी खराबीविरुद्ध सशक्त रूपले लड्ने आवश्यकता निर्माण गरिदिएको छ किनकि जनताको सेवा गर्ने तथा आमजनतालाई राज्यसत्ताको मालिक बन्ने एवम् अधिकार सम्पन्न तुल्याउनेबाहेक सर्वहारावर्गको राजनीति, पार्टी र त्यसअन्तर्गतको सङ्गठनको अर्को कुनै उद्देश्य हुनै सक्तैन । यसर्थ नयाँ ढङ्गको कम्युनिस्ट पार्टी निर्माण र त्यसका नेता कार्यकर्ताले जनता र राष्ट्रको सेवाबाहेक अन्य स्वार्थ राख्छ भने बिनाहिच्किचाहट त्यसलाई पन्छाउने आँट गर्नुपर्दछ जसले ती खराबीका कारण नेपालको कम्युनिस्ट आन्दोलनले अपूर्णतामा विश्राम लिन नपरोस् ।

आजको सन्दर्भमा भने एमाओवादीभित्र हुर्किएका आर्थिक खराबीले कम्युनिस्ट पार्टीमा निम्न विशेषताका समस्याहरू निम्त्याउन सक्छ :

अर्थवादको समस्या

हरेक काममा खालि आर्थिक स्वार्थलाई मात्र केन्द्रमा राख्ने, अर्थका लागि जस्तो पनि काम गर्न तयार हुने, विचार र सिद्धान्तलाई एकातिर मिल्काइदिने, दर्शन र विचारले खान दिँदैन भन्नसम्म पछि नपर्ने विशेषता अर्थवादका रूपमा देखा पर्दछन् । सैद्धान्तिक मूल्य र मान्यता हराएपछि दल, कार्यकर्ता र उक्त पार्टीको नेताबाट जनताले रूपान्तरणको आशा कसरी गर्न सक्दछन् । जुन देशमा इमानदार समूह छैन, पार्टी छैन र त्यसको नेता कार्यकर्ता छैन भने त्यो देश र त्यहाँका जनताको हालत के हुन्छ ? नेपालको विगतको विशेषतः संसदीय व्यवस्थाको अवधिले प्रस्ट पारेको छ । वैचारिक आस्थाबिनाको राजनीतिक जीवनले आमूल परिवर्तनको मूल्यबोध गर्न सक्तैन । भोगविलास र सुविधामा होइन, नेताको उचाइ निष्ठा र इमानदारीमा चहकिलो हुँदै जान्छ जसको ज्वलन्त उदाहरण माओवादी जनयुद्धका प्रचण्ड-बाबुराम खुम्चिएको सर्ट र पाइन्टमा भर्खरै शान्तिप्रक्रियामा आउँदा कति स्थापित थिए । जब उनीहरूमा खराबीहरू आए तब उनीहरू टल्किएका काला कोट र पोसाकमा पनि फिक्का देखिन पुगेका थिए । मानिसको आर्थिक कमजोरीको आधारलाई उसको 'नेचर', 'कल्चर' र 'सिग्नेचर' सजिलै फेरिँदैन भनेजस्तै विशेष आर्थिक नीति नबनाउने हो भने आर्थिक जीवनको खराबीबाट मानिस मुक्त हुन ठूलै महाभारत छिचोल्नुपर्ने हुन्छ किनकि नेपाली आम प्रचलन नै बनेको छ- ' धन देखेपछि महादेवका पनि तीन नेत्र बल्दछन्' भन्ने जनबोली छ । कैयौँ समस्याबाट पार भएका मानिसहरू आर्थिक सवालमा भने प्रायजसो फेल हुने गर्दा रहेछन् । यसर्थ अर्थवादको चिन्तनलाई राम्रोसँग पर्दाफास गर्न सकिएन भने कम्युनिस्ट पार्टी निर्माणको कार्यभार र वैज्ञानिक समाजवादी आन्दोलन अपूर्ण हुने निश्चित छ ।

उपभोक्तावादको समस्या

उपभोक्तावादले आफ्नो आवश्यकता पूर्तिका लागि जेसुकै र जस्तोसुकै काम गर्न पनि तयार हुने वा समस्यालाई वस्तु उपयोग, भोग र प्रयोगको दृष्टिले मात्र हेर्ने र सोहीअनुसार क्रियाकलाप गर्ने गर्दछ । नेपाली समाजको फेरिएको चरित्रसँगै दलाल पुँजीवाद र निगम पुँजीवादको आर्थिक विशेषताले समाजमा हदैसम्मको उपभोक्तावादी संस्कृतिको गुणात्मक विकास भइरहेको छ । यसले सिद्धान्त, विचार, मूल्य-मान्यता, नैतिकता सबै तोडेर उपभोगको पूर्ति गर्न जे पनि गर्न तयार हुन्छ जसको प्रभाव कम्युनिस्ट पार्टी सदस्यमा पनि आफ्नो समस्या समाधान गर्ने सही तरिका खोज्ने, अपनाउने भन्दा उपभोक्तावादकै सिकार बन्ने सम्भावना बढी रहन्छ । यसबाट कम्युनिस्ट सदस्य मुक्त हुन सकेन भने अन्ततः उपभोक्तावादी संस्कार र संस्कृतिले निजको विचारलाई खोल मात्र बाँकी राखेर निलिदिन्छ ।

राजनीतिक श्रेष्ठताको समस्या

आज आर्थिक जीवन र प्रणालीले जुन समस्याहरू बेहोर्दैछ अन्ततः त्यहाँबाट उम्कन सकेन भने कम्युनिस्ट पार्टीका सदस्यमा जुन राजनीतिक श्रेष्ठताको नैतिक प्राधिकार नै आवश्यक पर्दछ । त्यसको अभावमा जनताको नेतृत्व गर्न त के आन्दोलनमा भाग लिनसमेत असम्भव हुनेछ जसको उदाहरण हामीले क्रान्तिकालमा निकै दुःख गरेका चाउचेस्कुलाई पछिल्लो समय विलासी जीवनको भ्रष्ट संस्कृतिका कारण उनैलाई गोली हान्ने चिट्ठा खोल्नुपर्ने भयो र त्यो समय चिट्ठा लिनेको भीड नै लागेको थियो । आज नेपालमा पनि आमजनताले नेपाली चाउचेस्कु प्रचण्डलाई कारबाही हुँदैन ? भन्ने आमजिज्ञासा राखेको पाइन्छ । अर्थवाद, उपभोक्तावाद र राजनीतिक श्रेष्ठताको समस्याले अन्ततः फरक वैचारिक शिविरमा आत्मसमर्पण र विसर्जनबाहेक अर्को कुनै निष्कर्ष निस्कनेछैन । यसको ताजा दृष्टान्त माओवादी पार्टीको विसर्जन र पतनले पर्याप्त मात्रामा पुष्टि गरिदिएको छ ।

आर्थिक खराबीसँग ठीक तरिकाले सङ्घर्ष नचलाउने र सही अर्थप्रणाली अवलम्बन नगर्ने हो भने आर्थिक जीवनका समस्याले कम्युनिस्ट पार्टीलाई आजको दलाल पुँजीवादको दबदबा रहेको समयमा सही तरिकाले अघि बढ्न दिनेछैन ।

गैरन्यायिक हिरासतका तीक्ष्ण अनुभूति

नरोत्तम पाण्डे

२०७५ साल असार १६ गते बिहान मेरो मोबाइलमा जनगणतान्त्रिक सम्पर्क मञ्चका सचिव पूर्ण श्रेष्ठको फोन आयो । उहाँले भन्नुभयो, 'सर, ग्रामीण आदर्श कलेज नेपालटारमा दिनको १ बजे ध्रुवीकरण कार्यक्रम छ, आउनुहोला ।'

म १ बजे उक्त कार्यक्रम स्थलमा पुग्दा असारे काका (ईश्वरीप्रसाद दाहाल), पदमबहादुर राई, भरत बम रणवीर, मकर गुरुङ, रत्न मगर, धीरेन्द्रा उपाध्याय, केदार राईका साथै अन्य केही साथी पनि आइसक्नुभएको थियो । म पुगेको केही समयपछि पार्टी प्रवेशका लागि एल.बी. मगरलगायत अरू २५ जनाजति हलमा प्रवेश गर्नुभयो ।

करिब २ बजे कार्यक्रम सुरु भयो । पूर्ण श्रेष्ठले सञ्चालन गर्नुभएको र रत्न मगरको अध्यक्षतामा सम्पन्न उक्त कार्यक्रमका प्रमुख अतिथि असारे काका हुनुहुन्थ्यो । अतिथि पदम राई, भरत बम, मकर गुरुङ, केदार राई र एलबी मगरलाई आसन ग्रहण गराइयो । त्यसपछि अतिथिहरूलाई खादा ओढाउने, सहिदप्रति श्रद्धाञ्जली व्यक्त गर्ने काम सकियो । अर्जुन कटुवालले स्वागत मन्तव्य राखेपछि पार्टी ध्रुवीकरणमा आउनुभएका एलबी मगरलगायत २५ जनालाई अबिर तथा खादासहित प्रमुख अतिथि तथा अतिथिहरूद्वारा स्वागत गरियो ।

नवप्रवेशीको स्वागतपछि प्रमुख वक्ताका रूपमा असारे काकाले आफ्नो मन्तव्य राख्नुभयो । त्यसपछि पदमबहादुर मगरले मन्तव्य राख्न सुरु गर्नुभयो । केही समयपछि उक्त कार्यक्रम हलभित्र बालाजु वृत्तका डीएसपीको नेतृत्वमा ५०-६० जना प्रहरी प्रवेश गरे ।

शान्तिपूर्ण रूपले भैरहेको संविधानप्रदत्त वैधानिक कार्यक्रममा प्रहरीले हस्तक्षेप गरी पक्राउपुर्जीबिना मलगायत ४३ जनालाई गैरकानुनी पक्राउ गरी बालाजु वृत्तमा ल्याएर थुनामा राखियो । २०७५ साल असार १७ गते एक रात थुनापछि ३६ जनालाई थुनामुक्त गरियो भने भरत बम, धीरेन्द्रा उपाध्याय, पदमबहादुर मगर, केदार राई, शिव राई, रणबहादुर पुनमगर र मसमेत सातजनालाई प्रहरीले शान्तिसुरक्षा खलबल्याउने योजना बनाइरहेको अवस्थामा पक्राउ गरेको भन्ने झूट्टा प्रतिवेदन तयार गरी काठमाडौँ जिल्ला प्रशासन कार्यालयबाट ६ दिनको म्याद थपी सार्वजनिक मुद्दा लगाई बालाजु वृत्त प्रहरी हिरासतमा राखियो ।

पक्राउ परेको पहिलो दिन सबैभन्दा पहिले वरिष्ठ अधिवक्ता तथा जनअधिकार फोरम नेपालका संयोजक एकराज भण्डारी र अधिवक्ता कपिलचन्द्र पोखरेल हाम्राबारेमा जानकारी लिन बालाजु प्रहरीवृत्तमा आइपुग्नुभयो । उहाँहरूले हामीलाई प्रहरीले गैरकानुनी रूपमा हिरासतमा राखेकाले सर्वोच्च अदालतमा बन्दी प्रत्यक्षीकरणको रिट निवेदन हाल्नुपर्ने कानुनी सल्लाह दिनुभयो ।

उहाँहरूको सल्लाहअनुसार पदमबहादुर राई, भरत बम, धीरेन्द्रा उपाध्याय, केदार राई, शिव राई र रणबहादुर पुनमगर ६ जनाको हकमा पदमबहादुर राईकी श्रीमती जमुना राईले र मेरो हकमा श्रीमती शारदा पाण्डेले सर्वोच्च अदालतमा गैरन्यायिक तरिकाले सरकारी हिरासतमा हामीहरूलाई राखेकोमा नेपाल सरकार गृह मन्त्रालय, काठमाडौँ जिल्ला प्रशासन, जिल्ला प्रहरी कार्यालय र महानगरीय प्रहरी बालाजु वृत्तविरुद्ध बन्दी प्रत्यक्षीकरणको रिट निवेदन दर्ता गराउनुभयो । उक्त रिटउपर सर्वोच्च अदालतले विपक्षीहरूलाई चौबीस घन्टाभित्र हामी थुनुवाहरूलाई थुनामा राख्नुपर्ने कारणसहित सर्वोच्च अदालतमा उपस्थित गराउन असार २५ गते आदेश जारी गरियो । उक्त कारण देखाऊ आदेश जारी गर्नुअघि हामी पीडित थुनुवाका तर्फबाट वरिष्ठ

... बाँकी पृष्ठ ७ मा

पृष्ठ १ बाट क्रमशः ...

सरकार भर्सेज सडक : को हो तानाशाह ?

विद्यमान थिए र अहिले (नेकपा) को नेतृत्वमा सरकार बनेको अवस्थामा पनि ती मागहरू यथावत् छन् । गोविन्द केसीका मागहरू के कारणले जायज छन् र के कारणले नाजायज छन् ? त्यसका बारेमा सरकारबाट विश्लेषण गरिएको छैन वा उनीहरूले गरेको विश्लेषण सार्वजनिक गरिएको छैन । सुरुसुरुमा सबै संसद्वादी पार्टीहरूले भन्ने गरेका थिए, गोविन्द केसीका मागहरू जायज छन् र ती मागहरू पूरा गर्नुपर्छ तर जब उनीहरू सरकारमा आलोपालो गरी पुग्छन् तब सडकमा पुग्नेहरू सत्तासीनका लागि तानाशाह र सत्तासीनहरू सडकमा पुग्नेहरूका लागि तानाशाह हुन्छन् ।

जहाँसम्म गोविन्द केसीले उठाएको शैक्षिक सुधारको प्रश्न छ, निष्पक्ष रूपामा, देशको आवश्यकताको हिसाबले र दीर्घकालीन रूपमा नागरिकमाथि समान व्यवहार गर्ने नीतिका आधारमा हेर्ने हो भने त्यो जायज छ । नेपालमा सामान्यतया शैक्षिक सुधार हुनु आवश्यक छ र विशेषतः शिक्षा नीतिमा आमूल परिवर्तन हुन आवश्यक छ । जहाँसम्म, गोविन्द केसीलाई वामवालाहरूले र वामवालाहरूलाई केसीवालाहरूले आरोप-प्रत्यारोप गर्ने प्रश्न छ त्यो नेपालको सत्ताले पैदा गरेको वस्तुगत अवस्थाले उत्पन्न गरेको उपज हो । डाक्टर केसीको माग छ, काठमाडौँभन्दा बाहिर मेडिकल कलेज खोल्नुपर्‍यो, ७५ प्रतिशत विद्यार्थीलाई निःशुल्क छात्रवृत्ति उपलब्ध गराउनुपर्‍यो, एउटा विश्वविद्यालयले ५ भन्दा बढी सम्बन्धन दिनु भएन, काठमाडौँ उपत्यकाभित्र १० वर्ष सम्मका लागि मेडिकल कलेज खोल्ने अनुमति दिनु भएन आदि । गोविन्द केसीमाथि आरोप छ, मेडिकल कलेज खोल्न नदिएको कारण विगत एक दशकमा करिब १ खर्ब पचास अर्ब रुपैयाँ कलेज पढ्न बिदेसिएको छ । एउटा विश्वविद्यालयले ५ भन्दा बढी कलेजलाई सम्बन्धन नदिने हो भने काठमाडौँ, पोखरालगायत सहरमा मात्र होइन, देशभरका कुनै पनि स्थानमा मेडिकल कलेज खोल्न नपाइने भयो । यसले दुईवटा काम गर्छ : पहिलो, काङ्ग्रेसले खोलेका कलेजहरूमा मोनोपोली प्राप्त हुन्छ । दोस्रो, कलेज नभएका कारण विदेश पढ्न बाध्य हुने विद्यार्थीको कमिसन काङ्ग्रेस र त्यससँग सम्बद्ध ध्यक्तिहरूमा प्रवाहित हुन्छ । यसरी बिदेसिएको रुपैयाँको एउटा हिस्सा यो नीति बनाएबापत विदेशी कन्सल्टेन्सीहरूले केसी र उनका आन्दोलनकर्ताको खातामा जम्मा गरिदिन्छन् । जनसङ्ख्याको चाप काठमाडौँमा हुने कलेज हुम्लाको सिमीकोटमा खोलेर कसले पढिदिने ? केसीवालाहरूको भनाइ छ : मेडिकल कलेज अत्यधिक नाफामूलक व्यापार हुने गरेका कारण सत्तामा पुगेका वाम पार्टीभित्रका माफियाहरू धन कमाउन मेडिकल खोल्दैछन् । वामवालाहरूको तर्क छ, काङ्ग्रेसले कलेज खोलेर अकुत पैसा कमाइसक्यो । नयाँ खोलिने कलेजबाट उसको मोनोपोली तोडिन्छ भन्ने त्रास छ । काङ्ग्रेसले कलेजबाट अकुत सम्पत्ति कमाउँछ भने वामका नाममा खोलिएका कलेजहरूले किन अनुमति नपाउने ? मनमोहनका नाममा खोलेको मेडिकल कलेजले र त्यस्तै विविध नाममा खोलिएका कलेजहरूले धन कमाउन किन नपाउने ? यसप्रकारका आरोपप्रत्यारोपहरू आफैँमा सही छन् र आफैँमा अन्तरविरोधी पनि । यसमा देखिएको र देखिने सही कुरा के हो भने चाहे त्यो काङ्ग्रेस होस् वा एमाले र पछिल्लो चरणमा माओवादी केन्द्र, सबै सुन तस्करीदेखि रक्तचन्दन तस्करीसम्म, कलेज खोल्नेदेखि मानवतस्करी गर्नेसम्मका माफियाहरूको झुण्ड बनिसकेको छ । विभिन्न रूप र रङका यी पार्टीहरू कि त आफैँ धन माफियाहरू हुन् वा यहाँ माफियाहरूको वर्चस्व रहेको छ । त्यसमा अर्को पक्ष जो अन्तरविरोध देखिन्छ त्यो के हो भने डा. केसीले उठाएको मागले देशका विभिन्न भागहरूमा मेडिकल कलेज खोल्ने माग गर्छ, त्यो सकारात्मक पक्ष भयो । नकारात्मक पक्ष के हो भने नेपालको वर्तमान राज्यव्यवस्था, त्यसले पैदा गरेको संरचनाले मेडिकल कलेज खोल्ने त परै जाओस्, कुरा गर्नसम्म अवाञ्छित साबित गर्छ । उदाहरणका लागि मानौँ, हुम्लाको सिमीकोट वा मुगुको गमगढीमा कलेज खोलियो वा सङ्खुवासभाको खाँदबारी वा दोलखाको जिरीमा मेडिकल कलेज खोलियो, त्यहाँ न जनसङ्ख्या पुग्छ न भौतिक संरचना । त्यसमा न सरकारको शिक्षा, स्वास्थ्य, रोजगारी सिर्जना गर्ने, लगानी गर्ने नीति रहेको छ, न लगानीकर्ता बजार नभएको खाली जमिनमा लगानी गर्न तयार हुन सक्छन् । उनीहरूका यी चाहना पूरा गर्न नेपालको सम्पूर्ण संरचना जस्तो संविधान, कानुन, ऐन, राज्यको ढाँचा, उत्पादन सम्बन्ध, आर्थिक नीति बदल्नु आवश्यक हुन्छ । जो कसैले पनि दिमाग लगाउने हो भने सहज तरिकाले यो निष्कर्षमा पुग्न सक्छ पुरानो सत्ता त्यसका मतियारहरू र पक्षपोण गर्ने कर्ताहरूका लागिसमेत अवरोधक बनिसकेको छ ।

नेपाली समाजको चाहना, आकाङ्क्षा र आवश्यकता हुँदाहुँदै डाक्टर केसी, मानवअधिकारवादीहरू र काङ्ग्रेस जो अहिले सडकमा देखिन्छन्, उनीहरू देशको आमूल परिवर्तन गर्ने, देशका आधारभूत समस्या समाधान गर्ने वर्ग र तप्का नभएर यही सत्ताको हितमा, यही मरणासन्न संसदीय व्यवस्थालाई संस्थागत गर्ने व्यक्ति र संस्थाहरू हुन् । उनीहरू एकाधिकार पुँजीवादको पक्षपोषण गर्ने, उसकै संरक्षणमा देश र जनताको लुटखसोट गर्ने दलाल पुँजीवादी सत्ता भएको संसदीय व्यवस्था वा राष्ट्रपतीय प्रणाली भएको व्यवस्था, एकात्मक राज्यप्रणाली होस् वा सङ्घात्मक, स्वायत्तता होस् वा स्वतन्त्रता, त्यसको रक्षाका लागि, त्यसमा सुधार र जनतामा भ्रम सिर्जना गर्नका लागि सरकारको अभिन्न भागका रूपमा आन्दोलित छन् । आफ्नै वर्ग र सत्ताको डकमा भएको एउटा अंशलाई सरकार तानाशाह भन्न पुग्छ । यसबाट के तथ्य देखा पर्छ भने संसदीय व्यवस्थामार्फत साम्राज्यवादले सरकारमा कब्जा गरेको छ र सडक पनि कब्जा गर्न खोजिरहेको छ ।

विश्व राजनीतिक क्षेत्रमा साम्राज्यवादले सत्तामा भएका मानिसहरूलाई कब्जा गर्ने र सडकमा भएका ट्रेड युनियनहरूलाई पनि कब्जा जर्ने नीति अपनाउँदै आएको थियो । नेपालमा पनि त्यसको प्रयोग विगतमा कुनै न कुनै तरिकाले हुँदै आइरहेको थियो । तर कम्युनिस्ट आन्दोलनका क्षेत्रमा झापा आन्दोलनबाट भागेका भगौडाहरू, माओवादी आन्दोलनबाट पलायन भएका पलायनवादीहरूलाई ठीक त्यही तरिकाले आर्थिक एवम् राजनीतिक व्यवस्थापनमार्फत खरिद गरियो जसरी पहिले नेपाली काङ्ग्रेसलाई गरिएको थियो । केन्द्रीकृत राज्यप्रणाली भएको व्यवस्था वा सङ्घीय राज्य प्रणाली भएको व्यवस्था जेसुकै भए पनि त्यसप्रकारको व्यवस्थाभित्र बनेको सरकार कुनै पनि हालतमा जनताका पक्षमा हुँदैन भन्ने कुरा स्वयम्सिद्ध ज्यामितीय तथ्य हो । यो स्थिति उनीहरूको चाहनाका कारणले होइन, यो सत्ताको चरित्रका कारण निर्धारण हुने हो । जसको कारण अहिले साम्राज्यवादको कठपुतली एउटा वर्ग सरकारमा पुगेको छ र उसको अर्को हिस्सा सडकमा हुने स्थिति पैदा हुन पुग्यो । यसबाट के सिद्ध हुन खोज्दैछ भने नेपालको सरकारमा र सडक दुवै ठाउँमा तानाशाहहरूको जग्जगी चल्दै गैरहेको छ ।

सरकारमा भएकाहरूले सडकमा भएकाहरूलाई तानाशाह भनिरहेका छन्, यो उनीहरूले नै उजागर गरेको बिषय भयो । उजागर नभएको विषय के हो भने सरकारमा भएको तप्का, भलै उसले आफूलाई कथित नेपाल कम्युनिस्ट पार्टीको सरकार भएको किन नभनोस्, भलै यो पनि किन नभनोस् यो जनताको मतबाट स्पष्ट बहुमत र सरकारमा दुईतिहाइ बहुमत निर्वाचनबाटै भएको हो तथापि यो सरकार सामाजिक दलाल पुँजीवादी सरकार हो र सामाजिक दलाल पुँजीवाद भनेको तानाशाही सरकार हो ।

यो सरकारको तानाशाही सोचाइ, संस्कृति र व्यवहार कहाँ देखिन्छ ? त्यसका केही तथ्यहरू हेरौँ :

सरकारमा भएका र नभएका सबै संसद्वादीहरूको तर्क रहेको छ- 'संसद् सार्वभौम' हो । उनीहरूले सदनमा बोल्दा होस् वा सञ्चारमाध्यमहरूमा, आमरूपमा र थेगोका रूपमा 'सार्वभौम संसद्' भन्ने गरेका छन् । उनीहरूको परिभाषामा निर्वाचित नहुँदासम्म सार्वभौम जनता र निर्वाचित भैसकेपछि सार्वभौम जनता होइन, सार्वभौम संसद् भन्ने भएको छ । यो सिद्धान्त थोमस हब्सको सोसल कन्ट्र्याक्ट थ्योरी (अथवा सामाजिक सम्झौताको सिद्धान्त) हो जसमा जनताले आफ्नो अधिकार राजालाई वा नेतालाई हस्तान्तरण गरेको हुन्छ र आफू त्यसबाट शासित हुन मन्जुर गर्छ ।

बुर्जुवाहरूले समेत भनेको लोकतन्त्रमा स्वतन्त्रता, समानता र न्याय विद्यमान हुनुपर्छ । यी तीन कुराहरू अन्तरनिहित हुनु भनेको हब्सको सामाजिक सम्झौताविपरीत हो । दासयुग र सामन्तवादी उत्पादन सम्बन्ध र संस्कृतिको प्रतिबिम्बन हब्सको सिद्धान्तले गर्छ । लोकतन्त्रले त्योभन्दा प्रगतिशील स्वतन्त्रता, समानता र न्यायको माध्यमबाट जनता सार्वभौम हुन भन्ने मान्यता राख्छ । हब्सको सिद्धान्तअनुसार राजा वा निर्वाचित राष्ट्रपति सार्वभौम हुन्छ किनकि उसले सामाजिक सम्झौतामार्फत जनताको अधिकार आफ्नो हातमा लिएको हुन्छ । लोकतान्त्रिक सिद्धान्तले देश र जनतालाई सर्वभौम मान्छ किनकि सरकार जुनसुकै मतको भए पनि जनताले निर्वाचन गर्ने हुन्छ ।

नेपालका 'पुँजीवादीहरू' जो सामन्त तथा दलाल पुँजीवादीहरू हुन् तर आफूलाई पुँजीवादी भन्न रुचाउँछन्, कुरामा डिमोक्रेसी गरे पनि व्यवहारमा सामन्ती, चिन्तनमा सामन्ती र संस्कृतिमा सामन्ती विधि अपनाउँछन् किनकि बाहिर पुँजीवादी भने पनि अन्ततः संस्कृति समाजको उपज हो र त्यसअनुसारको व्यवहार मानिसमा अभिव्यक्त हुने गर्छ । जसको कारण उनीहरू जनता सार्वभौम होइन, संसद् सार्वभौम देख्न पुग्छन् ।

कार्ल मार्क्सले पुँजीवादी डिमोक्रेसीमा स्वतन्त्रता, समानता र न्यायप्रणाली हुने भनिए पनि अन्ततः त्यसमा भएको अपूर्णतालाई औँल्याउनुभयो किनभने जनतामा अधिकार भने पनि अन्ततः त्यो हब्सको सिद्धान्तमा टुङ्गिन पुग्छ । मार्क्सले यो वैज्ञानिक तथ्यलाई औँल्याउनुभयो- जनताको स्वतन्त्रता त्यो बेला बास्तबिक स्वतन्त्रतामा बहाली हुन सक्छ जब उसले निर्वाचित प्रतिनिधिहरूलाई जनताको हितविपरीत काम गर्छ भने जनप्रतिनिधिसभाको कार्यकालबाट फिर्ता बोलाउने अधिकार प्राप्त गर्छ । आफूलाई समाजवादीको ध्वाँस दिने केपी ओली नेतृत्वमा बनेको नेपाल कम्युनिस्ट पार्टीको सरकारले छोटो समयमा राष्ट्रघात गरेको कारण, देशको अर्थतन्त्र डामाडोल गरेको कारण, देशलाई अरू ऋणमा डुबाउने खेल गरेका कारण, जनताका वास्तविक समस्याहरू राष्ट्रियता, जनतन्त्र, जनजीविकाका विषयमा पिठ्युँ फर्काएको कारण फिर्ता बोलाइनुपर्छ भन्ने माग गरेको भए के भन्थे होलान् ? तर यी समाजवादी विषयमा न डाक्टर गोविन्द केसीवालाहरूको सरोकार छ न त मानवधिकारवादीहरूको, न नेपाली काङ्ग्रेसको सरोकार छ, न बागी एमाले र एमाओवादीवालाहरूको । तर यसमा उनीहरूको बासी रटान रकमी तर्कका रूपमा प्रस्ट र निर्लज्ज रूपमा सुन्न पाइनेछ, कुनै नेताले जनताको हितविपरीत काम गर्छ भने जनताले उसलाई चुनावमा परास्त गर्नेछन् । यसको उदाहरण नेपालमा चुनावमा काङ्ग्रेसको पराजय र वाम नामका संशोधनवादीहरूको विजयलाई दिइनेछ ।

कम्युनिस्ट सिद्धान्त र साहित्य पढेका नेपाल कम्युनिस्ट पार्टीका संसद्वादी सुधारवादी नेताहरूलाई थाहा छ- भोट लिनका लागि नोटले मात्र काम गर्दैन, त्यसमा केही न केही राजनीतिक नारा पनि हुनु आवश्यक छ । त्यसकारण सरकारले नारा दिएको छ- 'समृद्ध नेपाल सुखी नेपाली ।' यसप्रकारका नाराहरू विगतमा पनि नआएका होइनन् । नेपाललाई स्विट्जरल्यान्ड बनाउने, एसियाली मापदण्डमा पुर्‍याउने, देशमा विकासको मूल फुटाउने, एउटा नेपाली, एक छाक दूधभात, अनेक प्रकारका नाराहरू विगतमा नसुनिएको होइन । परन्तु यी नाराहरू हावादारी थिएनन् । तर देशको अवस्थाले जसरी ती सबै नाराहरू हावादारी भए, यो सरकारका नाराहरू समृद्ध नेपाल सुखी नेपाली, रेल र सडक सञ्जाल, कोसीको बालुवामाथि पानीजहाज चलाउनेजस्ता नारा हावादारी हुने पक्का छ ।

संसद्वादीहरूले देशको गति दिनुअघि लोकतन्त्र र तानाशाहीतन्त्रका बीचको भेद खुट्ट्याउनु आवश्यक छ ।

महासमरको सांस्कृतिक गौरवगाथा

(लुम्बिनीको सेरोफेरोमा सांस्कृतिक मोर्चा)

खोमा तरामु मगर

इतिहासको अध्ययनले वर्तमानलाई जोड्छ र भविष्यको यात्रा तय गर्छ। अझ वर्गसङ्घर्षको रक्तिम इतिहासले त बलिदानको उच्च र उदात्त आदर्शभावसँग जोड्छ र क्रान्तिको नयाँ भञ्ज्याङतिर डोऱ्याउँछ। लुम्बिनीमा जनसांस्कृतिक आन्दोलनका पन्नाहरूलाई गहिएर खोतल्दै जाँदा अनुभूति हुन्छ- ओहो, क्रान्तिको त्यो महागाथा ! साँच्चिकै भयानक, कठोर र रोमाञ्चक रहेछ। त्यहाँ बम र बारुदको धुँवासँगै गाइएका संवेदनाका अठोट र विश्वासका गीत मात्रै भेटिँदैनन्, विशाल महाकाव्यको रक्तिम महागाथाले साँच्चिकै उद्वेलित बनाउँछ। बलिदान र साहसको त्यो रक्तरञ्जित इतिहासगाथा कूपमण्डुकहरूका लागि कथा हुनसक्छ तर बारुदका सुगन्धले मुछिएका ती इतिहासका भावसंवेदनाहरू पढ्दा त्रासदीभित्रको सौन्दर्य प्रतीत हुन्छ। त्यही सङ्घर्षपूर्ण महागाथाहरूको लामो शृङ्खलाहरूलाई यहाँ सङ्क्षिप्तमा खोतल्ने प्रयास गरिएको छ।

संस्कृति : एक दृष्टिकोण

संस्कृति मान्छेको जीवनशैली हो। विचारद्वारा निर्देशित दृष्टिकोण हो। प्रकृतिसित सङ्घर्ष गर्ने ऐतिहासिक प्रक्रियामा संस्कृतिको जन्म भयो। अहिले हामी बाँचिरहेको समाज वर्गीय समाज हो। जुन समाज वर्गमा विभाजित हुन्छ त्यहाँ अनिवार्य वर्गसङ्घर्ष हुन्छ। वर्गसङ्घर्षले नयाँनयाँ संस्कृतिको विकास गऱ्यो। अहिले हामी वर्गसङ्घर्षको नयाँ प्रक्रियामा छौँ। हामीले वर्गविहीन समाजको सपना देखेका छौँ। हाम्रो काँधमा पुँजीवादी/उत्तरआधुनिकवादी संस्कृतिले फैलाएको सांस्कृतिक अराजकताविरुद्ध जनताका पक्षमा सुन्दर कला-साहित्यको सिर्जना गर्ने अभिभारा आएको छ। हामी मालेमावादको आलोक र त्यसको मार्गनिर्देशक सिद्धान्तमा आधारित एकीकृत जनक्रान्तिका पक्षमा कला-साहित्य सिर्जना गर्दै आइरहेका छौँ। मनुवादी शासकहरूले मान्छेलाई जातजातिमा विभाजन गरेर धार्मिक कानुन वा काव्यहरू सिर्जना गरी राजामहाराजाहरूलाई देवताको आसनमा पुऱ्याई आफूलाई स्थापित गरेको इतिहास हामीले भुलेका छैनौँ। अहिले पनि केही 'साहित्यिक पण्डा' हरूले त्यही कला-साहित्यको विषवृक्ष रोपिरहेका छन्। हामीले त्यो पाखण्डी अफिमविरुद्ध निरन्तर सांस्कृतिक सङ्घर्ष गर्नुपरेको छ। त्यसकारण सांस्कृतिक आन्दोलनको मूल उद्देश्य वर्गसङ्घर्ष वा प्रतिक्रान्तिका सबैखाले अवरोधहरूलाई धुलिसात पार्दै विश्व दृष्टिकोणको समस्या समाधान गर्नु हो।

लुम्बिनीको जनसंस्कृति : सङ्क्षिप्त दृष्टि

कवि रामचन्द्र भट्टराईको बोई गीतिकाव्य, बुद्धिबहादुर थकालीलगायत टिमले चलाएको रेलिमाई सांस्कृतिक अभियान (२०२७-०२८), पचास रूपैयाँको तमसुक र ठूली नाटक गीतिको लुम्बिनीको सांस्कृतिक आन्दोलनमा महत्वपूर्ण योगदान रह्यो। त्यसपछि महान् जनयुद्धको सुरुआतसँगै यस क्षेत्रको प्रगतिवादी कला-साहित्यले नयाँ दिशा निश्चित गरेको देखिन्छ। सुरुका दिनहरूमा क. ताराकान्त पाण्डेय, क. घनश्याम पाठक र क. शान्ता थापाको पहलमा २०३५ सालमा अगुल्टो सांस्कृतिक परिवारले जनताको कला-साहित्य र संस्कृतिलाई अगाडि बढायो। २०४७ सालमा कमरेड विप्लवको नेतृत्वमा कपिलवस्तुमा चम्किलो सांस्कृतिक परिवार गठन भयो। त्यसमा क. वीरजङ्ग, क. कृति, क. हिमाल, क. तुलाराम, क. रमा घर्ती, क. सुष्मा, क. दीपक महरा र क. दिलकुमार रोका सदस्य हुनुहुन्थ्यो। यो टिमले कपिलवस्तुको कम्युनिस्ट आन्दोलनलाई सांस्कृतिक आन्दोलनसँग जोडेर अगाडि बढायो। महान् जनयुद्धका क्रममा क. रमा घर्ती (आरती) र क. दिलकुमार रोकाको सहादत भयो।

नवलपरासीमा २०४५ सालमा देउचुली सांस्कृतिक परिवार स्थापना भएको थियो। त्यसमा क. ठाकुरप्रसाद चापागाई, क. शङ्करबहादुर नेपाली, क. सत्यनारायण भुसाल, क. सुकमाया नेपाली, क. रमा विकलगायतको टिम रहेको थियो। कमरेड रमा विकले जनयुद्धमा सहादत प्राप्त गर्नुभयो। २०५२ सालमा कपिलवस्तुमा चक्रपाणि खनालको नेतृत्वमा रक्तरञ्जित सांस्कृतिक परिवार गठन भयो। त्यसमा रमा, दीपक महरा र सुष्मा रहनुभयो। पाल्पामा क. चुनु गुरुङको नेतृत्वमा २०५५ सालमा श्रीनगर सांस्कृतिक परिवार गठन भयो। २०५२ को अन्तिमतिर क्षेत्रीय स्तरको क्षितिज सांस्कृतिक परिवार गठनसँगै रूपन्देही, कपिलवस्तु र नवलपरासीमा सांस्कृतिक आन्दोलनले नयाँ गति लियो। यसमा क. चुनु गुरुङ, क. धनकाजी गुरुङ, क. बिनबहादुर कुँवर, क. गङ्गा खनाल, क. रामप्रसाद बन्जाडे, क. चिरन बराल, क. विकास केसीलगायत संस्कृतिकर्मीको सहभागिता थियो। यो टिमलाई क्षेत्रीय स्तरको बनाइएको थियो र सुरुको जनयुद्धकालीन समयमा यसले निकै महत्वपूर्ण भूमिका निर्वाह गऱ्यो। यो टिम रूपन्देही, अर्घाखाँची, पाल्पा, गुल्मी हुँदै कपिलवस्तुतर्फ केन्द्रित भएको थियो। तत्कालीन गण्डक क्षेत्रमा जनवादी कला-साहित्य र संस्कृतिका क्षेत्रमा यसले महत्वपूर्ण भूमिका निर्वाह गऱ्यो। २०५६ मा क्षितिज भाग १, भाग २ गीति क्यासेटहरू निकालेर देशैभर गीत-सङ्गीतका माध्यमद्वारा क्रान्तिकारी सन्देश दिएको थियो।

त्यसपछि २०६२ तिर 'ढाडमा टेकेर टाउकोमा हान्ने' रणनीतिक योजनाअन्तर्गत क्षितिज परिवारको टिम गण्डक क्षेत्रमा क्रियाशील रह्यो। यसको टिममा पूर्णजित पुन उभार, महेश आरोही, विप्लव बुढामगर, करुणा घर्ती, कोरस, वेदना गुरुङ, सम्झना पुन, सुवास बराइली, कोकिला पौडेल, निशा देवकोटा, प्रकृति, भीम, स्टेज मगर, सुवास विक, गोविन्द कुँवर, किशोर विकलगायतको टिम सक्रिय रह्यो। यो टिम गण्डक क्षेत्रमा रहेर जनसांस्कृतिक आन्दोलनलाई अगाडि बढायो। २०५९ सालमा अर्घाखाँचीमा अर्घा सांस्कृतिक परिवार गठन भयो। अर्घाखाँचीको सांस्कृतिक आन्दोलनलाई तारा, प्रतीक्षा, कलब गुरुङलगायतले नेतृत्व गर्नुभयो। ०५७/०५८ सालतिर 'रूपक' सांस्कृतिक परिवार उपब्युरो गठन भयो। रूपकको अर्थ रूपन्देही, परासी र कपिलवस्तु थियो। यसको नेतृत्वमा इजाज अन्सारी (मोहन), आशीष, सुष्मा, संयोग, शैलेन्द्र, सागर शक्ति, करुणा, रेश्मी, बिना, जयकिशन, रेखा, चाहना, रक्षा, मुनिप, अमेरिकन, आकाश, किशोर थारूलगायत हुनुहुन्थ्यो। यो तत्कालीन अवध राज्यको उपब्युरोका रूपमा ०६३ सालसम्म सक्रिय रह्यो।

तत्कालीन मगरात क्षेत्रअन्तर्गत रहेका गुल्मी, पाल्पा र अर्घाखाँचीमा २०५७ साल मङ्सिर २२ गते प्रतिरोध सांस्कृतिक परिवार गठन भयो। यो टिममा कुलमान बुढा, हुरी, दर्शना, प्रज्वलन, मोहितलगायत हुनुहुन्थ्यो। त्यसपछि परिवारमा क. भीम कुमाखी, क. सङ्घर्ष, क. सम्झना, क. नवीन, क. विप्लव, क. प्रगति, क. एलिना, क. विनय, क. प्रेरणा, क. चुनौती, क. अन्जना, क. ध्रुव, क. रक्तिम, क. अमर, क. संयोग, क. झरना, क. अनुष्ठा, क. प्रकाश, क. सपनशिला, क. कोपिला, क. नवीना, क. प्रशान्त, क. रेवन, क. पवन, क. सुष्मिता, क. विवेक, क. हरि, क. रेनु, क. सोनिकालगायत २९ जना कलाकार हुनुहुन्थ्यो। २०६६ सालमा महासङ्घकी केन्द्रीय सदस्य क. सुष्मा रसाइलीको नेतृत्वमा महासङ्घको अवधस्तरीय समिति गठन भयो जसमा उपाध्यक्ष क. शिवशङ्कर बस्याल, क. किशोर, क. आशीष चौधरी, कविराज पौडेललगायत कलाकार हुनुहुन्थ्यो। यसको इन्चार्ज क. उदयमान हुनुहुन्थ्यो। २०६७ मा महासङ्घको अवध राज्य समिति उदयमानको अध्यक्षतामा उपाध्यक्ष सुष्मा विक, डा. शिवशङ्कर बस्याल, सचिव कविराज पौडेल, सहसचिव आशीष, सदस्यहरू अर्जुन ज्ञवाली, वसन्त पोखरेल, भुवन कार्की, यानेन्द्र जीसी, रुद्र शर्मा दुःखी, डा. घनश्याम परिश्रमी, गुरुदत्त ज्ञवाली, दीपक विक, शिव पौडेललगायत रहनुभयो। यसका सल्लाहकार दिल साहनी, लेखनाथ ज्ञवाली र मदनलाल पौड्याल हुनुहुन्थ्यो। इन्चार्ज रामचन्द्र भट्टराई हुनुहुन्थ्यो। यो टिमले बुटवलमा उत्तरआधुनिकतावाद र मार्क्सवादविषयक कार्यक्रमसमेत गऱ्यो। यसभन्दा अगाडि महासङ्घका केन्द्रीय सदस्य क. उदयीमान, क. सुष्मा, क. किशोर, क. शिवशङ्कर बस्याललगायतले लुम्बिनीको जनसांस्कृतिक आन्दोलनको नेतृत्व गर्नुभयो। यो टिमले जनयुद्धको प्रचारप्रसारमा निकै ठूलो भूमिका निर्वाह गऱ्यो। शान्तिप्रक्रियाको लामो समयपछि २०७१ साल मङ्सिर ८ गते कमरेड विप्लवको नेतृत्वमा नेकपा माओवादी पार्टी पुनर्गठनपछि महासङ्घको पाँचौँ राष्ट्रिय सम्मेलनपछि लुम्बिनीमा २०७३ पुस ३ गते महासङ्घका केन्द्रीय सदस्य क. खोमा तरामु मगरको संयोजकत्वमा ९ सदस्यीय लुम्बिनी ब्युरो गठन भयो। यसका सदस्यहरूमा क. संयोग, क. प्रकाशसिंह राना, क. लीला रानामगर, क. चरना घर्तीलगायत हुनुहुन्छ। यो टिमले बुटवलको ट्राफिक चोकमा २०७३ पुस १६ गते 'सिर्जनामा परिवर्तनका स्वरहरू' कविगोष्ठी गऱ्यो। त्यसपछि झुल्केघाम साहित्यिक पत्रिका प्रकाशन सुरु गऱ्यो। २०७३ चैत ५ गते कपिलवस्तुको बनगोवा गाउँमा क्षितिज परिवार, रक्तरञ्जित सांस्कृतिक परिवार र महासङ्घ लुम्बिनी ब्युरोले संयुक्त रूपमा प्रतिरोध सांस्कृतिक दिवस मनायो।

यसबाहेक जनयुद्धका क्रममा विभिन्न क्षेत्रबाट जनवादी सांस्कृतिक आन्दोलनमा दिल साहनी, रामचन्द्र भट्टराई, गुरुदत्त ज्ञवाली, अर्जुन ज्ञवाली, लीलाधर मरासिनी, दयाराम बस्याल, ओमकारनाथ ज्ञवाली, चिरन बराल, पं. बाबुराम भट्टराई, दीपक विश्वकर्मा, नारायण खनाल, डा. शिव पौडेल, ज्ञानु थापा, खेमराज आत्रेय, यानेन्द्र जीसी विवश, लेखनाथ सजग, शिवशङ्कर बस्याल, शङ्कर पन्थी, लेखनाथ ज्ञवाली सुमेरु, सुवास यात्री, घनश्याम परिश्रमी, ऋतुराज, किशोर पन्थी, मदनलाल पौडेल, कविराज पौडेल, विन्दुकुमार चौहान, शिवनन्दन जैसवाल, सुनिल प्रजापति, मैया भट्टराई, रुद्र शर्मा दुःखीलगायतको योगदान रह्यो। यही सन्दर्भमा नवलपरासी, रूपन्देहीका विभिन्न स्थानहरूमा भोजपुरी, थारू भाषामार्फत कविता वाचन गरेर जनसांस्कृतिक आन्दोलनलाई निकै ठूलो ऊर्जा प्रदान गर्ने जनमेजय उपाध्यायको योगदान विशेष उल्लेखनीय रहेको थियो।

अखिल नेपाल जनसांस्कृतिक महासङ्घ लुम्बिनी ब्युरोले विभिन्न जिल्लाहरूमा हुने साहित्यिक, सांस्कृतिक, मासिक गोष्ठी, अन्तरक्रियाहरूमा सहभागिता हुँदै आएको छ। ब्युरोअन्तर्गतका जिल्लाका मिडियाहरूमा हाम्रा लेखक, साहित्यकार एवम् संस्कृतिकर्मीहरूका जनवादी कला-साहित्यहरू प्रकाशित र प्रसारित हुँदै आएका छन्। जनवादी सांस्कृतिक आन्दोलनलाई अगाडि बढाउन विभिन्न स्थानबाट निस्कने झुल्केघाम, चुनौती साप्ताहिक, नयाँ सत्ता, दाउन्ने साप्ताहिक, जनघोष मासिक, लोकतन्त्र, घुयँत्रो, जनआह्वान, लालकलम, गर्जनपोस्ट, जनबाटो अनलाइन, जनदायित्वलगायत बुलेटिन, भित्तेपत्रिका र मुखपत्रहरूको महत्वपूर्ण योगदान रहँदै आएको छ।

रूपन्देही

रूपन्देही जिल्लामा २०५२ सालमा प्रज्वलनको नेतृत्वमा सङ्ग्रामी सांस्कृतिक परिवार जन्मियो। त्यसपछि भरत रेग्मी, किशोर, आशीष थारूले नेतृत्व गर्नुभयो। यसले रूपन्देहीमा जनवादी कला-साहित्य र संस्कृतिलाई जनयुद्धसँग जोडेर युद्धस्तरमा अगाडि लग्यो। नवलपरासीमा पनि यो टिमले ठूलो प्रभाव पाऱ्यो। यही टिमका कलाकारहरू भारतको दिल्लीसम्म पुगे र यो टिम सांस्कृतिक अभियानका क्रममा बाजागाजाहरूसहित धेरैपटक गिरफ्तारीमा पऱ्यो।

कलाकार क. ध्रुव ज्ञवालीको संयोजकत्वमा अखिल नेपाल जनसांस्कृतिक सङ्घ र क्षितिज सांस्कृतिक परिवारको गठनपछि यसले रूपन्देहीको कला, साहित्य र संस्कृतिका क्षेत्रमा वैचारिक र सांस्कृतिक आन्दोलनको नेतृत्व गऱ्यो। यही टिममा क. चुनु गुरुङ, चिरन बराल, भरत रेग्मी, वसन्त पोखरेल, दिल साहनी, धनकाजी गुरुङ, रामप्रसाद बन्जाडे, रामचन्द्र चापागाईं, वसन्त श्रेष्ठ, लक्ष्मी श्रेष्ठ, प्रकाश श्रेष्ठ, राधा पौडेल, उषा आले, प्रेम खनाल, माधवी पोखरेल, ललित पुनलगायतको अगुवाइ रह्यो। यो टिम पछि क्षेत्रीय स्तरको भए पनि रूपन्देहीमा नै बढी केन्द्रित भयो।

त्यसपछि क. इन्द्रबहादुर (किशोर) विकको संयोजकमा गठन भएको समितिले सांस्कृतिक आन्दोलनलाई थप अगाडि बढायो। यस टिममा सुमित्रा परियार, चाहना, सुष्मा विक, सुशीला, रक्षा, संयोग, विमला, सामना, निस्ता, भूमिका, कमल, तीव्र, बादल, आत्मा, राजु, जयकिसन, ज्वाला, सङ्गम, शारदा, स्नेहालगायत कलाकार रहनुभएको थियो। त्यसपछि सुष्माको नेतृत्वमा यो टिम निर्माण भयो। यो टिमले लुम्बिनीको जनसांस्कृतिक आन्दोलनमा नयाँ तरङ्ग नै ल्यायो। यही सन्दर्भमा टीकाराम गौतम, गणेश ढकाल, नारायण घिमिरे, सुमित्रा घिमिरे, केवल गाहा र कमल भुजेलको सहादत भएको थियो भने सांस्कृतिक अभियानमा सुनगाभा पोखरेल, प्रवास पोखरेल, अलिसा (सन्तोषी) आले, चन्द्रकला पौडेल, आरती गुरुङ, श्रद्धा बराललगायत कलाकार हरूले कलाको माध्यमबाट जनयुद्धलाई सांस्कृतिक मोर्चामार्फत योगदान गर्नुभयो। यही टिमले रूपन्देही र नवलपरासीमा जनयुद्धको व्यापक प्रचारप्रसार गरेको थियो। सङ्ग्रामी सांस्कृतिक परिवारको थप गतिशील दिन भीमप्रसाद थारूको संयोजकत्वमा सदस्यहरू नमुना पुन, आकाश, कविता, मीना काउचालगायत रहेको नयाँ समिति गठन भयो र यसले जनसांस्कृतिक आन्दोलनमा थप भूमिका निर्वाह गऱ्यो।

शान्तिप्रक्रियापछि महासङ्घको अवध राज्यस्तरीय प्रथम सम्मेलन बुटवलमा सम्पन्न भयो। २०६८ साल असारमा नेकपा-माओवादी बन्यो। अखिल नेपाल जनसांस्कृतिक महासङ्घ क्रान्तिकारी विचारका पक्षमा उभियो। रूपन्देही जिल्लामा क. कविराज पौडेलको अध्यक्षतामा उपाध्यक्ष क. ज्ञानु पौडेल, क. कृष्ण पाण्डे, सचिव क. खोमा तरामु मगर, कोषाध्यक्ष क. प्रदीप पोखरेल र सदस्यहरू क. अर्जुन खनाल, क. आत्मा, क. तारामिलन छन्त्याल रहेको जिल्ला समिति गठन भयो। यो टिमले २०७० सालको 'दोस्रो संविधानसभाको चुनाव बहिष्कार गरौँ !' भन्ने नार ासहित बुटवलको पुष्पलाल पार्कमा 'सडक-कविता' कार्यक्रम सम्पन्न गऱ्यो। कार्यक्रममा रूपन्देहीका २५ भन्दा बढी कविले निर्वाचन बहिष्कारसम्बन्धी कविता सुनाए। नेकपा-माओवादीबाट विप्लवको नेतृत्वमा नेकपा माओवादी पुनर्गठनपछि त्यसको प्रभाव रूपन्देहीमा देखापऱ्यो। खोमा तरामु मगर, लीला राना, प्रकाशसिंह राना, बिहानी, प्रेम विकलगायतले महासङ्घको नेतृत्व गर्नुभयो। २०७४ चैत १० गते अखिल नेपाल जनसांस्कृतिक महासङ्घ रूपन्देही गठन भयो। यसले क. अनाम विद्रोहीको अध्यक्षतामा ९ सदस्यीय जिल्ला समिति गठन गऱ्यो। महासङ्घले १६ औँ सांस्कृतिक बलिदान दिवसका सन्दर्भमा ' इच्छुकको सिर्जनामा वर्गचेत' विषयक गोष्ठी बुटवलमा सम्पन्न गऱ्यो। यो टिम रूपन्देहीमा भएका सबै सांस्कृतिक तथा राजनीतिक कार्यक्रमहरूमा सहभागी भयो।

कपिलवस्तु

कपिलवस्तु जनवादी सांस्कृतिक आन्दोलनको केन्द्र हो। २०४७ सालमा विप्लवको नेतृत्वमा चम्किलो सांस्कृतिक परिवार गठन भयो। यसका सदस्यहरूमा क. वीरजङ्ग, क. कृति, क. हिमाल, क. तुलाराम, क. रमा घर्ती, क. सुष्मा, क. दीपक महरा, क. दिलकुमार रोका रहनुभयो। यो टिमले कपिलवस्तुको कम्युनिस्ट आन्दोलनलाई सांस्कृतिक आन्दोलनसँग जोडेर अगाडि बढायो। महान् जनयुद्धका क्रममा क. रमा घर्ती (आरती) र क. दिलकुमार रोकाको सहादत भयो। २०५१ सालमा चक्रपाणि खनालको नेतृत्वमा कपिलवस्तुमा रक्तरञ्जित सांस्कृतिक परिवार गठन भयो। त्यसपछि डीबी थापा, दीपक महरा, सुष्मा, अजयकुमार दर्लामी, संयोक, शैलेन्द्रलगायतले नेतृत्व गर्नुभयो। यसले कपिलवस्तुको क्रान्तिकारी सांस्कृतिक आन्दोलनलाई उचाइमा पुऱ्यायो। जनयुद्धको व्यापक प्रचारप्रसार र जनतामा नयाँ जागरण पैदा गऱ्यो। यही सन्दर्भमा २०५९ कात्तिकमा प्रतिक्रियावादी जल्लादहरूले कलाकारहरू क. गणेश बस्नेत, क. डीबी थापा, क. रमा घर्ती, क. शङ्कर विक, क. मोहन विक, क. रामप्रसाद रोका र क. चेतमान परियारको हत्या गरे। यसले कपिलवस्तुको जनसांस्कृतिक आन्दोलनमा अपूरणीय क्षति पुग्यो। यी कलाकारहरू अखिल नेपाल जनसांस्कृतिक महासङ्घमा आबद्ध हुनुहुन्थ्यो भने केही जनसेनामा हुनुहुन्थ्यो। शान्तिप्रक्रियासँगै नेकपाको पुनर्गठनसँगै रक्तरञ्जित सांस्कृतिक परिवार पुनर्गठन भयो। २०७५ वैशाख ५ गते अखिल नेपाल जनसांस्कृतिक महासङ्घ कपिलवस्तुको प्रथम जिल्ला भेला त्रिपालनगरमा सम्पन्न भयो। भेलाले क. देवराज देउकीको अध्यक्षतामा ११ सदस्यीय जिल्ला समिति गठन गऱ्यो। क. देवराज देउकीकै संयोजनमा रक्तरञ्जित सांस्कृतिक परिवार पनि क्रियाशील रहेको छ।

नवलपरासी

नवलपरासीको सांस्कृतिक आन्दोलन उठाउन २०४५ सालमा देवचुली सांस्कृतिक परिवार स्थापना भएको थियो। यसमा क. ठाकुरप्रसाद चापागाईं, क. शङ्करबहादुर नेपाली, क. सत्यनारायण भुसाल, क. सुकमाया नेपाली, क. रमा विकलगायतको टिम रहेको थियो। कमरेड रमा विकले जनयुद्धकालमा सहादत प्राप्त गर्नुभयो। त्यस्तै २०६३ मा बिना ज्ञवालीको संयोजकत्वमा प्रोत्साहन सांस्कृतिक परिवार गठन भयो। त्यसपछि देवी अधिकारी संयोजकत्वमा गठन भयो। यसले जनयुद्धकालीन समयमा निकै ठूलो प्रभाव राख्यो। शान्तिप्रक्रियासँगै लेखक सङ्गठन निर्माण भयो। २०६४ मा क. शिवशङ्कर बस्यालको अध्यक्षतामा अखिल नेपाल जनसांस्कृतिक महासङ्घ गठन भयो। यसको उपाध्यक्षमा क. अर्जुन अविरल, सदस्यहरू क. प्रितम भुजेल, क. आशीष भुर्तेललगायत रहनुभयो। खासगरी नवलपरासीको जनवादी सांस्कृतिक आन्दोलनलाई उचाइमा पुऱ्याउनेमा लेखक एवम् संस्कृतिकर्मीहरू डा. शिवशङ्कर बस्याल, शङ्कर पन्थीलगायतको महत्वपूर्ण भूमिका रह्यो। यसक्रममा पत्रकार एवम् साहित्यकार शङ्कर पन्थीको सहादत भयो र उहाँको हत्यासँगै त्यहाँको जनसांस्कृतिक आन्दोलनमा ठूलो क्षति पुग्यो।

गुल्मी

२०५४ मा क्षितिज परिवार अभियानसहित गुल्मी पुग्यो। यही अभियानका क्रममा बाँझकटेरीमा ३६ जना जनकलाकारलाई प्रतिक्रियावादी राज्यसत्ताले गिरफ्तार गऱ्यो। यसले प्रतिरोधी सांस्कृतिक आन्दोलनलाई थप ऊर्जा थप्यो। गुल्मी र अर्घाखाँचीका जनकलाकार हरूको संयुक्त टिमले त्यसको निरन्तर प्रतिरोध गरिरह्यो र ०५८ सालमा बडागाउँको पैँगामा कलाकारहरूको भेलाले क. खुमराज आचार्यको अध्यक्षतामा जिल्ला कलाकार टिम गठन गऱ्यो। उक्त टिमको 'रेसुङ्गा जनमुक्ति सांस्कृतिक परिवार' नामकरण गऱ्यो।

२०५८ सालमा क. रिज्जु श्रेष्ठ 'सञ्जु' को अध्यक्षता शारदा आचार्य (लता) कमिसार रहेको सांस्कृतिक टोली नारायण घिमिरे (रेसुङ्गा) को नेतृत्वमा अभियान सञ्चालन गर्दै ०५९ असोजमा क. मुक्तिको नेतृत्वमा ५ सदस्यीय कलाकार टिम निर्माण भयो। ०५९ पुसमा सम्पन्न भेलाले क. अशोक थापा (मुक्ति) को नेतृत्वमा सदस्यहरू क. मनबहादुर तरामु मगर (मनोज), क. बुद्धिबहादुर परियार (पहाड), क. सपना, क. उषा, क. कामना, क. सङ्गमलगायत रहेको ९ सदस्यीय गठन गऱ्यो। यो टिमले भार्से, छापचौर, खड्कोट, भुर्तुङ, ग्वाघा, शान्तिपुर, विशुखर्क, आँपचौरमा प्रशिक्षण एवम् सांस्कृतिक अभियान सञ्चालन गऱ्यो। यही टिमले ०६० सालमा ठूलो लुम्पेक, सिर्सेनी र म्यालपोखरीमा शिविर

... बाँकी पृष्ठ ७ मा

गीत

Psls[t hgqmflGt –lhGbfjfb

अशोक सुवेदी

मार्क्सवाद-लेनिनवाद-माओवाद- जिन्दावाद !
एकीकृत जनक्रान्ति- जिन्दावाद !
समाजवादी- क्रान्ति जिन्दावाद !!
एकीकृत क्रान्ति- जिन्दावाद !!!

जनतन्त्र नेपालको सपना सजाउँछौँ
बेथान, बेनी, पिलीको शक्ति फेरि जोछौँ।
दिलमाया, वासु, इच्छुक-चुनुको साहस
जुटाउँछौँ
सल्लेरी र खाराको क्षतिपूर्ति गर्छौं

जितबाट पाठ सिक्दै, हारबाट शिक्षा लिँदै
विघटित जनसत्ता फेरि ब्युँताउँछौँ
खारेज गर्दै पलायनका चुनबाङ र बाह्रबुँदे
बुझाइएका हतियार फेरि कब्जा गर्छौं
भट्टेडाँडा दोहोऱ्याउँछौँ, साँखु-थानकोट
जगाउँछौँ
जनताको रातो सत्ता फेरि उल्ट्याउँछौँ
स्वतन्त्र र मुक्त सत्ता घोषणा गर्छौं !

एक दशकको रक्तभेललाई आधार बनाउँदै
सामाजिक दलाल पुँजीवादलाई धुलो
चटाउँदै
नवसंशोधनवादलाई घुँडा टेकाउँछौँ
थबाङ, पेरू, चिङकाङसानलाई एउटै
बनाउँछौँ
लेनिनग्राद र दन्तेबाडा सँगै उठाउँछौँ।

पेरिस कम्युन-मलङ्गवा एकजुट बनाउँदै
सहिद र बेपत्ताका सपना सजाउँदै
घाइते र अपाङ्गमा आशा जगाउँदै
नेतृत्वबाटै गराउँदै सर्वहाराकरण
स्वप्नदर्शी जनतालाई जाग्रत गराउँछौँ
जनवादी क्रान्ति हुँदै आउँछ हाम्रो समाजवाद
समाजवादी क्रान्तिपछि उदाउँछ साम्यवाद !

खबरदार ! जनताका सबैखाले वैरीहरू हो !!
होसियार अवसरवादी, संसद्वादी दलालहरू
हो !!
क्रान्तिकारी एक छौँ, अझै एक बन्दैछौँ
युद्धबाट पाठ सिक्दै, कुडाकर्कट मिल्काउँछौँ
एकीकृत जनक्रान्तिको रातो भट्टी बाल्दैछौँ
मालेमावाद- जिन्दावाद !
एकीकृत जनक्रान्ति- जिन्दावाद !!
वैज्ञानिक समाजवाद- जिन्दावाद !!!

महासमरको ...

सञ्चालन गरी ९ बाट २० जनाको टोली निर्माण गऱ्यो । २०६० मा पार्टीले सञ्चालन गरेको एकीकृत जनप्रतिरोध अभियानमा कलाकारहरूको टिम सहभागी भयो र रुकुमको सिस्ने सांस्कृतिक परिवारसमेत गुल्मी आइपुग्यो । २०६१ वैशाख २७ गते फोक्सिङको बल्लीमा पुग्यो । टोलीसँगै जनमुक्ति सेनाको बटालियनसँगै दुस्मनसँगको भिडन्तमा सहभागी भयो । दुस्मनको स्थिति बुझ्न ठूलो लुम्पेक पुगेका कलाकार क. मनवहादुर तरामु मगर (मनोज) लाई ठूलो लुम्पेकको सत्यवतीमा सिभिल पोसाकमा आएका दुस्मनले वैशाख २७ गते नृशंस हत्या गऱ्यो । २०६१ असोज ६ गते परिवारका सदस्य क. महादीपलाई इश्माको खग्रेटामा निशस्त्र अवस्थामा नै हत्या गऱ्यो । अर्घाखाँचीको सिद्धधारामा परिवारका सदस्य कमरेड राधिका भुसाललाई क्रूरतापूर्वक हत्या गऱ्यो ।

कलाकारहरूको हत्या हुँदै गएपछि परिवारको बैठक बसी क. सपनालाई संयोजक चुन्यो । २०६१ चैत २५ गते खारा आक्रमणमा परिवारका सदस्य क. पहाडको सहादत भयो । कलाकारहरूको बलिदानी वा सहादतले गुल्मेली सांस्कृतिक आन्दोलन रोकिएन । क. मनोजको सहादतले देउराली सांस्कृतिक परिवार १ नं. कमान्ड र लालतारा सांस्कृतिक परिवार १ नं. एरिया जन्मियो । क. पहाडको बलिदानले बडिघाट सांस्कृतिक परिवार ५ नं. इलाका र हुग्दीशिर सांस्कृतिक परिवार ३ नं. इलाका जन्मियो । सहिद क. करुणा र महादीपको बलिदानले निस्ती मदाने सांस्कृतिक परिवार जन्मियो । संयोजक क. सपनामा वैचारिक विचलन देखापरेपछि २०६२ असार ३ गते ध्रुवकुमारलाई संयोजक चुन्यो । केही समयपछि मुक्तिलाई नै पुनः टोलीको संयोजक चुन्यो । उक्त टिममा साहित्य, बिहानी, एलिना, सङ्गीता, यात्रा, सोनी, स्वर्णिमा, सामना, जुना, सङ्गीता, बरदान, संयोग, जीवन, बर्सादि र आभास हुनुहुन्थ्यो । २०६३ मा जुनिया बैठकले कमरेड साहित्यलाई संयोजक चुन्यो ।

पाल्पा

पाल्पामा २०५५ सालमा श्रीनगर सांस्कृतिक परिवार गठन भयो । यसको नेतृत्व क. चुनु गुरुङलगायतले गर्नुभयो । यस सन्दर्भमा श्रीनगर सांस्कृतिक परिवारका तर्फबाट गीतकार चुनु गुरुङले 'रातो सलाम हाम्रो' शीर्षकको गीत नै लेख्नुभयो । जुन गीत २०५५ साल मङ्सिर १८ गतेको जनआह्वान पत्रिकामा प्रकाशित रहेको छ । जनयुद्धकालीन समयमा कमरेड चुनु गुरुङको कार्यक्षेत्र स्थानान्तरण हुनुपरेकाले पाल्पाको जनसांस्कृतिक आन्दोलनमा श्रीनगर सांस्कृतिक परिवारको क्रियाशीलता सोचेजस्तो हुन सकेन । यद्यपि त्यहाँको वर्गसङ्घर्षलाई अगाडि बढाउने क्रममा क्षितिज परिवार, प्रतिरोध सांस्कृतिक परिवार र मगर सांस्कृतिक परिवारलगायत सांस्कृतिक टिमको महत्वपूर्ण भूमिका रहेको छ ।

अर्घाखाँची

अर्घाखाँचीमा २०५९ सालमा अर्घा सांस्कृतिक परिवार गठन भयो । सुरुमा यसको टिममा तारा, प्रतीक्षा, कलब गुरुङलगायत रहनुभयो । जनयुद्धको प्रचारप्रचारमा यो टिमले सांस्कृतिक क्षेत्रमा ठूलो भूमिका निर्वाह गऱ्यो । त्यसपछि किशोर, तुफान, सागर दर्लामी, सेनु, सलिना, दीप, पार्वता, करुणा, सुनिल, बालकृष्ण बलामी, रक्षा सारुलगायतले त्यहाँको सांस्कृतिक आन्दोलनलाई उठायो । यस सन्दर्भमा २०६१ सालमा कलाकार रक्षा सारुको सहादत भयो ।

पुनर्गठनपछि लुम्बिनीको सांस्कृतिक आन्दोलन

कमरेड विप्लवको नेतृत्वमा २०७१ मङ्सिर ८ गते जनमुक्ति सेनाको स्थापना दिवस पारेर पार्टी पुनर्गठनपछि लुम्बिनीमा महासङ्घसँगै क्षितिज परिवार र रक्तरञ्जित सांस्कृतिक परिवार पुनर्गठन भयो । २०७३ कात्तिक ३० देखि मङ्सिर १ गते काठमाडौँमा सम्पन्न पाँचौँ राष्ट्रिय सम्मेलनपछि २०७३ पस ४ गते केन्द्रीय सदस्य क. खोमा तरामु मगरको संयोजकत्वमा ९ सदस्यीय अखिल नेपाल जनसांस्कृतिक महासङ्घ लुम्बिनी ब्युरो गठन भयो जसमा सदस्यहरू क. संयोग, क. लीला राना मगर, क. प्रकाशसिंह राना, क. चरना चुनिए ।

महासङ्घको केन्द्रीय कार्यक्रमअन्तर्गत २०७३ पुस १६ गते बुटवलमा विशेष कवि-गोष्ठी सम्पन्न गऱ्यो । कविगोष्ठीमा तत्कालीन नेकपा (माओवादी) केन्द्रीय सदस्य एवम् लुम्बिनी ब्युरो इन्चार्ज क. वीरजङ्ग, महासङ्घका महासचिव क. खेम थपलिया, वरिष्ठ मार्क्सवादी सौन्दर्यचिन्तक एवम् कवि दिल साहनी, कविहरू डा. शिवशङ्कर बस्याल, ज्ञानु केसी, लीला राना मगर, प्रकाशसिंह राना, रूपसिंह विश्वकर्मा, गङ्गाराम कहाँर, प्रेम विक र खोमा तरामु मगरले कविता सुनाए । गोष्ठीमा अतिथि कविका रूपमा रामचन्द्र भट्टराई, अजम्बरध्वज खाती, कपिलबन्धु, चतुर्भुज आत्रेय, कविराज पौडेल, गिरी श्रीसमगर, दीपक विश्वकर्मा, ताराप्रसाद श्रेष्ठ, विकास केसी, डा. शिव पौडेल, जयन्ती सरगम र गणेश खनालको कवितात्मक उपस्थिति रहेको थियो ।

महासङ्घको लुम्बिनी ब्युरोले २०७३ माघ ५ गते साहित्यिक प्रकाशन झुल्केघाम सार्वजनिक गऱ्यो । झुल्केघामको सार्वजनिकीकरण नेपाल कम्युनिस्ट पार्टीका स्थायी समिति सदस्य कमरेड हेमन्तप्रकाश ओली 'सुदर्शन' द्वारा सम्पन्न भयो । २०७३ फागुन २१ गते सहिद दिवसको सन्दर्भ पारेर कपिलवस्तुको पत्थरकोटबाट क्षितिज सांस्कृतिक परिवार सांस्कृतिक प्रशिक्षणपछि पार्टीको योजनामा 'राष्ट्रघात र दलालीकरणविरुद्ध निरन्तर क्रान्ति' अभियान सुरु भयो । अभियानमा नेकपाका पोलिटब्युरो सदस्य एवम् लुम्बिनी ब्युरो इन्चार्ज कमरेड वीरजङ्ग, केन्द्रीय सदस्यहरू भेषराज भुसाल, कृति, सञ्जीवकुमार, कपिलवस्तु इन्चार्ज सङ्गम, सेक्रेटरी सुनिललगायत नेता कार्यकर्ताहरूको सहभागिता रह्यो । परिवारको इन्चार्ज कमरेड ममता, संयोजक कमरेड संयोग र सहसंयोजक कमरेड आत्मालाई चुन्यो । कलाकार टिममा सुनील, अमर, विकास, मुना, तारा, रेखा, सेरमन, सृष्टि, सोनम र पुरन हुनुहुन्थ्यो । अभियान टोली कपिलवस्तुको पत्थरकोट, टिक्कर, इमिलिया, बुकलपुर, मौलाबारी, खयरबारी, मोतीपुर, भ्रलासास, चौवा, ताप्के, बोडगाउँ, बनकट्टी, वनगवालगायत स्थानमा सांस्कृतिक अभियान सञ्चालन गऱ्यो । यो अभियानका क्रममा २०७३ फागुन ५ गते कपिलवस्तुको मनरवापुरस्थित कलाकार तारा र रञ्जनको घरमा श्रमशिविर सम्पन्न गरियो । अभियानका क्रममा २०७३ चैत ५ गते कपिलवस्तुको बनगवामा प्रतिरोध सांस्कृतिक दिवस सम्पन्न भयो । अनेकोटमा सहादत प्राप्त क. च्याङ्बा लामालगायत महान् सहिदहरूको सम्झनामा गरिएको उक्त कार्यक्रममा नेकपा कपिलवस्तुका इन्चार्ज सङ्गम, सेक्रेटरी सुनिललगायत जिल्ला नेतृत्वको उपस्थिति थियो । यसबीचमा पार्टीको योजनाअन्तर्गत बुटवलमा केन्द्रीय जनसभाको सन्दर्भमा बुटवलमा क्षितिज परिवार र रक्तरञ्जित सांस्कृतिक परिवारले जनवादी सांस्कृतिक कार्यक्रम प्रस्तुत गरेका थिए ।

सरकारले स्थानीय चुनाव घोषणा गरेलगत्तै नेकपाले चैत २४ गते जनआन्दोलन दिवसको सन्दर्भ पारेर नवलपुरबाट तीनमहिने 'एकीकृत जनजागरण तथा प्रतिरोध अभियान' सुरु गऱ्यो । अभियानको उद्घाटन नेकपाका पोलिटब्युरो सदस्य एवम् लुम्बिनी ब्युरो इन्चार्ज कमरेड वीरजङ्गले गर्नुभयो । अभियानमा क्षितिज परिवारको कलाकार टिम नवलपरासी, गुल्मी, पाल्पा, रूपन्देही, अर्घाखाँची हुँदै कपिलवस्तु पुग्यो । यसक्रममा पोलिटब्युरो सदस्य एवम् लुम्बिनी ब्युरो इन्चार्ज क. वीरजङ्ग, केन्द्रीय सदस्यहरू क. भेषराज भुसाल, क. विजय, क. कृति, सञ्जीवकुमार र ब्युरो सदस्य एवम् जिल्ला इन्चार्जहरू क. सङ्गम, क. जुझारु, क. शरद ओली, क. धीरज, क. सुमन, क. सामना र सेक्रेटरीहरू क. सुनिल, क. विश्सास, क. अमर, क. मङ्गलसेन, क. भुवन, क. खिम खड्कालगायत जिल्ला नेताहरूको नेतृत्व रह्यो ।

अभियानका क्रममा विभिन्न स्थानमा प्रहरीले हस्तक्षेप गर्ने प्रयास गऱ्यो तर जनताको अपार समर्थन र सहभागिताले त्यो सम्भव भएन । अभियानका क्रममा क्षितिज परिवारको कलाकारको गाडी पाल्पामा दुर्घटना भयो । दुर्घटनामा केही कलाकार घाइते हुनुभयो । एकीकृत जनजागरण तथा प्रतिरोध अभियानअन्तर्गत ब्युरोका दर्जनौँ स्थानमा पुगेर जनताका बीच क्रान्तिकारी सांस्कृतिक कार्यक्रम प्रस्तुत गरियो । चुनाव खारेजीका पक्षमा पार्टीले चलाएको जनजागरण अभियानका क्रममा रूपन्देही, कपिलवस्तु र अर्घाखाँचीमा प्रहरीले हस्तक्षेप गऱ्यो । रूपन्देहीको सैनामैना भङ्छा, रुद्रपुरको गरगरे, दक्षिणी भैसाही र कपिलवस्तुको बाणगङ्गास्थित दानापुर गाउँ र अर्घाखाँचीमा सांस्कृतिक कार्यक्रम चलाइरहेको बेला प्रहरीले हस्तक्षेप गऱ्यो । अभियानकै क्रममा २०७३ वैशाख १० गते महासङ्घका केन्द्रीय सदस्य एवम् लुम्बिनी ब्युरो संयोजक क. खोमा तरामु मगर र २०७५ वैशाख १८ गते महासङ्घका कपिलवस्तु जिल्ला अध्यक्ष एवम् कलाकार क. देवराज देउकीलाई गिरफ्तार गरी प्रहरीले हिरासतमा राख्यो । कपिलवस्तु जिल्ला अध्यक्ष क. देवराज देउकी र कार्यक्रममाथि गरिएको हस्तक्षेपविरुद्ध महासङ्घ लुम्बिनी ब्युरोले रिहाइको माग गर्दै प्रेसविज्ञप्ति प्रकाशन गऱ्यो ।

यतिखेर जनयुद्धको विद्रुप पक्ष उतारेर प्रतिक्रियावादीद्वारा क्रान्तिलाई बदनाम गर्ने कोसिस गरिँदैछ र अब राजनीतिक क्रान्तिको औचित्य सकिएको ढोङ पिटिँदैछ । वर्गसङ्घर्षका क्रममा सांस्कृतिक मोर्चाबाट उदात्तभावका साथ क्रान्तिलाई अगाडि बढाई सुन्दर बिम्ब र महान् आदर्शको निर्माण गरेका तर छरपस्ट रहेका ती योद्धाहरूको रक्तिम महागाथालाई सचेततापूर्वक अभिलेखीकरण गर्दै जानु आवश्यक छ । यहाँ लुम्बिनी क्षेत्रको जनसांस्कृतिक आन्दोलनमा योगदान गर्ने थुप्रै महत्वपूर्ण कमरेडहरूको नाम र योगदान पर्याप्त सूचना र स्रोत अभावका कारण छुट्न गएको छ । सबै विषय एकै ठाउँमा सम्भव पनि हुँदैन । प्राविधिक कारणवश छुटेका कमरेडहरूका बारेमा आगामी दिनमा पुनः लेखिनेछ र लेखिनुपर्छ । हामीले नलेखे नयाँ पुस्ताले लेख्छ । तर सिर्जनाको धर्ती कहिल्यै बाँझो हुनेछैन । क्रान्तिको सपना पूरा नहुँदासम्म रगतको इतिहास मेटिनेछैन । हामीलाई विश्वास छ, कलम जतिसुकै शक्तिशाली भए पनि कलमले क्रान्तिको स्पर्श नगर्दासम्म महासमरको गौरवगाथा पनि लेखिन सम्भव छैन । अन्त्यमा, वर्गवैरीविरुद्ध जीवनको बलिदान गर्नुहुने ए, राता मान्छेहरू ! ए, लालयोद्धाहरू ! युगयुगसम्म रक्तिम अभिवादन !

(सन्दर्भ स्रोत- जनादेश अङ्क-२६, वर्ष-१०, ०५८ जेठ २, जनादेश वर्ष-१३, ०६० पुस ८, जनआह्वान वर्ष-४, ०५७ माघ २०, दैनिकपत्र २०६९ कात्तिक २५, जनसंस्कृति, युगप्रतिभा, प्रतिरोधका आवाजहरू, जनक्रान्तिको दशक, बेलिसरा, अखिल नेपाल जनसांस्कृतिक महासङ्घ पाँचौँ राष्ट्रिय सम्मेलन प्रतिवेदन ।)

नेकपाका पोलिटव्युरो ...

भन्दै अपहरण शैलीमा गिरफ्तार गरिएका आफ्ना जिल्ला सदस्यलाई यथाशीघ्र रिहा गर्न नेकपा झापाले माग गरेको छ । जिल्ला सेक्रेटरी सौगातले मङ्गलबार प्रेसविज्ञप्ति जारी गर्दै उक्त माग गरेका हुन् । थापालाई यथाशीघ्र रिहा नगरे झापामा उच्च स्तरको प्रतिरोध गर्ने चेतावनी जिल्ला सेक्रेटरी सौगातले दिएका छन् ।

के.सी.को अनसन ...

अनशनले काठमाडौँबाहिर मेडिकल कलेजहरू खोल्ने कुरा गरेको छ । तर ती कलेजहरूमा कसका छोराछोरीले पढ्न पाउने भन्ने छैन । केसीको अनशन एक हदसम्म ठीकै छ । तर यो बढी लोकप्रिय मात्र भयो । यसले वास्तविक समस्याहरूलाई समाउन सकेको छैन । नेपालका सबैजसो आन्दोलनमा जस्तै यो आन्दोलनमा पनि बाह्य सरोकार आवश्यकताभन्दा बढी हुन थाल्यो । पछिल्लो क्रममा स्वास्थ्य क्षेत्र महँगो मात्र नभएर त्यहाँ आपराधीकरण पनि बढ्दै गएको छ । यो आन्दोलनले यी कुराहरूका बारेमा खासै सरोकार राखेको देखिएको छैन । माथेमा आयोगले चिकित्साशास्त्र पढ्न चाहने सबैले पढ्न पाउने हुनुपर्दथ्यो । उक्त आयोगको रिपोर्टलाई मात्र आधार मान्ने हो भने ८० प्रतिशत नेपालीका छोराछोरीले चिकित्सा शिक्षालाई नचियाए पनि हुन्छ ।

सरकार त नालायक नै भयो तर अहिले जसरी केसीको अनशनलाई समर्थन गर्नेहरूको पङ्क्ति सडकमा देखिएको छ त्यो वास्तविक जनताको स्वास्थ्य हकअधिकारका लागिभन्दा पनि लोकप्रियताका लागि लागेको देखिन्छ । सरकारले पनि आफ्नो पार्टीका नेता र कार्यकर्ताका मेडिकल कलेजहरूलाई संरक्षण गर्ने, नयाँ मेडिकल कलेज खोल्दा पनि उनीहरूकै पकड रहिरहोस् भन्ने नियत राखेको देखिएको छ । यसरी १५ पटक अनशन बस्न पुगेका केसीको आन्दोलन र सरकारको यस्तो रवैयाले जनताको सर्वअधिकार प्राप्तिको आन्दोलनलाई भ्रमित गर्ने, सही मुद्दालाई छायाँमा पार्ने वर्गसङ्घर्षबाट नभई अन्नाहजारे प्रवृत्तिबाट पनि हुन सक्छ भन्ने भ्रम पार्नेबाहेक अरू केही होइन ।

गैर न्यायिक ...

अधिवक्ता एकराज भण्डारीले बहसपैरवी गर्नुभएको थियो ।

२०७५ साल असार २६ गते हिरासतमा रहनुभएका ६ जनालाई सर्वोच्च अदालतमा उपस्थित गराइयो र असार २७ गते सर्वोच्च अदालतमा बन्दी प्रत्यक्षीकरण रिटउपर बहसपैरवी भई विपक्षी नेपाल सरकार, गृह मन्त्रालय, काठमाडौँ जिल्ला प्रशासन, प्रहरी प्रधान कार्यालय र काठमाडौँ महानगरीय प्रहरी बालाजु वृत्तले गैरकानुनी तवरले हिरासतमा राखेको ठहर गर्दै थुनामुक्त गर्ने आदेश सर्वोच्च अदालतद्वारा जारी भई थुनामुक्त गरियो ।

उक्त रिटउपर थुनुवाहरूका तर्फबाट वरिष्ठ अधिवक्ताहरू एकराज भण्डारी, शम्भु थापा, हरिहर दाहाल, सुशीलकुमार पन्त तथा विद्वान् अधिवक्ताहरू कपिलचन्द्र पोखरेल, कान्तिराम ढुङ्गाना र चिरञ्जीवी ढकालले बहसपैरवी गर्नुभएको थियो । त्यसैगरी मलाई असार २७ गते सर्वोच्च अदालतमा उपस्थित गराई असार २८ गते गैरन्यायिक हिरासतबाट थुनामुक्त गर्नुपर्ने आदेश सर्वोच्च अदालतबाट भई थुनामुक्त गरियो । मेरो रिटमा वरिष्ठ अधिवक्ता एकराज भण्डारी र अधिवक्ता कान्तिराम ढुङ्गानाले बहसपैरवी गर्नुभयो ।

नेपाल सरकारले पूर्वाग्रही भई नेपाल कम्युनिस्ट पार्टीका नेता तथा कार्यकर्ताहरूलाई गैरकानुनी रूपमा पक्राउ गरी झूट्टा मुद्दा लगाउने संस्कृतिको विकास गर्न खोजेको छ । वर्तमान सरकार लोकतन्त्रविरोधी र नेपाल कम्युनिस्ट पार्टीप्रति हतास रूपमा प्रस्तुत भएको अनुभूति भएको छ भने सर्वोच्च अदालतले सरकारको गैरन्यायिक हस्तक्षेपविरुद्ध थुनामुक्त गर्ने आदेश जारी गरेको छ ।

हिरासतमा रहँदा नेपाल कम्युनिस्ट पार्टीका साथीहरू, शुभेच्छुकहरू, भेटघाटमा आउनुभयो । हामीप्रति ऐक्यबद्धता देखाउनुभयो जसले गर्दा हामीमा उत्साह, खुसी र प्रेरणा जागेको अनुभूति गरेका छौँ । थुनामा सँगै रहनुभएका साथीहरू, सिङ्गो नेपाल कम्युनिस्ट पार्टी, भेटघाट गर्न आउने शुभेच्छुकहरू, न्यायका पक्षमा थुनामुक्त गर्ने न्यायाधीशहरू र हाम्रा पक्षमा बहस गर्ने विद्वान् अधिवक्ताहरू सबैमा हार्दिक आभार तथा धन्यवाद ।

राजबन्दीहरुको ...

बन्दीहरूले आआफ्नो अनुभूति राख्नुभएको थियो ।

मन्तव्यका क्रममा केन्द्रीय सदस्य किरण राईले २०५४ सालको आफ्नो गिरफ्तारीको स्मरण गर्दै पलपल सतर्क रहनुपर्ने, पहलकदमी लिने प्रयास हरेक क्षण गर्नुपर्ने, जेलमा बन्दीहरू फुटाउने षड्यन्त्र हुने हुनाले सतर्क रहनुपर्ने बताउनुभएको थियो । कार्यक्रममा अर्का राजनीतिक बन्दी माधव गौतमले बन्दी जीवनले आफूलाई स्पातिलो बन्न ठूलो सहयोग गरेको धारणा राख्नुभएको थियो । कार्यक्रममा राजनीतिक बन्दी दिप्सन लिम्बूले आफूलाई मुक्त आकाशमा आउँदा अनौठोअनौठो लागेको, आफूलाई र दुस्मनलाई चिन्ने समस्या रहेका कारण समस्या भएको भन्दै पार्टीले दिएको सम्मान र मायालाई क्रान्तिमा विस्फोट भएर पूरा गर्ने प्रतिबद्धता व्यक्त गर्नुभएको थियो ।

स्वागत तथा अभिनन्दन कार्यक्रमको अध्यक्षता पार्टीका केन्द्रीय सदस्य तथा सगरमाथा ब्युरो इन्चार्ज दीपेशले र सञ्चालन केन्द्रीय सदस्य तथा जनकपुर ब्युरो सदस्य सन्देशले गर्नुभएको थियो भने स्वागत मन्तव्य अर्का केन्द्रीय सदस्य निर्मलले राख्नुभएको थियो । पार्टीका पूर्वी कमान्ड इन्चार्जसहितका नेताहरूले राजनीतिक बन्दीहरूलाई पुष्पगुच्छाले स्वागत तथा अभिनन्दन गरेका थिए । पार्टीका मोरङ जिल्ला इन्चार्ज पुष्कर, सुनसरी जिल्ला इन्चार्ज प्रज्वललगायत नेताहरूले राजनीतिक बन्दीहरूलाई मार्क्सवादी साहित्यका पुस्तक उपहार प्रदान गरेका थिए । कार्यक्रममा मेची र कोसीका अगुवा कार्यकर्ताको बाक्लो उपस्थिति रहेको थियो ।

;Hkfkt ;dfrf/

निजी विद्यालयलाई सम्बन्धन नदेऊ : अखिल (क्रान्तिकारी)

कृषि तथा बन विज्ञान विश्वविद्यालय चितवन रामपुरले निजी क्याम्पसलाई सम्बन्धन दिएपछि अखिल (क्रान्तिकारी) ले विरोध गरेको छ । अखिल (क्रान्तिकारी) का केन्द्रीय महासचिव प्रकाश शाहीले सोमबार प्रेसविज्ञप्ति जारी गरी विश्वविद्यालय पदाधिकारीलाई उक्त निर्णय खारेज गर्न चेतावनी दिँदै नगरे सशक्त आन्दोलनले गर्ने चेतावनी दिएका छन् । विज्ञप्तिमा विद्यालयलाई राजनीतिक दलका कार्यकर्ता व्यवस्थापन र भ्रष्टाचार गर्ने अखडा बनाइएको उल्लेख गरिएको छ । निजी विद्यालयहरूलाई सम्बन्धन दिने नाममा विश्वविद्यालयका अधिकारीहरू कमाउ धन्दामा लागेर लिप्त भएको भन्दै लामो समयदेखि विवादमा तानिएको एक निजी विद्यालयलाई दिइएको सम्बन्धन खारेज नगरिए आन्दोलनको माध्यमबाट उक्त निर्णय खारेज गराउने चेतावनी क्रान्तिकारीले दिएको छ । क्रान्तिकारीले निजी क्याम्पसलाई सम्बन्धन दिने बन विज्ञान विश्वविद्यालय चितवनको निणर्यविरुद्ध उत्रिएका विद्यार्थीलाई प्रहरीले दमन गरेको भन्दै विरोध गरेको छ ।

अनेमसङ्घ क्रान्तिकारी काभ्रेको जिल्ला भेला सम्पन्न

अखिल नेपाल महिला सङ्घ क्रान्तिकारी काभ्रेको जिल्ला भेला असार ३० गते शनिबार सम्पन्न भएको छ । उक्त भेलाको उद्घाटन अनेमसङ्घ क्रान्तिकारीकी केन्द्रीय अध्यक्ष बन्धु चन्दले गरेकी थिइन् । भेलामा नेकपाका पूर्वी ताम्सालिङ ब्युरो इन्चार्ज जगत, जिल्ला सेक्रेटरी अग्रीम, अनेमसङ्घ क्रान्तिकारीकी केन्द्रीय कोषाध्यक्ष प्रतिभा गहतराज, अखिल नेपाल क्रान्तिकारी सुकुमबासी सङ्घका महासचिव लालबहादुर विकलगायत उपस्थित थिए । कार्यक्रमकी प्रमुख अतिथि चन्दले महिला आन्दोलनको विगतको बलिदानपूर्ण र गौरवपूर्ण इतिहास कायम राख्दै आगामी दिनहरूमा पनि आफ्नो पूर्ण अधिकार प्राप्त नभएसम्म महिलाहरूले निरन्तर सङ्घर्ष गरिरहनुपर्ने बताइन् । त्यस्तै ब्युरो इन्चार्ज जगतले वर्गीय मुक्ति आन्दोलनसँग जोडेर मात्र महिला मुक्ति आन्दोलन सफल हुने बताए । अन्य अतिथिहरूले भेला सफलताको शुभकामनासहित मन्तव्य राखेका थिए ।

भेलाले सम्झना परियारको अध्यक्षतामा २५ सदस्यीय जिल्ला कार्यसमिति चयन गरेको छ । कार्यक्रमको अध्यक्षता पवित्रा फुयाल र सञ्चालन सम्झना परियारले गरिकी थिइन् ।

अखिल (क्रान्तिकारी) कैलालीको सम्मेलन

नेपाल कम्युनिस्ट पार्टी निकट अखिल (क्रान्तिकारी) कैलालीको २० औँ जिल्ला सम्मेलन सम्पन्न भएको छ । शनिबार जिल्लाको टीकापुरमा भएको सम्मेलनले बबरजङ्ग सिंहको अध्यक्षतामा ३५ सदस्यीय जिल्ला कार्यसमिति चयन गरेको छ । कार्यसमितिको उपाध्यक्षमा पदम काफ्ले, सचिव सुवास जोशी, सहसचिव महेश पातली, कोषाध्यक्ष लोकेश जोशीलगायत ३५ जना रहेका छन् ।

उक्त कार्यक्रममा सङ्गठनका केन्द्रीय अध्यक्ष चिरञ्जीवी ढकाल उपस्थित थिए । नवनिर्वाचित कार्यसमितिलाई अध्यक्ष ढकालले बधाई ज्ञापन गरेका थिए । उक्त कार्यक्रममा विद्यार्थीहरूको उत्साहजनक सहभागिता रहेको थियो । सम्मेलन उद्घाटन हुनुभन्दा पहिले विद्यार्थीले जुलुससहित कैलाली बजार परिक्रमा गरेका थिए ।

नेकपाका दुई नेता–कार्यकर्ता रिहा

नेकपा निकट नुवाकोट-काठमाडौँ जनगणतान्त्रिक सम्पर्क मञ्च समाजका अध्यक्ष नरोत्तम पाण्डे बिहीबार बालाजु चौकीबाट रिहा भएका छन् । उनलाई असार १६ गते प्रहरीले काठमाडौँबाट पक्राउ गरेको थियो । सोही दिन प्रहरीले जनगणतान्त्रिक सम्पर्क समाजले आयोजना गरेको पार्टी ध्रुवीकरण कार्यक्रममा हस्तक्षेप गरी नेपाल कम्युनिस्ट पार्टीका केन्द्रीय सल्लाहकार समितिका अध्यक्ष ईश्वरीप्रसाद दाहाल 'असारे काका', पोलिटब्युरो सदस्य पदम राई, भरत बमलगायत नेकपाका ४१ जना नेता-कार्यकर्तालाई प्रहरीले असार १६ गते शनिबार पक्राउ गरेको थियो । पक्राउ गरिएकामध्ये काकालगायत तीन दर्जनलाई तत्काल रिहा गरिएको थियो । यस्तै भरत बम र धीरेन्द्रा उपाध्याय भृकुटीलाई केही दिनपछि रिहा गरिएको थियो । तर नेता पदम राईलगायतलाई अहिलेसम्म रिहा गरिएको छैन ।

त्यस्तै नेकपा भक्तपुरका कार्यकर्ता राकेश श्रेष्ठ रिहा भएका छन् । उनलाई भक्तपुर जिल्ला प्रशासनले ३५ हजार धरौटीमा रिहा गरेको हो । वैशाख १२ गते शनिबार भक्तपुरको मध्यपुरथिमी नगरपालिकाका प्रमुख मदनसुन्दर श्रेष्ठमाथि भएको आक्रमणको आरोपमा प्रहरीले राकेशलाई पक्राउ गरेको थियो ।

सम्पर्क मञ्चको महिला विभाग गठन

काठमाडौँ : नेपाल कम्युनिस्ट पार्टी निकट जनगणतान्त्रिक सम्पर्क मञ्च केन्द्रीय समन्वय समाजले हीरा गौचनको संयोजकत्वमा महिला भेला आयोजक समिति गठन गरेको छ । असार ३० गते शनिबार काठमाडौँको अनामनगरस्थित कार्यालयमा बसेको बैठकले महिला विभाग निर्माण गर्न १० सदस्यीय आयोजक समिति गठन गरेको जानकारी उक्त मञ्चका केन्द्रीय अध्यक्ष रत्न मगरले दिएका छन् । समितिका सदस्यहरूमा सिर्जना थापा, बिन्दु आचार्य, नान्नी तामाङ, निउरा तामाङ, सरिता पटुवा, रामकुमारी गुरुङ, अनु गुरुङ, निरा पुरी र राधिका सुवेदी रहेका छन् ।

हुलाक द. नं. ११/०७२/७३ काठमाडौं जि.का. द. नं. १०७/०७१/७२ वर्ष ४, अङ्क ६, पूर्णाङ्क १५२
रातो खबर

नियमित

नेपालमाथि चुलिँदो भारतीय हस्तक्षेप

सुदर्शनराज पाण्डे

विश्वकै जेठो देशमध्येको नेपाल राज्य विस्तारकालदेखि नै कहिल्यै कसैको उपनिवेश बनेन । सधैँ स्वतन्त्र रह्यो । ब्रिटिस साम्राज्यवादको उपनिवेशबाट मुक्त भारतले सन् १९५० मा भएको नेपाल-भारत शान्ति तथा मैत्री सन्धि (विशेष सम्बन्ध) आफ्नो विस्तारवादी नीतिअन्तर्गत नेपालमाथि अनावश्यक निगरानी, नियन्त्रण अनुचित र अवाञ्छित कूटनीतिक दबाब, हस्तक्षेप अवाञ्छित राजनीतिक गतिविधि, सीमा अतिक्रमण, प्राकृतिक स्रोत-साधन, जलसम्पदामाथि गिद्देदृष्टि लगाएर निरन्तर नेपाल र नेपालीलाई उत्पीडन र सास्तीमा पारेको छ । नेपाल भारतीय गलत नीति व्यवहार, दृष्टिकोण र नकारात्मक प्रभावबाट अति प्रताडित मुलुक बनेको छ । तिब्बत (तत्कालीन भोट) र ब्रिटिस साम्राज्यसँग लडाइँ लडेका गोर्खाली नेपालको स्वाभिमान र शक्ति अहिले खस्किएको छ । राष्ट्रिय स्वाधीनता इतिहासमै सर्वाधिक सङ्कटमा छ । नेपालले सर्वाधिकार र सर्वोच्चता गुमाउँदै गइरहेको छ । विश्वकै सर्वोच्च शिखर सगरमाथाको काखमा रहेको सामरिक महत्वको दृष्टिकोणले अति संवेदनशील र गम्भीर हामी नेपाली राष्ट्रियता भएका सम्पूर्ण नेपालीको साझा देश, शासन सत्तामा रहने व्यक्ति र शक्तिको भारतपरस्त चिन्तन व्यवहार, दोहोरो चरित्र र मापदण्ड प्रतिक्रयावादी-अवसरवादी प्रवृत्तिका कारण नेपाली राष्ट्रियता दिनप्रतिदिन धराशयी हुँदै गएको छ ।

नेपालको राष्ट्रिय स्वाधीनतामाथि भारतीय साम्राज्यवाद हाबी भइरहेको छ । सन् १८१६ को सुगौली सन्धिपछि लगाइएको साँधसिमाना पनि दिनरात भारतले अतिक्रमण गरिरहेको छ । शासक-प्रशासक हालसम्म सत्तामा रहेका राजनीतिक दलका शीर्ष नेताहरूले भारतीय साम्राज्यवादसँग आत्मसमर्पण गरेपछि आफ्नो राजनीतिक स्वार्थका लागि देशलाई दाउमा राखिरहेका छन् । अहिले हाम्रासामु दुई विकल्प रहेका छन् : भारतीय साम्राज्यवादसँग आत्मसमर्पण गर्ने कि राष्ट्रिय स्वाधीनता रक्षाका लागि लड्ने ? यी दुई प्रश्न भारत नेपाललाई सिक्किमजस्तै बनाउन चाहन्छ वा भुटानजस्तै आफ्नो सुरक्षा छाताभित्र राख्न चाहन्छ ? नेपाललाई पूरै भारतीयकरण गरेर हाम्रो स्रोत-साधन कब्जा गर्दै जाने उसको नीति छ । नेपाल र भारतबीच ७४ भन्दा धेरै स्थानमा सीमा अतिक्रमण र सीमा विवाद कायम छ । पछिल्लोपटक नेपाल-भारत संयुक्त सीमा सर्वेक्षण टोलीको सहमतिमा नक्कली नक्साका आधारमा वीरगन्ज महानगरपालिकाअन्तर्गत सिर्सिया खोलावरपरको क्षेत्रमा नेपाली जनताका नाममा रहेको लालपुर्जा भएको जमिनसमेत हडपेको छ ।

नेकपालगायत राष्ट्रवादी राजनीतिक पार्टीहरूले भारतले जारी राखेको सीमा अतिक्रमणका विरुद्ध निरन्तर विरोध प्रदर्शन गर्दै आएका छन् । सरकारको नेतृत्व गरिरहेका केपीले भारतको औपचारिक भ्रमणमा सीमा विवाद र सीमा अतिक्रमणका बारेमा चूँसम्म पनि बोल्न नसक्नुले सरकारको राष्ट्रघाती प्रवृत्ति झनै स्पष्ट भएको छ । भारतीय गुप्तचर संस्था 'रअ', काठमाडौँस्थित भारतीय दूतावास, विराटनगर र वीरगन्जस्थित भारतीय महावाणिज्य दूतावास र देशभरका भारतीय पेन्सन क्याम्पलगायतबाट नेपालका गोप्य सूचनाहरू योजनाबद्ध बाहिरिँदै आएका छन् । नेपालका शासक, प्रशासक, दलका शीर्ष नेताहरू भारतपरस्त चिन्तन व्यवहारबाट फुत्कनै नसक्ने गरी फसेका छन् । यस्तो अवस्थामा नेपाललाई तत्काल दबाबमूलक कार्यक्रमद्वारा बचाउन नसक्ने हो भने नेपाली स्वाभिमान समाप्त हुनेछ ।

नेपालको आर्थिक साझेदारीमा भारतसँग प्रतिस्पर्धा गरिरहेको चीनले नेपाललाई अविश्वासिलो राष्ट्रका रूपमा लिन लागेको देखिन्छ । चीनसँग सम्बन्ध सुदृढ पार्दा भारत चिढिने प्रवृत्ति र नेपाललाई सहयोग गर्ने वचन दिएर वा सम्झौता गरेर पनि निर्धारित समयमा कार्यान्वयन गर्न नदिने प्रवृत्तिका कारण नेपालका थुप्रै योजना सङ्कटमा परेका छन् । नेपालको राजनीति झन् बढी अस्थिर हुने र विकासकार्यमा बाधा पुग्दै आएको छ । भन्दाखेरि सिंहदरबारको शासन जनतामा भन्ने तर स्वयम् सिंहदरबार दिल्लीबाट चल्ने परम्पराले गर्दा नेपाली स्वाधीनता सङ्कटमा छ ।

कोसी र महाकाली नदीमा पानी बगेको बग्यै छ । भारतले नेपालको बचेखुचेको सीमामा पनि अतिक्रमण गरेको गऱ्यै छ । भारतीय साम्राज्यवादसँग भएका सबैखाले असमान सन्धिसम्झौता खारेज हुन आवश्यक छ । खुला सीमाका कारण थुप्रै अन्तर्राष्ट्रिय स्तरका अपराधहरू नेपालमा बढ्दै गइरहेको छ । त्यसैले खुल्ला सिमाना नेपालका लागि अभिशाप बन्दै गएको छ । नेपालमा प्रवेश गर्ने सबै भारतीय नागरिकहरूको विवरण सङ्कलन गरेर उनीहरूप्रति सचेततापूर्वक भूमिका निर्वाह गर्नुपर्छ । नमच्चिने पिङको सय झड्का भनेजस्तै सामाजिक दलाल पुँजीवादको मतियार कथित वाम-गठबन्धन सरकारले झन् बढी भारतीय साम्राज्यवादको दलाली गरिरहेको छ । भारतीय हस्तक्षेप कायम रहेसम्म नेपालको राष्ट्रिय स्वाधीनता सुरक्षित हुन सक्दैन ।

नेपालको आत्मसुरक्षाका लागि देशभक्त तथा राष्ट्रप्रेमी जनसमुदायको एकता अनिवार्य छ । भारतीय साम्राज्यवादको सबैखाले हस्तक्षेपका विरुद्ध सङ्घर्ष गर्नुपर्दछ । खुला सीमालाई व्यवस्थित गर्नुपर्दछ । सम्पूर्ण रूपमा भएको भारतीय साम्राज्यवादी हस्तक्षेपका विरुद्ध सङ्घर्ष गर्दै राष्ट्रिय स्वाधीनताको रक्षा गर्न सम्पूर्ण जनसमुदाय एकताबद्ध हुँदै वैज्ञानिक समाजवादको बाटोमा अघि बढ्नु आवश्यक छ ।

देउरालीमा शोकसभा

तनहुँ : नेपाल कम्युनिस्ट पार्टीका केन्द्रीय सदस्य, पार्टी केन्द्रीय प्रकाशन ब्युरोका इन्चार्ज तथा रातो खबर साप्ताहिकका निर्देशक गुणराज लोहनीको पुर्ख्यौली घर तनहुँको वेदव्यास नगरपालिका वडा नं. १२ देउरालीमा गत असार ३० गते शोकसभा आयोजना गरिएको छ । नेकपाका नेता, कार्यकर्ता र क्रान्तिकारी पत्रकार सङ्गठनले संयुक्त रूपमा शोकसभा आयोजना गरेका हुन् । लोहनीकी आमा विष्णुदेवी लोहनीको गत असार २१ गते बिहीबार चितवनको कलेज अफ मेडिकल साइन्समा ७५ वर्षको उमेरमा निधन भएको थियो ।

शोकसभामा नेकपाकी केन्द्रीय सदस्य तथा गण्डकी ब्युरो इन्चार्ज सावित्रा दुरा, क्रान्तिकारी पत्रकार सङ्गठनका नेता दीपेन्द्र रावलका साथै विभिन्न ब्युरो र जिल्लाका पत्रकार सहभागी थिए । नेकपाका नेता, कार्यकर्ता र पत्रकारले मातृशोकमा रहनुभएका नेता लोहनी र शोकसन्तप्त परिवारप्रति हार्दिक समवेदना प्रकट गरेका थिए ।

नेपाल आयल निगम लिमिटेडको खाना पकाउने ग्यास (एलपी ग्यास) प्रयोगकर्ताहरूलाई सुरक्षा सम्बन्धी अति आवश्यक जानकारी

एल.पी. ग्यास अत्यन्तै प्रज्वलनशील पेट्रोलियम पदार्थ भएकोले यसको पर्याप्त सतर्कता र सावधानी अपनाउनु जरुरी हुन्छ । यसैले खाना पकाउने ग्यासको चुहावटले दुर्घटनाबाट बच्न देहायका कुरामा विशेष ध्यान पुऱ्याउन सम्पूर्ण उपभोक्ता वर्गमा नेपाल आयल निगम अनुरोध गर्दछ ।

दुर्घटनाबाट बच्न ध्यान दिनुपर्ने कुराहरू

१. सिलिण्डर ल्याउँदा लैजाँदा नगुडाऔं । भान्सामा सिलिण्डर सँधै ठाडो राखी प्रयोग गरौं । सुताएर, घोप्ट्याएर प्रयोग नगरौं ।
२. रेगुलेटर, रबर पाइप, चुलोजस्ता उपकरणहरू गुणस्तर भएको मात्र प्रयोग गरौं । साथै हरेक दुई वर्षमा ग्यासको पाइप फेरौं । खाना पकाउँदा सँधै झ्यालढोका खुला राखौं र सुतीको कपडा लाएर मात्र खाना पकाउने गरौं ।
३. काम सकेपछि सँधै रेगुलेटर बन्द गर्न नबिर्सौं ।

ग्यास चुहावट भएमा ध्यान दिनुपर्ने कुराहरू

१. खाना पकाउने स्थानमा एल.पी.ग्यासको तिखो गन्त्र आइरहेको छ भने ग्यास चुहिएको छ भन्ने बुझ्नुपर्दछ । ग्यास लिग भएमा पहिले रेगुलेटरको र पछि चुलोको नव बन्द गरौं ।
२. ग्यास हावाभन्दा गह्रौं हुने भएकोले तल भुईंमा बस्छ त्यस्तो अवस्थामा झ्यालढोका सबै खुला गरौं र आगोको झिल्का निस्कने वस्तुहरू जस्तै ग्यास चुलो, सलाई, लाइटर, धुप आदि नबालौं । साथै बिजुलीबत्तीलगायत कुनैपनि वस्तु नचलाऔं ।
३. ग्यास लिग भइरहेमा सिलिण्डरबाट रेगुलेटर छुटाई भल्वमा सेफ्टी क्याप लगाएर घरबाहिर खुला ठाउँमा राखौं । र छिटो भन्दा छिटो नजिकको ग्यास विक्रेता वा सम्बन्धित ग्यास उद्योगलाई खबर गरौं ।

सचेत र सावधान हुनु नै सुरक्षित हुनु हो ।

उपभोक्ताको हितमा
नेपाल आयल निगम लिमिटेड

नेपाल आयल निगम लिमिटेड
केन्द्रीय कार्यालय, बबरमहल
फोन : ४२६२९७०, ४२६३४८५

मेलम्ची खानेपानी आयोजनासम्बन्धी प्रायश: शोधिने केही प्रश्नहरू

प्रश्न नं. १ : काठमाडौं उपत्यका खानेपानी सुधार आयोजना भनेको के हो ?

उत्तर : काठमाडौं उपत्यकाबासीलाई सहज र उचित खानेपानी व्यवस्था गर्न हालको खानेपानी वितरण प्रणालीमा आवश्यक सुधारका लागि काठमाडौं उपत्यका खानेपानी सुधार आयोजना संचालन गरिएको हो ।

यो आयोजना दुई चरणमा सम्पन्न हुनेछ । पहिलो चरणमा मेलम्चीको पानी २७.६ कि.मी. लामो सुरुङ हुँदै काठमाडौंको सुन्दरीजलमा निर्माणाधीन प्रशोधन केन्द्रमा प्रशोधन गरी थोक वितरण प्रणालीमार्फत् वितरण गरिनेछ । पहिलो चरणअन्तर्गत काठमाडौंका पुराना पानी वितरण प्रणालीको सुधार पनि रहेको छ । हाल पहिलो चरणअन्तर्गतको निर्माण कार्य भइरहेको छ ।

दोस्रो चरणको तयारीका कामहरू पनि भइरहेका छन् । दोस्रो चरणअन्तर्गत मेलम्ची सुरुङबाट यांग्री र लार्केखोलाको थप पानी काठमाडौं ल्याउने र सुन्दरीजल प्रशोधन केन्द्रको विस्तारका कार्यहरू रहेका छन् ।

प्रश्न २ : मेरो घरको धारामा कहिलेदेखि पर्याप्त खानेपानी आउँछ ?

उत्तर : नयाँ तथा पुराना प्रणालीअन्तर्गत धारा जडान भएका केयुकेएलका ग्राहकका घरमा माघ २०७५ भित्र हालको भन्दा उल्लेखनीय मात्रामा धेरै पानी आउने अपेक्षा गरिएको छ । केयुकेएलको पानी वितरण प्रणालीमा पानी थप गर्नका लागि केही निर्माण कार्य बाँकी छन् । जसअन्तर्गत सुरुङ खन्ने काम थोरै मात्र बाँकी छ र यो काम आगामी वर्षको सुरुमै सकिने अपेक्षा गरिएको छ । त्यसरी सुरुङबाट ल्याइएको पानी सुन्दरीजल प्रशोधन केन्द्रमा प्रशोधन गरी, आवश्यक परीक्षणका कार्यहरू गरी वितरण प्रणालीमार्फत् प्रत्येक घरमा मेलम्चीको पानी वितरण गरिनेछ ।

नयाँ प्रणालीबाट पानी वितरणसम्बन्धी लक्षित कार्यतालिका

महत्वपूर्ण कार्यहरू	लक्षित मिति
मेलम्ची सुरुङ* निर्माण कार्यको समापन	जेठ २०७५
मेलम्ची सुरुङदेखि सुन्दरीजल प्रशोधन केन्द्रमा पानी स्थानान्तरण	साउन २०७५
थोक वितरण प्रणाली (३००–१४०० मिलिलिटर व्यासका पाइपहरू र ३०००–९५०० घनमिटर क्षमताका पानीपोखरीहरू) को testing, commissioning	असोज २०७५
नयाँ जडान गरिएका वितरण संजालको क्रमिक रूपमा DMA-wise testing, commissioning र पानी वितरण	मंसिर २०७५
वितरण सञ्जाल सुधार कार्य पूरा भई पानी वितरणको सुरुआत	माघ २०७५
*सुरुङ निर्माणकार्य चुनौतीपूर्ण छ । योसँगै विगतमा भएका जस्तै कतिपय अनपेक्षित घटनाले गर्दा लक्षित मितिमा तलमाथि पर्न सक्छ ।	

सुरुङ निर्माणकार्य चुनौतीपूर्ण छ । यो सँगै विगतमा भएका जस्तै कतिपय अनपेक्षित घटनाले गर्दा लक्षित मितिमा तलमाथि पर्न सक्छ ।

प्रश्न नं. ३ : मेरो घरमा केयुकेएलको नयाँ धारा जडान भएको छैन, पुरानै जडान यथावत् छ । के काठमाडौंमा मेलम्चीको पानी आएपछि मेरो घरमा पनि पानी उपलब्ध हुन्छ ?

उत्तर : हुन्छ । केयुकेएलका पुराना ग्राहकहरूले हाल रहेकै पाइप लाइनबाट निकट भविष्यमा थप पानी पाउनेछन् । सुरुङबाट ल्याइने मेलम्चीको पानी काठमाडौंमा थपिएपछि काठमाडौंमा थपिएपछि काठमाडौंमा खानेपानीको उपलब्धता उल्लेखनीय वृद्धि हुनेछ । त्यसपछि मौजुदा वितरण प्रणाली तथा नयाँ वितरण प्रणालीसँग जोडिएका घरहरूमा पानी वितरण सहज हुनेछ । साथसाथै काठमाडौंमा खानेपानी क्षेत्रको सुधार प्रक्रिया चरणबद्ध रुपमा अघि बढिरहनेछ ।

प्रश्न नं. ४ : केयुकेएलको धारा जडान गर्न के गर्नुपर्छ ?

उत्तर : केयुकेएलका उपत्यकामा रहेका १० ओटा शाखाहरूमध्ये आफूलाई पायक पर्ने शाखामा गएर आवश्यक शुल्क बुझाउनुपर्छ । नयाँ धारा जडान गर्न सामान्यतया रु. ८,००० जति लाग्छ । पुराना पाइप जडान भएका ग्राहकले पुरानो वितरण प्रणाली हटाएर नयाँ वितरण प्रणाली विस्तार भइरहेको क्षेत्रमा नयाँ पाइप जडानको लागि शुल्क तिरेको रसिद आयोजना कार्यान्वयन निर्देशनालयलाई बुझाउनुपर्दछ । त्यसपछि निर्देशनालयले तपाईंको घरमा नयाँ मिटरसहितको धारा जडान गर्नेछ ।

काठमाडौं उपत्यका खानेपानी लिमिटेड
अनामनगर, काठमाडौं, फोन नं. ४२२२९८६, ४२२४९८६, एक्स्टेक्सन १३१, फ्याक्स नं. ४२२४०५७

निर्देशक : **गुणराज लोहनी**, प्रवन्ध निर्देशक : **भिमप्रसाद चापागाईं**, सम्पादक : **अशोकप्रसाद सुवेदी**, प्रकाशक : **रातोखबर प्रकाशन गृह प्रा.लि.**, कार्यालय : बागबजार, काठमाडौँ, email: ratokhabar@gmail.com, website : www.eratokhabar.com, मुद्रण : सुजल अफसेट प्रेस, बागबजार, काठमाडौँ